

NA LOTU I JISU KARISITO NI YALODODONU EDAIDAI • OKOTOVA 2015

Leona

**iTalanoa me
Baleta na Waqana:
Sa veivaqaqacotaki dina ni
da sa kila na Vunikau! t. 32**

**Vatu ni Daurairai, Josefa Simici,
kei na iVola iMomani, t. 10**

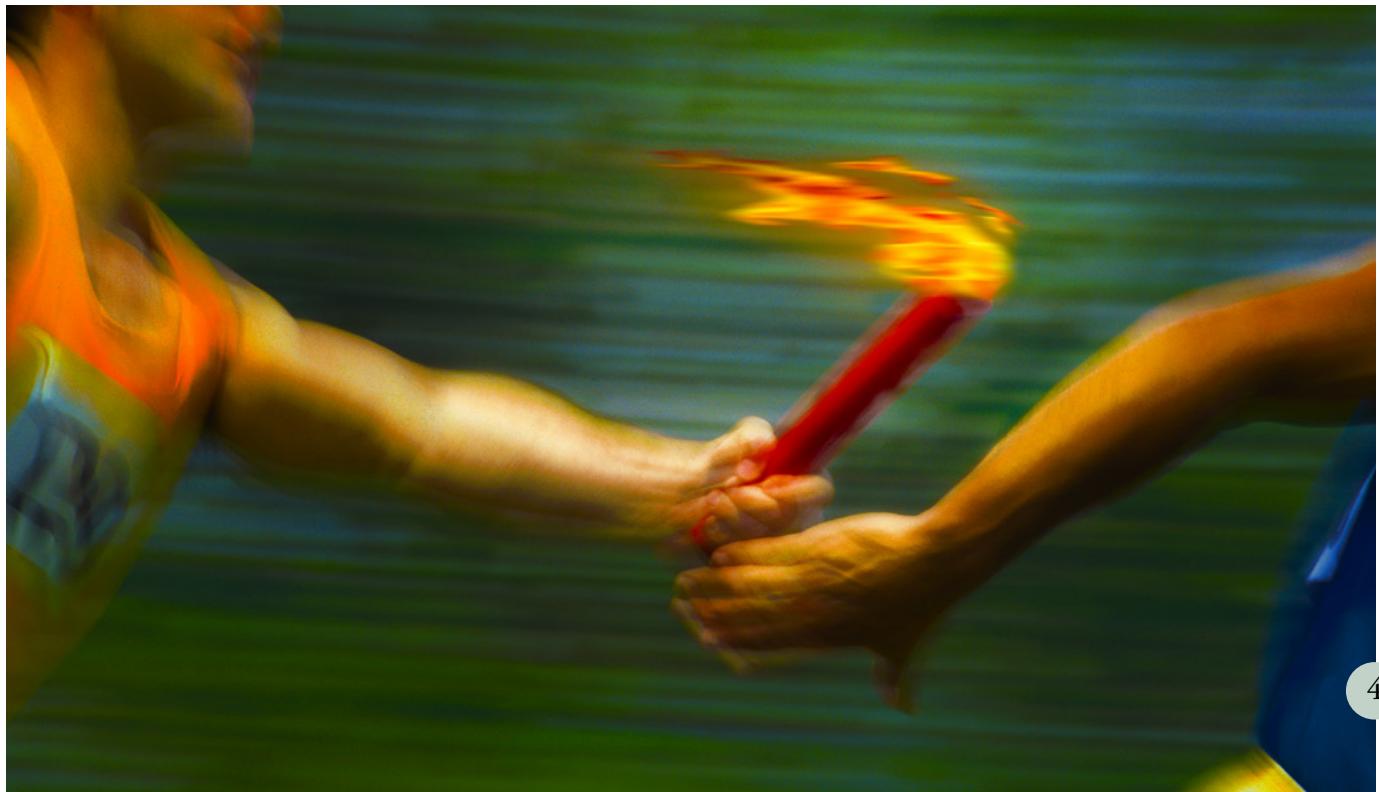
**Marautaki ni Yabaki 100.
Yakavi ni Lotu ni Matavuvale
ena veiyasai vuravura, t. 26**

**Vakamatatataki na bolebole
ni iYaloyalo Vakasisila, t. 50**

"Sa duatale na vosa vakatautauvata sa tukuna vei ira ko Koya Sa tautauvata na matanitu vakalomalagi kei na leveni sa taura e dua na yalewa ka vunia e loma ni madrai droka; e tolu na ivakarau me sa vakalevenitaki kece mada."

Maciu 13:33

ITUKUTUKU

- 4** **iTukutuku ni Mataveiliutaki Taumada: Vakacavara ni se Waqa Tikoga na Nomu Cina**
Mai vei Peresitedi Dieter F. Uchtdorf
- 7** **iVaqa ni Veisiko: iTovo Vakalou i Jisu Karisito—Vakasinaiti ena Yalololoma kei na Loloma**

ITUKUTUKU E VAKARAITAKI

- 10** **O Josefa na Daurairai**
Mai vei Richard E. Turley., Robin S. Jensen, kei Mark Ashurst-McGee
A vakayacora rawa vakacava na Parofita o Josefa na nona veikacivi vakadaurairai kei na nona vaka-dewataka na iVola i Momani?

E WAQANA

Eliu: iTabatuvai mai vei Cody Bell. Loma ni waqana e liu: iTaba © StockFood/Talbott, Barbara. Loma ni waqana e muri: iTaba mai vei Tiffany Myloan Tong.

18 Na Vosa mena Veisautaka na Noda Vuravura

Mai vei Norman C. Hill
Na nodratou sasaga vakavuku e dua na matabose ni tikina mai Ghana a yaco mera vakalouga-tataki kina vakalevu sara eso na Yalododonu.

22 Nodra Vakavulici na iTabagone Mera Veiliutaki ena iVakarau ni iVakabula

Mai vei Carol S. McConkie
O ira na itabagone era sa iliuli ni mataka ena Lotu, ia sa rawa mera sotava na veika me baleta na veiliutaki nikua.

26 Marautaki ni Lotu Vakamatavuvale

Raica na nodra sa vakaitavi tiko na lewenilotu e vuravura taucocko ena itaviqaravi bibi ni vaqaqacotaki ni matavuvale.

32 Na iTuvatuva ni Veivakabulai: E Dua na iyau Tabu ni Kila-Ka me Dusimaki Keda

Mai vei Elder Robert D. Hales
Na noda tokona na ituvatuva nei Tamada eda a gugumatua kina mai na bula taumada, ka se noda idola tikoga ogo meda gugumatua kina ena bula ogo.

TABACAKACAKA

8 Veiqaravi ena Lotu: Sa Rauta Beka na Ka Au a Cakava Tiko?

Mai vei Brooke Barton

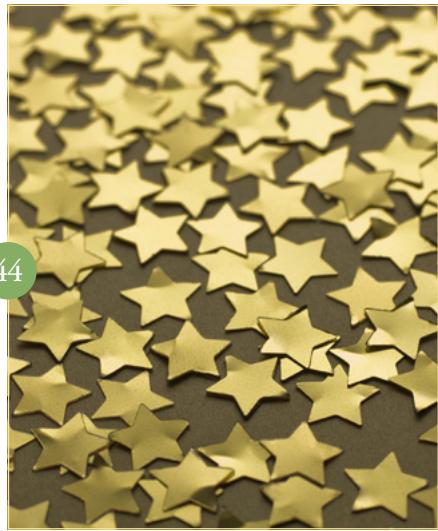
9 Vakasama vakatitobu: Papukeni se Meleni?

Mai vei Rachel Cox

40 Domodra na Yalododonu Edaidai

80 Me Yacova ni da Qai Sota Tale: Na Sala e Veimaroroi

Mai vei Peresited Henry B. Eyring

44

44 Bula Voli ena Nanuma Donu

Mai vei Randall L. Ridd

Ni ko vakadikeva na “vu” ni nomu vakinalewa ena vuakea mo bula-taka e dua na bula e vakainaki ka raici vagumatuia.

48 Vakabauta, Veiqaravi, kei na Dua na iBuli Madrai

Mai vei Nissanka (Nissh) Muthu Mudalige

Au a vinakata meu laki veivaku-vulici vata kei rau na daukaulotu; au sega ni kila meu na yaco rawa vakacava e kea.

Saga mo raica na Liaona ka vunitaki tiko ena loma ni ilavelave oqo. Vakatakilakila: Na vanua cava o vakasaqara kina na veivuke ni ko sa sega ni kila na ka mo cakava?

50 Vagalalataki mai na iCori ni iYaloyalo Vakasisila

Mai vei Elder Dallin H. Oaks

E lima na ivakavuvuli me vuakea na nomu sabaya vakadodonu na itukutuku raraba e tiko kina na itukutuku ni veimoceri.

56 Ena Vanua Donu ena Gauna Donu

Eso na gauna o sa kila ni Turaga sa biuti iko—se so tale—ena dua na vanua ena dua na kena inaki.

58 iVolakabi: Nomu iVola ni Bula**59 Vosa ena Vosa: Na iVakatekivu 1:26–27****60 Noqu Vakasaqara na Dina**

Mai vei Peng Hua

Niu tubu cake tiko, a vakavulici vei au ni sega ni tiko na Kalou, ia au a gadreva meu kila ga vakai au.

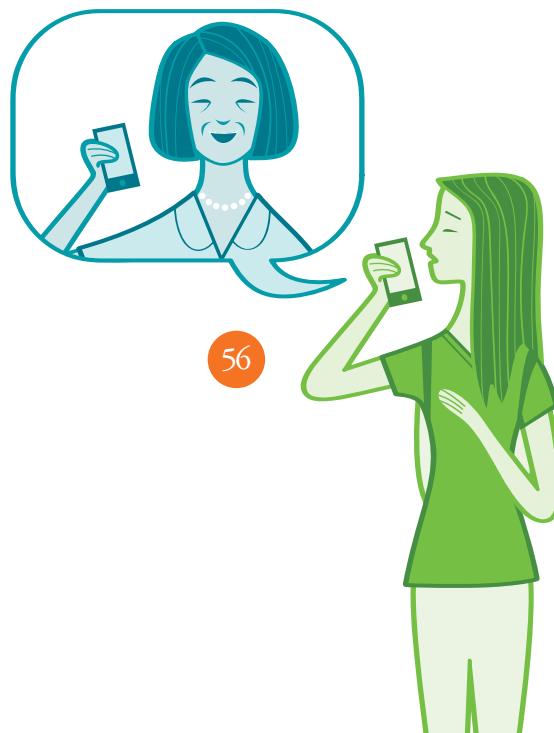
62 Ira na Cauravou kei na Gone Yalewa Veivakurabuitaki ena iVolanikalou

Mai vei Gisela Guthier

Me vakataki kemuni ga, era sotava talega na itabagone era tukuni tiko ena ivolanikalou na ibolebole kei na veitemaki. Na cava o rawa ni vulica mai na nodra iwakaraitaki ni vakabauta kei na yaloqqa?

64 Taro kei na Kena iSau

Meu na kunea vakacava na vaka-cegu ena mate nei tinaqu—ni oti na neitou lolo ka masulaka me bula?

66 E Dua na Vakatulewa Qaqqa

Mai vei Marissa Widdison

Sa qai yaco na madigi vei Miranda me qito ena dua na timi qaqqa. Ia ena qito rawa beka ena Sigatabu?

68 Tutu ni Taro

Na cava o taleitaka vakalevu ena nomu lewena na Lotu?

69 Noda Tabana**70 Gauna ni iVolanikalou: Pita, Konilio, kei na Agilosí**

Mai vei Erin Sanderson

72 Vakasaqarai ni Veivuke

Mai vei Kimberly Reid

A raica o Tate e dua na ka a sega ni dodonu me raica, ia a rere na tukuna vei rau na nona itubutubu.

74 Oilei! Qai Vacava Tu Qo?

Na cava mo cakava ni ko raica e dua na ka o kila e ca?

75 Na Papukeni nei Paul

E sega ni vakasamataka rawa o Paula na nona sa na levu vakataki tacina ka gole yani ki Kaulotu.

79 iVakatagi: Dua ena Milioni Mai vei Jan Pinborough
kei Michael F. Moody

Mekasini Vakaviti ni Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaiaidai

Na Mataveilutaki Taumada: Thomas S. Monson,

Henry B. Eyring, Dieter F. Uchtdorf

Na Kuoramu ni I'Apposito Le Tinikarua:

Russell M. Nelson, Dallin H. Oaks M. Russell Ballard, Richard G. Scott, Robert D. Hales, Jeffrey R. Holland, David A. Bednar, Quentin L. Cook, D. Todd Christofferson, Neil L. Andersen

Edita: Joseph W. Sitati

Dauvakasala: Randall K. Bennett, Craig A. Cardon, Christoffel Golden, Larry R. Lawrence, James B. Martino

Manidia Dairekita: David T. Warner

Dairekita ni Matavuvale kei na Veitokoni

kina Matavuvale: Vincent A. Vaughn

Dairekita ni Mekasini ni Lotu: Allan R. Loyborg

Manidia ni Bisinisi: Garff Cannon

Manidia Edita: R. Val Johnson

i'Vuvekuve Manidia Edita: Ryan Carr

Veivuke ena Tabaivola: Megan VerHoef

Volavola kei na Edita: Brittany Beattie, David Dickson, David A. Edwards, Matthew D. Flitton, Lori Fuller, Garrett H. Garff, LaRene Porter Gaunt, Jill Hacking, Charlotte Larcabal, Mindy Anne Leavitt, Michael R. Morris, Sally Johnson Odekirk, Joshua J. Perkey, Jan Pinborough, Richard M. Romney, Paul VanDenBerghe, Marissa Widdison

Manidia Dairekita ni Cakacaka ni Liga: J. Scott Knudsen

Dairekita ni Cakacaka ni Liga: Tadd R. Peterson

Disaini: Jeanette Andrews, Fay P. Andrus, Mandie M. Bentley, C. Kimball Bott, Thomas Child, Nate Gines, Colleen Hinckley, Susan Lofgren, Eric P. Johnsen, Susan Lofgren, Scott M. Mooy, Mark W. Robison,

Brad Teare, K. Nicole Walkenhorst

Kodineita ni i'Yaya Taqomaki: Collette Nebeker Aune

Manidia ni Tabaivola: Jane Ann Peters

Kena Tabaki: Connie Bowthorpe Bridge, Julie Burdett, Katie Duncan, Bryan W. Gigi, Denise Kirby, Ginny J. Nilson, Gayle Tate Rafferty

Tabaki taumada: Jeff L. Martin

Dairekita ni Tabaivola: Craig K. Sedgwick

Dairekita ni Veivotayaki: Stephen R. Christiansen

Me vakau na isau ni mekasini, kei na kena vakatataro e so ki na *Liaona*, Fiji Regional Office, P.O. Box 90, Suva, 2-20 Lakeba Street, Samabula, Suva, Fiji. E kena isau \$2.75 due na yabaki, se \$0.70 na isau ni ilavelave yadudua, me vakavo ga na kena ka tabaki me ivakananumi. Me qai kerei na kena ivakarmacula tale e so mai na Valenivolavola Liu ni Lotu, e na televeni 3388900 e Suva.

Me baleta na sausaumi kei na kena isau ena taudaku kei Amerika kei Kenada, veitaratarata ki na nomuni sitoa ni Lotu se iliuuli ni tabanalevu se tabana.

Me qai vakau na ivola kei na vakatataro ena parokaramu
ni kompiuta ena liahona.lids.org; ena i-meli ki na liahona@lidschurch.org; se ena i-meli ki na *Liaona*, Rm. 2420, 50 E. North Temple St., Salt Lake City, UT 84150-0024, USA.

Na *Liaona* (vakadewataki na *I'ola i Momani* ni "kabasi" se "idusidusi") sa vakadewataki oti ena vosa vaka-Albania, Armenia, Bislama, Bulgaria, Cambodia, Cebuano, Jaina, Jaina (vakarawataka), Croatia, Czech, Denmark, Necaladi, Valagi, Estonia, Viti, Finiladi, Varanise, Jamani, Kiriki, Idia, Hungary, Aisiladi, Idonisia, Itali, Japani, Kiribati, Korea, Latvia, Lithuania, Malagasi, Masela, Mongolia, Nowei, Poladi, Potukali, Romania, Rusia, Samoa, Slovenia, Sipeni, Suviteni, Swahili, Tagalog, Taiti, Tai, Toga, Ukraine, Urudu, kei na Vietnam. (E duidui na gauna me taba kina ena veivosa yadudua.)

© 2015 mai na Intellectual Reserve, Inc. Dodonu kece e taqomaki. Tabaki e Amerika

Sa lavetaki na veitukutuku kei na iyaloalo era tiko ena *Liaona* me baleta na inaki eso, cakacaka ni lotu sega ni saumi se yakayagataki ga e vale. Ena sega ni rawa me lavetaki na veiyaloalo eso kevakua era sega ni vakadonui mai vei kena itaukei. Na vakatataro baleta na Dodonu ni Lavetaki me na vakau yani ki na Intellectual Property Office, 50 E. North Temple St., Salt Lake City, UT 84150, USA; i-meli: cor-intellectualproperty@ldschurch.org.

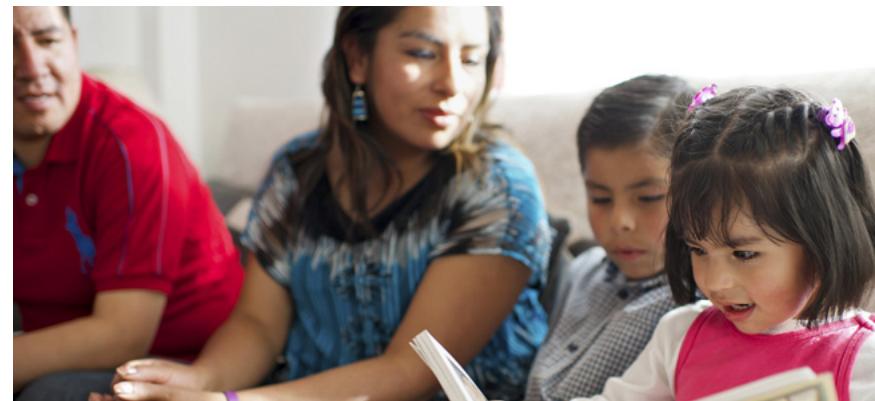
For Readers in the United States and Canada:

October 2015 Vol. 18 No. 3 LIAONA (USPS 311-480) Fijian (ISSN 1096-5122) is published four times year (April, May, October, and November) by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 50 East North Temple, Salt Lake City, UT 84150. USA subscription price is \$4.00 per year; Canada, \$4.80 plus applicable taxes. Periodicals Postage Paid at Salt Lake City, Utah. Sixty days' notice required for change of address. Include address label from a recent issue; old and new address must be included. Send USA and Canadian subscriptions to Salt Lake Distribution Center at address below. Subscription help line: 1-800-537-5971. Credit card orders (Visa, MasterCard, American Express) may be taken by phone. (Canada Post Information: Publication Agreement #40017431)

POSTMASTER: Send all UAA to CF5 (see DMM 707.4.12.5). NONPOSTAL AND MILITARY FACILITIES: Send address changes to Distribution Services, Church Magazines, PO Box 26368, Salt Lake City, UT 84126-0368, USA.

Vakasama ni Lotu Vakamatavuvale

Ni ilavelave ogo era umani tu kina na itukutuku kei na itaviqaravi e rawa ni ra vakayagataki ena lotu vakamatavuvale. Ogo e rua na kena ivakaraitaki.

"Marautaki ni Lotu Vakamatavuvale,"

draunipepa 26: Ke o a sega ni calata e dua da na macawa se ogo na imatai ni nomu cakava, sa rawa mo dou lotu vakamatavuvale *me dokai kina na lotu vakamatavuvale!* Sa rawa mo wilika na itukutuku ka raica na sala era sa marautaka tiko kina na veimatavuvale e vuravura raraba na nodra gauna vata ni ra vulica tiko na kospeli. Sa rawa mo dou veivosakitaka na sala me rawati kina na lalawa ni kena caka na lotu vakamatavuvale. Ena sala cava mo moica kina me sotava na gagadre ni matavuvale? Sa rawa mo ni vakadeitaka tale vakamatavuvale me vakaliuci na ivakarau ni bula ogo sa yabaki 100 ena nomuni itikotiko, se cava ga na veika e sotavi.

"Vakasaqarai ni na Veivuke,"

draunipepa 72: Sa rawa mo ni wilika vakamatavuvale na itukutuku ka veivosakitaka na taro ogo: (1) Na mataqali iyaloalo se itukutuku raraba cava era na rawa ni sotava o ira na gone? (2) Na kena mataqali cava ena sega ni vinaka meda raica se vakanamata kina? (3) Na cava mena cakava e dua na tamata ni sa raica se rogoca e dua na ka e kila me kua ni cakava? Veivosakitaka na ituvatuva mai na "Isa me Kua! Ia sa Vacava Ogo?" ena draunipepa 74 ke o gadreva na vakasama (lako tani mai na idre o ya, vosa vei ira na itubutubu, veiqaravi, kei na so tale).

ENA NOMU VOSA

Era sa vakarautaki tu na *Liaona* kei na ivola tale eso ni Lotu ena vuqa na vosa ena languages.lids.org.

ULUTAGA ENA ILAVELAVE OGO

Na naba e tukuna tiko na imatai ni tabana ni tukutuku o ya.

Cakacaka ni kaulotu, 44,
48, 60, 70

Galala ni digidigi, 32

Gugumata, 4

Ira na Parofita, 10, 80

iTabagone, 22, 62

iTukutuku Vakaraitaki, 50,
72, 74

iTuvaluva ni veivakabulai,
32

iVakatakila, 80

iVola i Momani, 10, 44

iVolanikalou, 18, 59, 62

Jisu Karisito, 7

Josefa Simici, 10

Kila na Wilivila, 18

Lewe ni Lotu, 68

Loloma Cecere, 7

Lotu vakamatavuvale, 26

Masu, 43, 64, 72

Matabose, 18

Mate, 64

Saumaki, 60

Siga ni vakacecegu, 66

Tukutuku Makawa ni

Lotu, 10

Vakamau, 32

Vakatulewa, 9, 44, 58, 66

Valetabu, 69

Veikacivi ena Lotu, 8

Veika me vakaliuci, 9

Veiliutaki, 22

Veiqaravi, 8, 56

Veivakauqeti, 40, 41, 42, 56

Veiyalayalati Makawa, 59

Veiyalayalati Vou, 70

Yalololoma, 50

Yaloyalo kei na ivola

vakasisila, 50, 72

Mai vei Peresitedi
Dieter F. Uchtdorf

Karua ni Daunivakasala
ena Mataveiliutaki
Taumada

Vakacavara

NI SE WAQA TIKOGA NA NOMUCINA

Ena vanua makawa o Kirisi, era dau veitau cici kina na dauqito e vakatokai na *lapadedromia*.¹ Ena veitau oqo, era na qumia tiko na daucici e dua na cina ka vakadewataka yani vei daucici e tarava me yacovi otioti ni daucici ena timi me takosova yani na icavacava ni laini.

A sega ni soli na icocovi ki na timi a totolo duadua—ia a soli ki na imatai ni timi a takosova na laini ka se waqa tikoga na nodratou cina.

Oqo e dua na ivakavuvuli bibi sara, e dua era vakavulica na parofita ni gauna makawa kei ira ena gauna oqo: e dina ga ni bibi na tekivutaki ni cici, ia e bibi cake sara meda na vakacavara ka se waqa tikoga na noda cina.

A Tekivu ena Qaqa o Solomoni

E a ivakaraitaki na Tui cecere o Solomoni ni dua ka tekiyu ena qaqa. Ni se cauravou, a “lomani Jiova, ka sa muria tiko na vunau i Tevita na tamana” (1 Tui 3:3). Sa taleitaki koya vakalevu na Kalou ka kaya kina, “Mo kerea mada na ka meu solia vei iko” (1 Tui 3:5).

A sega kina ni kerea me vutuniyau se me bula balavu, a kerea ga o Solomoni “na yalo sa vuku, meu lewai ira kina na nomuni tamata, meu kila na ka vinaka kei na ka ca” (1 Tui 3:9).

Ena ka oqo sa lomavinaka vakalevu kina na Turaga ka sa vakalouugatataki Solomoni kina, sega walega ena vuku ia ena vutuniyau cecere sara kei na bula balavu.

E dina ga ni sa vuku sara o Solomoni ka cakava e vuqa na veika cecere, a sega ni vakacavara ena qaqa. E ka ni

rarawa, ena nona bula e muri, a “cakava na ka ca ko Solomoni ena mata i Jiova, ka sega ni muri Jiova sara” (1 Tui 11:6).

Vakacavara na Noda Dui Cici

Sa vakavica beka noda tekivuna e dua na ka qai sega ni da vakacavara? iVakarau ni noda kana? Parokaramu ni vakaukauwa yago? Yalayala ni na wiliki na ivolanikalou ena veisiga? Vakatulewa meda tisaipeli vinaka cake i Jisu Karisito?

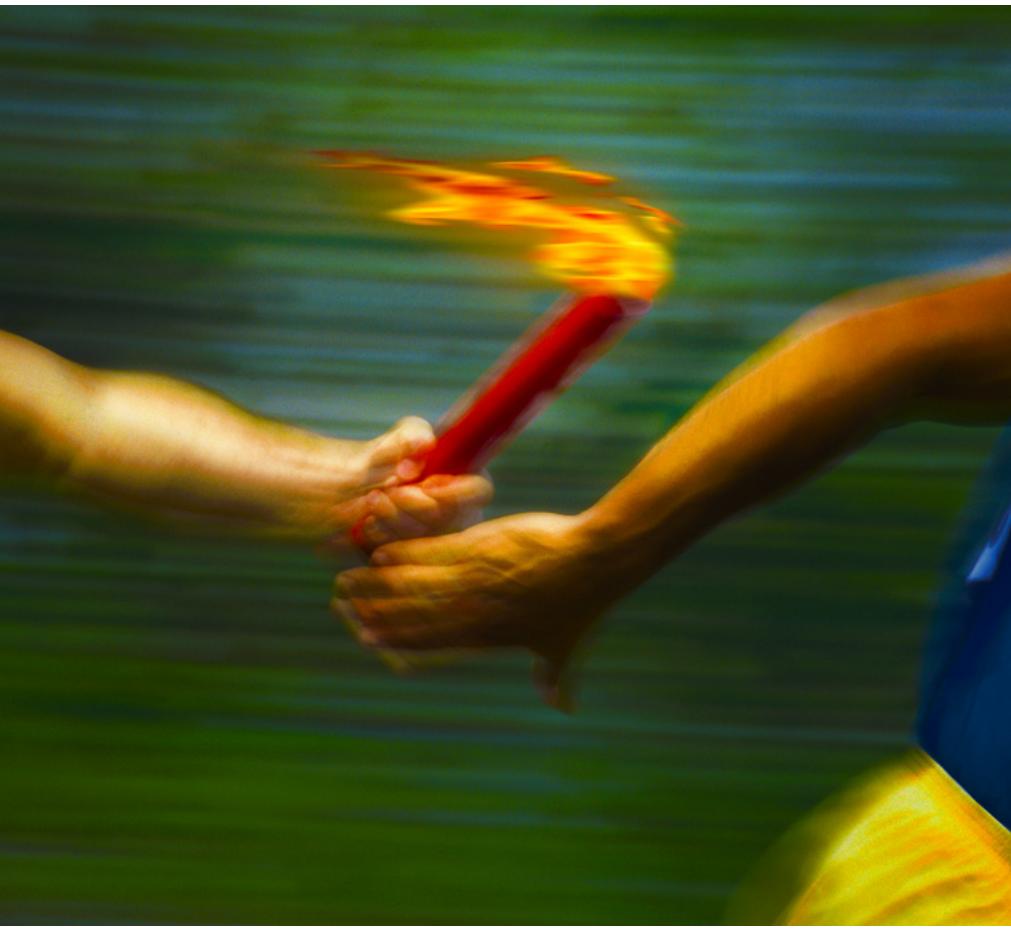
Sa vakavica beka noda lalawa vou ena Janueri ka saga ena kena yalo qaqa taucoko ena imatai ni vica na siga, vica na macawa, vica sara na vula ka me qai yaco mai na Okotova, sa batabata sara vakadravusa na cina ni noda yalodina.

Dua na siga au a raica e dua na iyaloyalo lasa ni dua na koli e davo tikiva toka e dua na pepa a katikatilaka o koya. E volai toka kina, “Setivikitni Vuli Talairawarawa ni Koli.”

Eda vakatu o ya ena so na gauna.

E totoka na noda gagadre; eda tekiyu ena qaqa; ka da vinakata meda uasivi sara. Ia e kena itinitini ga na noda vakkacacana, biuta laivi, ka guilecava na veika eda lalawataka.

Sa itovo ni tamata me lutu, druka, ka so na gauna e vinakata me lako tani mai na veitau. Ia ni da sa tisaipeli i Jisu Karisito, eda sa vakadeitaka ni da sega walega ni tekivuna na veitau ia eda na vakacavara vakakina—ka vakacavara ni se waqa ramase tikoga na noda cina. A yalataka na iVakabula vei iratou na Nona tisaipeli, “Ia ko koya ena vosota me yacova na ivakataotioti, ena vakabulai ko koya” (Maciu 24:13).

Meu ukutaka mada na yalayala ni Turaga vei keda ena noda gauna oqo: Kevaka eda na muria na Nona ivakaro ka vakacavara ka se waqa tikoga na noda cina, eda na bula tawamudu, na isolisol cecere duadua ni Kalou (raica na V&V 14:7; raica talega na 2 Nifai 31:20).

Na Rarama sa Seg a Boko Rawa

Eso na gauna ni noda lutu, druka, se soro, eda sa yalo-lailai ka vakadinata ni sa boko na noda rarama ka yali mai na veitau. Ia au vakadinatinata ni Rarama i Karisito e sega ni rawa ni boko. Ena waqa ena bogi butobuto duadua ka na vakacaudreva vou na yaloda ena gauna ga eda solia kina na yaloda Vua (raica na 1 Tui 8:58).

Se cava sara na levu kei na titobu ni gauna eda lutu kina, sa dau caudre kaukauwa tu ga na Rarama i Karisito. Ena gauna butobuto mada ga ni bogi, keda kalawa yani Vua, ena vakaotia na butobuto o ya na Nona rarama ka na vakacaudreva vou na yaloda.

Na veitau ni cakacaka vakatisipeli oqo e sega ni cici totolo; e cici balavu. Ka lailai wale sara na yaga ni noda cici vakatotolo. E dina sara, ni sala ga eda na druka kina ena veitau o ya ni da sa soro se lako tani mai kina.

Ni da lamata cake mai ka toso yani ki liu vua na iVakabula, eda na qaq a ena veitau ka ramase vinaka tikoga na noda cina.

Na cina sa sega ni baleti keda se cava eda cakava.

Sa baleta na iVakabula kei vuravura.

Sa ikoya qori na Rarama sa sega ni rawa me vakalailaitaki sobu. Oqo na rarama sa tiloma na butobuto, sa mavotaka na noda mavo a, ka caudre vakaukauwa ena gauna mada ga ni rarawa titobu kei na butobuto sega ni vakarautaki rawa.

Oqo na Rarama sa sega ni kilai rawa.

Meda sa qai vakacavara na sala eda a dui tekivuna. Ia ena veivuke nei noda iVakabula ka Dauveivueti, o Jisu Karisito, eda na vakacavara

ena reki ka waqa tikoga na noda cina. ■

IDUSIDUSI

1. *Harper's Dictionary of Classical Antiquities* (1898), “Lampadedromia,” www.perseus.tufts.edu/hopper. E vakamacalataki mai vei Pausanias e dua tale na mataqali veitau cina, yadua mai na veimataqali, era a sega ni solia na nodra cina. Ia ena *lampadedromia*, o koya a qaq a imatai me yacova na iotioti ni laini ka se waqa tikoga na nona cina.

VEIVAKAVULICI MAI NA ITUKUTUKU OQO

Sa rawa mo vakayaloqaqataki ira o vakavulica mera raica na vanua era sa yacova tiko ena nodra “veitau” ni bula oqo. Sa caudre ramase tiko beka na nodra cina? Sa rawa mo wilika na malanivosa e tukuna tiko ni Rarama i Karisito sa “dua na rarama sa tiloma na butobuto, sa vakamacalataki na noda mavo a, ka caudre vakaukauwa ena gauna mada ga ni rarawa titobu kei na butobuto sega ni vakarautaki rawa.” Sa rawa mo veivosakitaka vata kei ira o vakavulica na kena sa veivakuqeti na Rarama i Karisito ki na nodra bula ena veigauna sa ot i kei na kena sa vakauqeta tiko na nodra bula ena gauna oqo.

Vakatawana na Nomu Cina: E 30 na Siga ni Veivakatovolei

Vei ira na itabagone ena Lotu era bula osooso, e rawarawa sara na laki tao tu ena dua na ivakarau makawa, vakabibi ena veika vakayalo. Eda wilika na noda ivolanikalou, masu, ka sokalou ena dua na ivakarau tudei ena veisiga ka da vakasamataka na vuna eda se malumalumu tikoga kina vakayalo.

Dua vei ira na sala vinaka me waqa tikoga kina na nomu cina vakayalo o ya mo raica mo vakila e yalomu na veika vakayalo e vakaibalebale cake. Ia e rawarawa na kena tukuni mai na kena caka, sa vakaturi kina oqo me vukea na nomuni tubu vakayalo: Vakasamataka mada e dua na itaviqaravi vakosipeli o se bera vakadua ni cakava (se sega ni dau cakava rawa) ka mo vakadeitaka mo na cakava ena veisiga me dua na vula. Sa rawa mo tekivuna vakalalai baleta ko na raica ni na rawarawa me caka na veisau lalai mera laki tudei. Ni da cakava na veika e kauti keda tani mai na

vakacegu vakasivia mai na veika vakayalo, ena gadrevi kina me levu cake na noda vakabauta kei na sasaga, ia ni da sa cakava, eda sa sureta tiko na Yalo Tabu me tiko vata kei keda, ka da sa vakaraitaka ni sa cecere sara na noda vakabauta na Tamada Vakalomalagi ka gadreva dina meda toro voleka Vua. Oqo eso na vakasama mo rawa ni tekivu kina:

- Lalawataka mo dau masu ena matakia kei na bogi. Tovolea mo masu ena domolevu.
- Mo yadra vakatotolo cake ena 15 na miniti ka wilika na nomu ivolanikalou ni bera na vuli.
- Wilika na vosa mai na koniferedi raraba sa otu.
- Vakauta e dua na ivolanikalou mai na iVola i Momani ki na itukutuku raraba.
- Vakarorogo ki na serenilotu se ivakatagi ni Lotu ka kakua na sere se ivakatagi matau wale tu ga.

Vakaramasetaka Vakalevu na Nomu Cina

Ena gauna makawa sara mai Kirisi, era dau veitau cici na dauqito ni ra taura tiko e dua na cina. O koya ga e vakaotia na veitau ka waqa tikoga na nona cina e taura na icocovi. E kaya

o Peresitedi Uchtdorf ni bula oqo sa vaka na veitau o ya. Na cina eda taura tiko sai koya na Rarama i Karisito. Ni da saga meda vakataki Jisu Karisito, eda na vakaramasetaka cake na noda cina.

Vulica ena masumasu na itukutuku oqo ka vakasaqara mo kila na ka mo na wasea. Ena rawa vakacava ki na nomu kila vinaka na itovo vakalou ni iVakabula me vakalevutaka cake nomu vakabauti Koya ka vakalougatataki ira o vakaraica voli ena veisiko? Me ikuri ni itukutuku, lako ki na reliefsoociety.lds.org.

iTovo Vakalou i Jisu Karisito— Vakasinaiti ena Yalololoma kei na Loloma

Oqo e sa tiki ni dua na ituvatuvu ni iVaq ni
Veisiko ka mataitaki kina na itovo ni iVakabula.

Na iDusidusi ki na iVolanikalou e vakadewataka na yalololoma me “mataqali loloma sa cecere sara, dokai, ka kaukauwa duadua” (“Yalololoma”). Sai koya na loloma savasava i Jisu Karisito. Ni da vulici Jisu Karisito ka saga meda vakataki Koya, ena tekivu meda vakila na Nona loloma savasava ki na noda bula ka da vakauqeti meda loloma ka qaravi ira na tamata me vakataki Koya. “Na loloma uasivi sa ikoya na noda vosota e dua e vaka-rarawataki keda,” e kaya o Peresitedi Thomas S. Monson. “Sa ikoya na noda sega ni vaktara me da cudru vakarawawa. Sa ikoya na noda ciqoma na malumalumu kei na guce. Sa ikoya na noda ciqomi ira na tamata ena kedra ituvaki dina. Sa ikoya na noda raibala na ituvaki vakayago ki na itovo ni bula ka na sega ni katabuto mai ni toso o gauna. Sa ikoya na noda vorata na yalo ni veivakaduiduitaki.”¹

Vakasamataka Oqo

Me na noda ivakaraitaki uasivi
duadua vakacava ni loloma kei
na yaloloma na Karisito?

Ena iVola i Momani, eda vulica na dina cecere o ya meda “masuta na Tamada e na [yaloda] taucoko, me vakasinaitini [keda] e na loloma oqo; io na loloma sa solia vei ira era sa muria na Luvena ko Jisu Karisito ena yalodina, [meda] yaco kina [meda] luvena tagane [kei na yalewa] na Kalou; ia ni sa rairai mai ko Koya, eda na tautauvata kaya, ni da na raica na matana dina; ia meda rawata na inuinui oqo ka vaka-savasavataki me vaka sa savasava ko Koya” (Moronai 7:48).

iKuri ni iVolanikalou

Joni 13:34–35; 1 Korinica 13:1–13;
1 Nifai 11:21–23; Ica 12:33–34

Vakabauta,
Matavuvale,
Veivukei

Mai na Keda iTukutuku Makawa

“A vakavinavinaka e dua na marama ka se qai mate wale na watina ena vukudra na dausiko vuvale ka ra a tagi vata kei koya ka vakacegui koya. A vola kina vaqo: ‘Au a gadreva vakalevu sara e dua meu rawa ni dolele yani kina; e dua ka rawa ni rogoci au. . . . E rau a rogoci au. E rau vakacegui au. E rau tagi vata kei au. Ka rau mokoti au . . . [ka] vuksi au mai na yaluma titobu kei na rarawa ena vica na vula taumada ni galili.’

“E dua tale na marama e umana vata na nona vakanananu ena nona ciqoma na loloma cecere dina mai vua e dua na dausiko vuvale: ‘Au kila niu sega walega ni dua na iwiliwili vakaivola me sikova e dua na dausiko vuvale. Au kila ni kauwaitaki au.’²

Me vakataki ira na marama oqo, e vuqa na Yalododonu Edaidai e vuravura raraba era rawa ni ra vakadinadinataka na dina ni itukutuku oqo nei Peresitedi Boyd K. Packer (1924–2015), na Peresitedi ni Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua: “Sa dua dina na vakacegu levu me da kila ni veitalia ga na vanua [e gole kina e dua na matavuvale], sa waraki iratou tu mai e dua na matavuvale ena Lotu. Mai na siga ga e ratou yaco yani kina, ena okati o koya ki na dua na kuoramu ni matabete ka okati na marama ki na iSoqosoqo ni Veivukei.”³

IDUSIDUSI

- Thomas S. Monson, “Sa Segu ni Mudu na Loloma,” *Liaona*, Nove. 2010, 124.
- Luvequ Yalewa ena Noqu Matanitu Na iTukutuku kei na Cakacaka ni iSoqosoqo ni Veivukei* (2011), 119–120.
- Luvequ Yalewa ena Noqu Matanitu* 98.

SA RAUTA BEKA NA KA AU A CAKAVA TIKO?

Mai vei Brooke Barton

*Na lesoni baleta na sipi a yali a vukea meu kila vinaka kina na sala
meu vakayacora vinaka kina na noqu veikacivi.*

Niu se qai yabaki 23, au a kacivi meu peresitedi ni iSoqosoqo ni Veivukei ena neimami tabanalevu ni gonevuli sa vakamau. Au nanuma lesu na noqu tawa veiganiti kaya, kei na noqu gadreva meu cakava na noqu vinaka taucoko. Au maqusa ka marautaka sara meu veiqaravi ia au vakatititaka niu na rawa ni iliuliu vinaka.

Ni ot e vica na vula noqu peresitedi ni iSoqosoqo ni Veivukei, au vakila niu sega sara ni gugumatua. Au a vinakata meu semati au kei ira na marama ka duavata kei na nodra dui gagadre, ia au vakila niu sega ni rawata.

Au a veivosaki kei noqu bisopi kau vakaraitaka vua na lomaqu. Au a vakamacalataka noqu sega tiko ni semati au rawa vei ira kece na marama. Au vakamacalataka niu diva tu ke me lima e vakataki au meu cakava rawa na itavi oqo ena sala au gadreva me caka kina. Au a saga me toka donu ka vinaka na noqu vakasama, ia e totolo sara na turu ni wai ni mataqu niu sa yalolailai. A dredre o bisopi ka vakasalataki au sara vakavinaka vakai-liuliu ena kena au se qai bau ciqoma vakadua.

“O kila tiko beka na italanoa ni ivakatawa ni sipi, ni sa yali e dua na nona sipi, a sa biuti ‘laivi tu na ciwasagavulu ka ciwa’ me kunea rawa?” a kerea (raica na Luke 15:4–7). Au a deguvacu.

“E veivakayalomatutaki sara va-kalevu na vosa vakatautauvata o ya,” a tomana. “Sa kila vinaka tu na ivaka-tawa ni sipi ni ra na tiko vinaka na ci-wasagavulu ka ciwa ke sa na biuti ira me vakasaqrarai koya na sipi sa yali.”

A qai tomana o bisopi ena vakasala oqo:

“Raica, e vuqa na sala cecere era na veivukevukei kina na ciwasagavulu

ka ciwa ena gauna o gole kina. Era na veilaveti cake ka lomavata tiko vakavina-sara. Au kerea mo raici ira matua ga era sa vaka mera yali tiko. Era na tiko vinaka na kena vo.”

Au vakadinadinataka sara ga ni dina na veika a kaya vei au ni sega ni dodonu meu leqataka na qele ni sipi taucoko ena dua vata na gauna. Sa noqu inaki ga meu kunei ira era sa yali tu ka sureti ira lesu mai ki na qele ni sipi. Ena sala oqo, ena vakayacori rawa kina na inaki nei Tamada Vaka-lomalagi, kau sa na iyaya ni cakacaka ena Ligana.

Niu vakamuria na ivakasala oqo ni bisopi, au vakila ni cecere cake na noqu kila na sala e vinakata vei au na Turaga meu qarava kina na Nona matanitu. A vakasinati talega vaka-yalo na lomaqu kau vaqaqacotaki kina ena noqu veikacivi baleta niu sa veiqaravi tiko me vaka na ivakasala ni iVakabula. Mai na kaukauwa ni Yalo Tabu, sa solia kina vei au o bisopi e dua na isolisolicecere ni kila kei na veivakararamataki.

Au vakadinadinataka ni gauna eda masu kina ka vakasaqara na veiva-kauqeti vakayalo mai vei ira na noda iliuliu vakamatabete, era na vakauqeti mera vakaraitaka na sala meda veiliu-taki kina ena sala dodonu. ■

*E vakaitikotiko mai Utah, Amerika,
o koya e vola.*

PAPUKENI SE MELENI?

Mai vei Rachel Cox

*Eso na gauna e sega na digidigi cala.
E dua ga na digidigi.*

A kurabui o tamaqu ni raica era sa buroro mai ena vula ikatakata oqo na soreni papukeni a tea ena yabaki sa oti ena maliwa ni laini ni meleni. Era sa kadre vinaka tale tikoga mai na meleni—ia sa vakakina na papukeni. Sa mani yaco kina, me temaki sara o tamaqu mera sa vakabulai talega na papukeni. Ia e kila kevaka me cakava oqo, era na vakacacana na bula ni meleni na papukeni.

Sa dodonu kina me sa digidigi kina o koya. Sa na drutia laivi na papukeni mera na bula vinaka cake mai na meleni se mesa na laivi ira ga na papukeni mera tubu ka vakarugui ira na meleni, ka na rawa ni lailai sara na vuadrau ruarua. Papukeni se Meleni? Oqo e dua na digidigi mai na rua na ka vinaka.

Ni sa veidutaitaki rau vata, sa lomai tamaqu sara me sa na cavuti ira laivi na papukeni era sa bula vinaka mai. E sega walega ni berabera nodra buroro mai, ia sa lewa ga ni vinakata cake na meleni sa *tuwanaki* tu mai ni vakatauvatani na nona vinakata na papukeni veivakakurabuitaki.

Na ka oqo a vakauqeta noqu vakasamataka na digidigi eda dau cakava,

vakabibi ena noda tiko veitokani kei ira na tamata. Se da tiko kei ira na noda matavuvale, itokani, taukei ni cakacaka, se o ira noda itau se watida, ni yaco noda digidigi mai na rua na ka vinaka, ka da kila na digidigi vinaka duadua e dau dredre ena so na gauna, vakabibi ni da gadreva meda kakua ni digidigi cala. Ni da rerevaka noda rawa ni digidigi cala e dau vakataotaki keda ena so na gauna, ka yaco me vakaleqai keda mai na noda toso ki liu ena vakabauta. Ia na ka dina, eso na gauna e sega ni dua *na digidigi* cala. E dua ga na digidigi. Na ka e sotava o tamaqu, a digitaka na ka e *bibi* vakalevu cake vua. A besetaka sara mera mate na papukeni, ia sa kila tu ni na veivutunitaka e muri na veika ca ena rawa ni yaco vei ira na meleni.

Ena bula oqo, e sega soti ni *bibi* na digidigi eda dau sotava, me vaka

na ka meu na kania ena mataka lailai? Na roka ni vinivo meu na dara nikua? Ni sa rua na ka vinaka meda na digidigi mai kina, eda na cakava na ka a cakava o tamaqu ka taroga, “Na kena cava e *bibi* cake vei au?” Mo vakatulewa sara ka toso ki liu ena vakabauta, ka nuitaka tiko na Turaga me vakadodonutaki keda ke da sa cala tiko.

Ia eso na digidigi sa *ka bibi sara*. A kaya vaqo o Peresitedi Thomas S. Monson: “Sa tu ga e matada na vakatulewa. Me caka vakavuku, sa gadrevi kina na yalodei—na yalodei me tukuni na sega, na yalodei me tukuni na io. Na vakatulewa *ena* vakadeitaka na ilakolako” (“Na Tolu na Yavu ni Digidigi,” *Liaona*, Nove. 2010, 68). Ni sotavi na mataqali digidigi vakaoqo, oqo ga na taro vinaka duadua, “Na cava e *vakabibitaka* *vakalevu* cake na Turaga?” Kevaka eda kila na isau ni taro o ya, na ka ga meda cakava o ya meda muataka na veika e *bibi* vei keda ki na Nona ka meda qai cakava na digidigi o ya. Ena dau yaco me digidigi dodonu ga. ■

Na dauvolaivola e vakaitikotiko mai Utah, Amerika.

O JOSEFA NA • **Daurairai**

*E vakamatatataka na itukutuku makawa
na sala a vakayacora rawa kina o Josefa
Simici na nona itavi vakadaurairai ka
vakadewataka kina na iVola i Momani.*

"Mai vei Richard E. Turkley Jr., iVukevuke ni Dauniitukutuku Makawa ni Lotu ka Dauvolaituku-tuku, **Robin S. Jensen kei Mark Ashurst-McGee,** Tabana ni iTukutuku Makawa ni Lotu

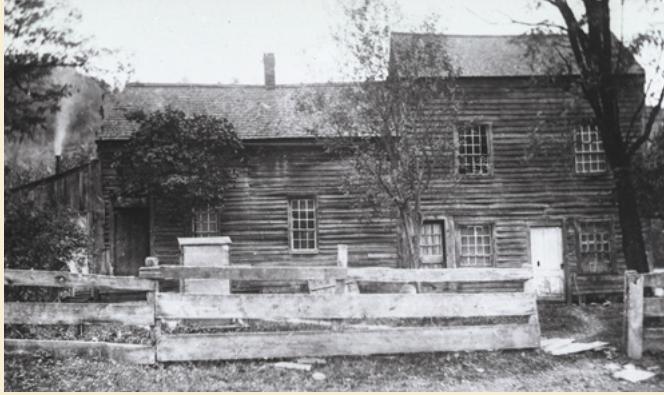
Enai ka 6 ni Epereli, 1830, na siga a tauyavutaka kina o Josefa Simici na Lotu i Jisu Karisito (e muri a qai vakatokai me Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai),¹ a vakaraitaka raraba kina na vosa ni ivakatakila vei ira na ivavakoso. "Raica," oqo na domo ni Kalou, "mo dou vola tiko e dua na ivola tukutuku ni cakacaka; ia me volai kina ni ko sa daurairai [Josefa Simici]" (V&V 21:1).

Na ivakatakila laurai levu duadua ni sa daurairai o Josefa Simici ena lotu vou sa tauyavutaki o ya na iVola i Momani, ni sa dau tukuna tiko vakawasoma ni a vakadewataka ena "isolisol kei na kaukauwa ni Kalou"² E vuqa vei ira na itokani voleka i Josefa ena yabaki se bera ni tauyavu kina na Lotu era a vakadinadinataka na sala a tадu mai kina na iVola i Momani ka ra kila talega na ibalebale ni vosa *daurairai*.

Nai Balebale ni *Daurairai*

Na cava beka nai balebale ni *daurairai* vua na parofita cauravou kei ira na nona itokani? A susugi cake o Josefa ena dua na matavuale e dau wili iVolatabu, ka dau cavuti tiko kina na daurairai. Me kena ivakaraitaki, ena 1 Samuela, e vakamacalataka o dauvolaivola: "E na gauna e liu, ni sa lako e dua vei ira na Isireli me taroga na Kalou, sa kaya vakaoqo, Tou lako ki na rairai: ni sa vakatokai e liu me Rairai ko koya sa Parofita e na gauna oqo" (1 Samuela 9:9).

Na iVola Tabu e vakamacalataka talega na nodra ciqoma na tamata na ivakatakilaka vakayalo mai na veika e vakayago vakataka na titoko,³ na gata parasa ena dua na kau (ka yaco me dua na ivakatakila raraba ni cakacaka vakavuniwai),⁴ e dua na sulu ni bete (oqo e tiki ni nodra isulu na bete e tiko kina e rua na vatu talei),⁵ kei na Urimi kei na Cumimi.⁶

Rau a vakaitikotiko o Josefa kei na watina o Emma Hale Smith, ena dua na vale e ra vakaoqo ena dua na gauna ni kena vaka-dewataki tiko na iVola i Momani. Na vale tabarua ena imatau a qai kena ikuri.

Vei ira na udolu na lewenilotu ena nona gauna ka milioni ena gauna sa mate kina, sa kilai Josefa Simici me parofita, daurairai, ka daunivakatakila.

Na “rai” kei na “daurairai” era a tiki ni bula ni matavuvale vata kei Amerika a tubu cake mai kina o Josefa Simici. Mai na tugani ena vosa ni iVola Tabu kei na veicurumaki ni nodra bula na Anglo-Iuorope era kauta mai na tawavanua ki na Vualiku kei Amerika, eso na tamata mai na itekivu ni 19 ni senitiuri era vakabauta ni sa rawa ki na tamata yadua mera “rai” se ciqoma na ivakatakilakila vakayalo, mai na veika buli me vakataka na vatu ni daurairai.⁷

A ciqoma na cauravou o Josefa Simici na mataqali bula vakanostra siga, oka kina na vakasama ni kena vakayagataki na vatu ni daurairai me laurai kina na veika sa yali se vuni. Me vaka na kena itukutukuni vakaivolatabu ena gauna makawa ni Kalou a vakayagataki na veika buli me raica tabakidua kina na nodra vakabauta na tamata se veivosaki vakayalo ena gauna makawa, sa mani nanuma vakakina o Josefa kei ira na so tale ena nodra gauna. Rau sa vakadeitaka na nona itubutubu o Josefa, o Joseph Smith Sr, kei Lucy Mack Smith, na nodratou sa titobu sara ena bula vakaoqo kei na nodratou vakayagataki na veika buli ena sala oqo, kei na nodra vakayagataki Josefa na lewenikoro mai Palmyra kei Manchester, New Yoka me kunea vei ira na iyaya era sa yali ni bera nona toki yani ki Pennsylvania ena icavacava ni 1827.⁸

Kivei ira era sega tu ni kila vinaka na ivakarau ni nodra bula vakalotu na tamata ena 19 ni senitiuri ena yasayasa i Josefa, e rawa me sega tu ni kilai na vatu ni daurairai, ka ra dau veiba kina o ira na vunivola vakalotu baleta na gauna ni bula oqo. Ena vuku ni tiki ni veivakararamataki se Yabaki ni iNaki, na gauna ni kena vakamatatataki kina na science kei na nona rai na vuravura baleta na veika vakayalo, e vuqa ena gauna nei Josefa era nanuma ni kena vakayagataki na veika buli me vaka na vatu se titoko e ka ga ni vakanananu se tawayaga me baleta na inaki vakalotu.

Ena veiyabaki e muri, me vaka a talanoataka o Josefa, a vakamatatataka kina na nona raivotu kei na veika vakayalo a sotava.⁹ Na kena veibasai, eso vei ira na nona itokani

vakalotu era raica matua tikoga na nona a vakayagataka na vatu ni daurairai ena nodra saga mera vakarogocataki koya ena vuravura oqo sa cakitaka sara na mataqali ivakarau vaka o ya. Ena nodra sasaga ni veivakalotutaki, a sega kina ni rai vakatabakidua kina o Josefa kei ira na lewenilotu e liu na nodra veivakauqeti na tamata makawa ki na nodratou veivakalotutaki, ni vuqa vei ira mera na saumaki vou mai era sa veisau tiko mera kila vinaka na lotu ena Yabaki ni iNaki. Me baleta na ivakatakila mai na ivolanikalou taucocko, a tomania tikoga o Josefa me vakavulica ni vatu ni daurairai kei na iyaya eso ni rairai, vakakina na vuku ni kedra vakayagataki, era sa ka bibi ka isolisol tabu mai vua na Kalou.¹⁰

Na iYaya a Vakayagataki me Vakadewataki kina na iVola i Momani

A tiko talega na vatu ni daurairai ena kena vakamacalataki na itukutuku i Josefa Simici kei na kena vakadewataki na iVola i Momani. A tekivu na itukutuku volai i Josefa ena 1883, mai na nona rairai mai e dua na agilos, na yacana o Moronai, ka kaya vua baleta na peleti parasa ni bulu tu ena dua na delana voleka e kea. E tukuna kina o Josefa ni gauna rau sa veivosaki tiko kina kei na agilos, “sa vakaraitaki votu sara” ki na nona vakasama ka “nanuma tiko na vanua o ya” ni na qai laki raica e muri o koya (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:42).

Ena kena itukutuku makawa a tekivu o Josefa me volavola ena 1838, a vakaroti koya o Moronai ni “na segata vakaukauwa sara o Setani (me baleta ga na ituvaki dravudravua ni matavuvale nei tamaqu), meu volitaka na peleti meu rawa ilavo kina.” A tarovi koya kina na agilos, ka kaya kina o Josefa, ke “dua tale na inaki” ka sega ni kena tarai cake na matanitu ni Kalou, “ena sega ni soli vua” (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:46). Ena kena itukutuku taumada ena 1832, a kaya kina o Josefa, “Au . . . sa taura na Peleti meu rawa ilavo kina ka meu kua ni muria na ivakaro o ya meu raica matua ga na Lagilagi ni Kalou.”¹¹ Sa qai yaco kina, mena lesu tiko o

koya ki na delana me va na yabaki me yacova ni sa vakarautaki koya me taura na peleti (Raica na Josefa Simici—Ai Tukutuku).

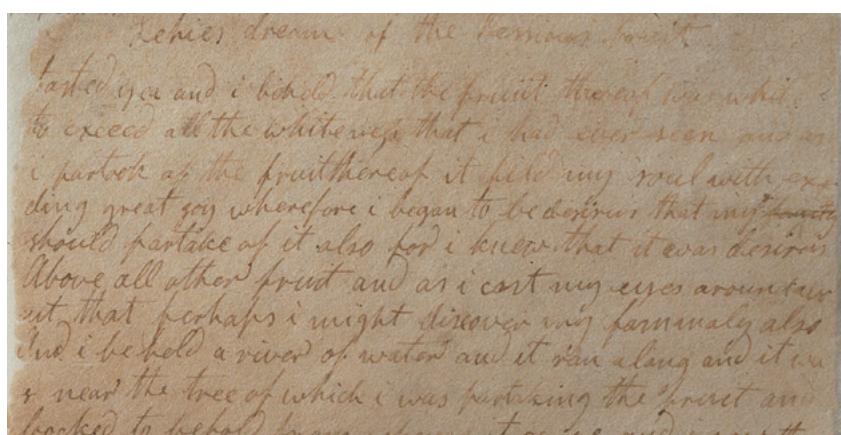
A kaya o Josefa ni gauna sa qai taura kina na peleti mai vei Moronai ena 1827, a taura talega kina e rua na vatu me vakayagataki ena vakavakadewa. A vakamacalataka o koya kei na so na nona itokani vakalotu baleta na vatu e rua oqo, ka kaya ni rau vatu vulavula ka makare sara, ka tuvai toka ena itautauri siliva se batibatina me vaka na matailoilo ni gauna oqo, ka sema toka ki na dua na taube raraba.¹² E tukuni, ni iyaya ni rairai oqo e rairai ka levu toka. E kaya o tinai Josefa Simici ni a ciluma na vatu mai na itaube raraba me rawarawa na nona vakayagataki.¹³

E tukuni ena iVola i Momani ni vatu oqo era sa “ivakavakadewa” ka vakamacalataka ni “sa vakarautaki tu na ka oqo me dauvakadewataka na vosa mai na ivakatekivu, qai dewa sobu mai ki na veitabatamata,” ka “sa maroroya ka taqomaka tu na Turaga” (Mosaia 28:14–15, 20).

E tukuni talega ena ivola oqo na nona solia mai na Turaga “e rua na vatu” vei taci Jereti, ka yalataka ni na vupei ira na itabatamata mai muri mera raica kina na nona vosa. “Mo vola na veika oqo ka dregata,” a vakasalataki koya na Turaga, “ia au na qai vakaraitaka vei ira na lufe ni tamata e na gauna au sa lewa.” Na vatu oqo, e vakamacalataka na Turaga, “me vupei ira na vakadewataka na ka ko sa vola” (Ica 3:24, 27).

Ena gauna sa oti kina na vosa nei Josefa Simici me vakadewataki kina na iVola i Momani kivei ira na vunivola ena loma ni 1829, a vakamatatataki tale kina na ibalebale ni *dau-rirai* ena itukutuku o ya. E tukuni tiko e dua na parofisai ena iVola i Momani sa baleti Josefa mai Ijipita ni dua vei ira na nona kawa—o Josefa Simici—ni na yaco me “dua na parofita digitaki” me muataki ira mai na kawa tale eso “mera kila kina na veiyalayalati” a vakayacora na Kalou vei ira na nodra qase (2 Nifai 3:6, 7).

E tukuni tale tikoga ena iVola i Momani, o Alama Lailai ni a solia na vakavakadewa vua na luvena o Ilamani. “Mo maroroya vinaka talega na ivakavakadewa ni vosa,” a vakasalataki koya o Alama, me baleta tiko na vatu e rua ena kena itautauri siliva. Ia a

tukuna talega o Alama e dua na parofisai e tukuna tiko e dua ga na vatu: “A sa kaya na Turaga: Au na solia e dua na vatu vei Kaselimi na noqu tamata, ia na vatu oqo ena serau me vaka na cina ena bogi buto” (Alama 37:21, 23).

E dina, ni vakamacalataka tiko na “dauvakadewa” (e levu), na parofisai oqo e tukuna tiko na veika mai muri ena kena soli “e dua na vatu” (dua ga), ka na serau me vaka na cina ena bogi buto.”¹⁴ Era vakabauta na Yalododonu Edaidai eliu, ni sai Josefa Simici na dauveiqaravi ka parofisaitaki tiko oqo.¹⁵

Na ka dina, e vakadinadinataki ena veika makawa me ikuri ni rua na vatu ni daurairai e vakatokai me “ivakavakadewa,” a vakayagataki kina o Josefa Simici e dua tale na vatu ni daurairai me vakadewataka kina na iVola i Momani, ka dau biuta toka ena dua na isala me tabonaka toka. Era kaya na itokani vakalotu i Josefa, a vakayacora oqo me rawa ni raica vinaka kina na vosa ena vatu.¹⁶

Ena 1833, a vakayagataki o Josefa kei ira na nona itokani vakalotu na vosa

*E dua na ivakamacala mai
na itukutuku makawa ni
iVola i Momani, ka tiko
kina na nona a gole o
tamai Liae mai na vanua o
Jerusalemi sa yacana tiko
nikua 1Nifai 2. A wilika
vei ira e vica na dauvolava
na iVola i Momani o
Josefa Simici, oka kina o
Oliver Cowdery ka volai
ira na iyatuvesa oqo.*

SA SOLIA TIKO NA AGILOS/MORONAI NA PELETI KIVEI JOSEFA SIMICI MAI VEB C.C.A. CHRISTENSEN

Mai na itukutuku taucoko ni Lotu era vakasaqara na lewe ni Lotu mera kila na itukutuku taumada kei Josefa Simici kei na veika e kila kei na nona vakadewataka na peleti koula. Na droini oqo mai vei C. C. A. Christensen ena 1886 e vakaraitaka tiko na nona taura mai o Josefa Simici mai vei agilos Moronai na peleti.

vakaivolatabu na “Urimi kei na Cumimi” me tukuna tiko na vatu me ciqoma na ivakatakila vakalou, oka kina na ivakavakadewa ni Nifai kei na vatu dua ni daurairai.¹⁷ Na ibalebale cala oqo sa mai vakadrevea kina na sasaga me caka vou kina na ivakarau dodonu a vakadewataka kina o Josefa Simici na iVola i Momani. Me ikuri ni kena vakayagataki na ivakavakadewa, a kaya kina o Martin Harris, ni a vakayagataka talega o Josefa Simici e dua na vatu ni daurairai me veivuke ki na kena vakadewataki na iVola i Momani. E a veivuke na ivurevure tale eso ni nona veisautaka o Josefa na iyaya ni vakavakadewa.¹⁸

Ni sa Tabaki Oti na iVola i Momani

Ni oti na kena tabaki na iVola i Momani ena Maji 1830, ratou sa tekivu o Josefa Simici kei na nona vunivola na cakacaka e vakatokai me iVakadewa ni iVola Tabu mai vei Josefa Simici, oqo na raiclesu ni Kings James Version.¹⁹ E kaya o Josefa, na vakayagataki ni ivakavakadewa ni Nifai me baleta na cakacaka ni vakavakadewa oqo ena sega ni gadrevi kina baleta ni sa sega tale ni tiko vua.

E vakamacalataka na itukutuku kei Josefa “niu sa taura dei rawa tiko ga, [na peleti kei na ivakavakadewa] e na lewa vuku ni Kalou, me yacova niu sa vakaotia na cakacaka sa vinakati kina. Ena gauna, sa lesuva mai kina na italai, me vaka sa tuvai tu, au sa solia yani ki vua; ka sa koto ena nona lewa me yacova mai na gauna oqo” (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:60).

Me vaka a vakamacalataka o Peresitedi Brigham Young (1801–77), “A biuta lesu o Josefa na Urimi kei na Cumimi ki na peleti ni sa oti na nona vakavakadewa.”²⁰

A tiko eso tale na vatu ni daurairai vei Josefa, ia a kaya o Elder Orson Pratt (1811–81), e dua na lewe ni Kuoramni ni iApositolo Le Tinikaru ka qai laki Daunitukutuku Makawa ni Lotu, ni o Josefa sa matua sara ena gauna o ya ena nona kila na veika vakayalo. Ena dua na soqoni ena 28 ni June, 1874, ka ra tiko kina o Peresitedi Brigham Young kei na vuqa tale na Vakaitutu Raraba, a kaya kina o Elder Pratt vei ira na vakarorogo ni a tiko ena “vuqa na gauna” a “vakadewataka tiko kina na Veiyalayalati Vou” o Josefa Simici. Ena nona raica ni sega ni tiko na iyaya eso ni vakavakadewa ni yaco tiko na vakavakadewa, a vakataroga voli na vuna “a sega kina ni vakayagataka na Urimi kei na Cumimi, me vaka ena iVola i Momani” o Josefa Simici.

Ni sarava tiko o Elder Pratt na nona sa vakavakadewa tiko na Parofita, “O Josefa, me vaka ga sa kila tu na nona nanuma, a rai cake mai ka vakamacalataka ni sa solia vua na Turaga na Urimi kei na cumimi ena gauna a se ka vou vua na veivakauqeti ni Yalotabu. Ia oqo sa mai buta vinaka sara o koya ka sa kila vinaka tu oqo na cakacaka ni Yalotabu, ka sega tale ni gadrevi me vuksi ena iyaya o ya.”²¹

A tukuna vei ira e dua na ilala dauvakarorogo na nona vakasama ni kena ciqomi e dua na vatu ni daurairai. “Au sega ni kila meu a sa bau gadreva me dua na noqu,” a nanuma lesu.²² A vakaraitaka na itukutuku nei Brigham Young na nona kila ni ra sega ni veiganiti kaya mera daurairai na vatu ni daurairai.

Ena 31 ni Okotova, 1831, a tiko o Josefa Simici ena dua na koniferedi mai Orange, Ohio. Ena gauna ni koniferedi, a kaya kina o tacina o Hyrum ni “nanuma ni kena sa tadu mai na iVola i Momani me na tukuna ga o Josefa Simici kivei ira na iTalatala Qase era tiko kina mera na dui kila ga vakai ira.” Me vaka a volai ena itukutuku ni soqoni, a kaya o Josefa “ni a sega ni kena inaki me tukuni ki vuravura na veika matailalai ni kena tadu mai na iVola i Momani” ka “sega sara ni gadrevi vua me na tukuna yani.”²³ Ni sa matua ena nona itavi vaka-daurairai, ka sa vakabauta ni sega ni gadrevi na vatu ni daurairai ki na yaco mai ni ivakatakila, ka sa vaka me leqataka ni ra na raica vakatabakidua na tamata na sala a yaco mai kina na ivola ka vakalialai sara ki na ivola vakai koya.

ITABA LOLOMA 1866, NI VALENIVOLA NI TUTUKUTU MAKAVANA NI LOTU

E dabe toka e loma o Phineas Young, ena kederatou maliwa na veitacini na Young ka toka ena imawi o Brigham Young, ni sa taura oti mai na vatu ni daurairai a vakayagataki ena kena vakadewataki na iVola i Momani mai vei Oliver Cowdery ka solia sara vei tacina o Brigham.

ITABA MAI VEI WELDEN C. ANDERSEN KEI RICHARD E. TURLEY JR.

Na vatu e vakaraitaki toka oqo a vakayagataka vakalevu sara o Josefa Simici kei na vakadewataki ni iVola i Momani. Na vatu a vakayagataka o Josefa Simici ena kena vakadewataki na iVola i Momani a dau vakatokai tu me vatu dravu ka ibulibili vaka na yaloka. A veisoliyaki na vatu oqo mai vei Josefa Simici kivei Oliver Cowdery ka yaco sara ki na Lotu mai vei Brigham Young kei na so tale.

NA CAVA SA YACO KI NA VATU NI DAURAIRAI?

Me vaka e tukuni ena itukutuku kei Josefa Simici, sa vakalesuya tale mo koya na Urimi kei na Cumimi se “ivakavakadewa,” ni Nifai vua na agilos. la na cava sa yaco ki na vatu se vatu eso ni daurairai a vakayagataka o Josefa ena kena vakadewataki na iVola i Momani?

A vola o David Whitmer ni “gauna sa vakadewataki oti kina na iVola i Momani, ena vula ibatabata ni 1830, ni bera na 6 ni Epereli, a solia na vatu vei Oliver Cowdery o Josefa ka kaya vei au kei ira tale eso ni sa mai cava, ka sa sega tale ni vakayagataka na vatu.”¹

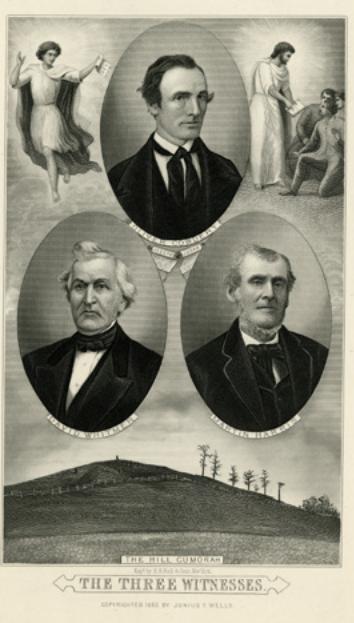
Sa sega tu ni mai lotu o Oliver me tini na yabaki me yacova ni sa papita-isotaki vou ena 1848, a qai sasaga me gole ki na ra kivei ira na Yalodononu mai Utah, ia a qai mate ena 1850, mai Richmond, Missouri, ni bera ni gole yani.² A veivuke o Phineas Young me vakalesui Oliver Cowdery mai ki na Lotu, ka taura sara na vatu ni daurairai mai vei wati Oliver Cowdery, na ganei David Whitmer, o Elizabeth Ann Whitmer Cowdery. A qai taura o Phineas ka solia vei tacina o Brigham Young.³

“Sa tu oqo vei au na imatai ni Vatu ni Daurairai nei Josefa Simici kau kauta mai vei Oliver. C[owdery].” A kaya o Peresitedi Young ena 1853. Era tiko eso tale. “A tiko vei Josefa e 3 ka sa tiko vei Emma,” a kaya, “e rua na ka lalai kei na dua na ka levu.”⁴ Ni oti e rua na yabaki, a kaya o Brigham vei ira eso na iliuliu ni Lotu ni o “Oliver sa vakauta mai vei au na imatai ni Vatu ni daurairai nei Josefa, ka dau maroroya tu ga o Oliver me yacova ni kauta mai vei au.”⁵

Ni sa mate o Brigham Young, e dua vei ira na watina, o Zina D. H. Young, e muri a qai ikatolu ni peresitedi raraba ni iSoqosoqo ni Veivukei, a taura mai e dua na vatu dravu ni daurairai mai na nona tikotiko ka tautauvata kei na irairai ni vatu a vakayagataka o Josefa me vakadewataki kina na iVola i Momani, ka sa solia sara ki na Lotu.⁶ Tekivu mai na gauna o ya, era sa vakatoka na iliuliu ni Lotu me sa taukena na vatu ni daurairai oqo.⁷

IDUSIDUSI

1. David Whitmer, *An Address to All Believers in Christ* (1887), 32.
2. Me baleta na ikuri ni ivakamacala ni nona lesu mai ki na Lotu o Oliver Cowdery ni bera nona mate, raica na Scott F. Faulring, “The Return of Oliver Cowdery,” ena John W. Welch kei Larry E. Morris, eds., *Oliver Cowdery: Scribe, Elder, Witness* (2006), 321–62.
3. Raica na itukutuku ni bose, Sepi. 30, 1855, Church History Library, Salt Lake City; “David Whitmer,” *The Historical Record*, Oct. 1888, 623; Maria L. Cowdery Johnson to David Whitmer, Jan. 24 1887, Community of Christ Library-Archives, Independence, Missouri; and Franklin D. Richards, Journal, Maji 9, 1882, Church History Library.
4. iTukutuku ni Bose, Epe. 17, 1853, Church History Library.
5. iTukutuku ni Bose, Epe. 30, 1855, Church History Library.
6. Raica na Zina Young to Franklin D. Richards, Julai 31, 1896, in *Journal History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*, Julai 31, 1896, 4, Church History Library.
7. Raica na B. H. Roberts, *A Comprehensive History of the Church*, 6:230–31; Joseph Fielding Smith, *Doctrines of Salvation*, comp. Bruce R. McConkie, 3 vols. (1954–56), 3:225; Bruce R. McConkie, *Mormon Doctrine*, 2nd ed. (1966), 818–19.

LOLOMATAKA NA VALENIVOLA NI TUKUTUKU MAKAWA NILOTU

**Ena 1883, a vakaraitaka
The Contributor, e dua na
mekasini ni Lotu, na Tolu
na iVakadinadina ni iVola
i Momani. Sa toso tikoga
na nodra sa vakadeitaka
na Yalododonu Edaidai
na itavi bibi yadua ni
tamata ena nodra vukei
Josefa Simici me vaka-
dewataka ka tabaka na
iVola i Momani.**

Na itukutuku bibi duadua a vakaraitaka o Josefa Simici baleta na kena vakadewataki na iVola i Momani o ya ni a cakava “ena isolisol i kei na kaukauwa ni Kalou.”²⁴ Na ivola vakai koya, a vakavulica vei ira na ililui ni Lotu, “ni oqo na ivola dodonu duadua mai na iVola taucoko e vuravura ka sa idola vakadinadina ni noda lotu,” kevaka mena vakamuri na kena ivakavuvuli, era na “voleka yani vua na [K]alou ko ira era sa wilika . . . ni vakatauvatani [kei] na ivola tale eso.”²⁵ ■

IDUSIDUSI

1. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 115.
2. iVakamacala taumada ki na iVola i Momani. Oko. 1829, ena *Documents, Volume 1: Julai 1828–June 1831*. vol. 1 ena Document series ni *The Joseph Smith Papers* (2013), 93. Raica talega na “Nodratou iTukutuku na iVakadinadina Lewe Tolu,” iVola i Momani.
3. Raica na Lako Yani 4: 1–5, 17, 20–21; 7:8–21; 8:16–19; 9:22–26; 10:12–15; 14:15–18; 17:1–13; Tiko mai na Lekutu 17:1–10; 20:7–11; Iperiu 9:4.
4. Raica na Tiko Mai na Lekutu 21:7–9; Joni 3: 14–15.
5. Raica na Lako Yani 28:12; 35:9, 27; 1 Samuela 23:9–12; 30:7–8.
6. Raica na Lako Yani 28:30; Vunau ni Soro 8:8; Tiko Mai na Lekutu 27:21; Vakarua 33:8; 1 Samuela 28:6; Esera 2:63; Niemaia 7:65.
7. Me ikuri ni ivakamacala me baleta na bula vaka-lotu ni 19 ni senitiuri, raica na *Journals, Volume 1: 1832–1839*, vol. 1 ni veiivolaneisiga mai na *The Joseph Smith Papers* (2008), xix; kei na *Revelations and Translations, Volume 3: Printer's Manuscript of the Book of Mormon*, vol. 3 ni Revelations and Translations mai na *The Joseph Smith Papers* (2015), xv–xvi; Dallin H. Oaks, “Recent Events Involving Church History and Forged Documents,” *Ensign*, Okot. 1987, 68–69.
8. Raica na itukutuku nei Joseph Smith Sr. ni tukuni tiko ena Francis W. Kirkham, *A New Witness for Christ in America: The Book of Mormon*, vol. 2 (1959), 366; raica talega na Lucy Mack Smith, “Lucy Mack Smith, History, 1844–1845,” iVola 3, draunipepa 10, josephsmithpapers.org/paperSummarylucy-mack-smith-history-1844-1845. E kaya o Martin Harris na nona a vakanovolea na vuku nei Josefa me vakasaqara na pini ena veico lelevu (raica na “Mormonism—Naba 11,” *Tiffany's Monthly*, Julai 1859, 164)
9. Raica, me vakataka na, Josefa Simici—Ai Tukutuku ena Mataniciva Talei
10. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 130:10–11. Raica talega na vosa taumada ka sa kilai tu oqo me Vunau kei na Veiyalayalati 8, ka a tukuni vei Oliver Cowdery ni a gadreva me vukei Josefa Simici ena kena vakadewataki na iVola i Momani (Revelation, Apr. 1829–B, ena *Documents, Volume 1: Julai 1828–June 1831*, 44–47).
11. Joseph Smith, “History, ca. Summer 1832,” ena *Histories, Volume 1: 1832–1844*, vol. 1 ni Histories series ni *The Joseph Smith Papers* (2012), 14.
12. Raica na Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:35; Joseph Smith, “Church History,” ena *Histories, Volume 1: 1832–1844*, 495; Martin Harris, ena “Mormonism—No. II,” 165–66; “Lucy Mack Smith, History, 1844–1845,” iVola 5, tabana 7–8, josephsmithpapers.org.
13. Raica me vakataka na “Lucy Mack Smith, History, 1844–1845,” iVola 5, josephsmithpapers.org.
14. Sa kilai vinaka tu, ni duidui levu oqo era kidrowa kina e so na tamata. Raica me vakataka na Bruce R. McConkie, *Mormon Doctrine*, 2nd ed. (1966), 307–8; Joseph Fielding McConkie kei Robert L. Millet, *Doctrinal Commentary on the Book of Mormon*, 4 vols. (1987–92), 3:278; and Matthew B. Brown, *All Things Restored: Confirming the Authenticity of LDS Beliefs* (2002), 62.
15. Raica na William W Phelps, Vunau ni Veibulu nei Josefa kei Hyrum Smith, Church History Library, Salt Lake City; Orson Pratt, “Explanation of Substituted Names in the Covenants,” *The Seer*, Maji 1854, 229; iVola nei William W. Phelps, vei Brigham Young, Apr. 10, 1854, ena Brigham Young, Office Files, 1832–1878, Church History Library, Salt Lake City, kei na *Revelations and Translations, Volume 2: Published Revelations* vol. 2 ni *Revelations and Translations* ni *The Joseph Smith Papers* (2011), 708–9.
16. Me ikuri ni ivakamacala baleta na vakavakadewa, raica na “Book of Mormon Translation,” e tiko ena lds.org/topics/book-of-mormon-translation. Raica talega na Russell M. Nelson, “A Treasured Testament,” *Ensign*, Julai 1993, 61–65; Neal A. Maxwell, “By the Gift and Power of God,” *Ensign*, Janu. 1997, 36–41.
17. Me vaka a kaya o Wilford Woodruff, ni vakatoka na vatu ni daurairai a raica mai Nauvoo me dua na Urimi kei na Cumimi (Wilford Woodruff journal, Tise. 27, 1841, Church History Library). Raica talega na *Revelations and Translations, Volume 3: Printer's Manuscript of the Book of Mormon*, xix.
18. Raica talega na *Revelations and Translations, Volume 3: Printer's Manuscript of the Book of Mormon*, xviii–xix.
19. Me ivakaleka ni itekitekiu ni sasaga oqo, raica na *Documents, Volume 1: Julai 1828–June 1831*, 150–52.
20. iTukutuku ni Bose, Epe. 17, 1853, Church History Library.
21. “Two Days’ Meeting at Brigham City, June 27 kei na 28, 1874,” *Millennial Star*, Okos. 11, 1874, 498–99.
22. iTukutuku ni Bose, Epe. 30, 1855, Church History Library.
23. iTukutuku ni Bose, Okot. 25–26, 1831, ena *Documents, Volume 2: Julai 1831–Januieri 1833*. vol. 2 ena Document series ni *The Joseph Smith Papers* (2013), 84.
24. iVakamacala Taumada ki na iVola i Momani Okos. 1829, ena *Documents, Volume 1: Julai 1828–June 1831*, 93. Raica talega na “Nodratou iTukutuku na iVakadinadina Lewe Tolu,” iVola i Momani.
25. Joseph Smith, ena ivolaniveisiga nei Wilford Woodruff, Nove. 28, 1841, Church History Library; se ivakamacala taumada ki na iVola i Momani.

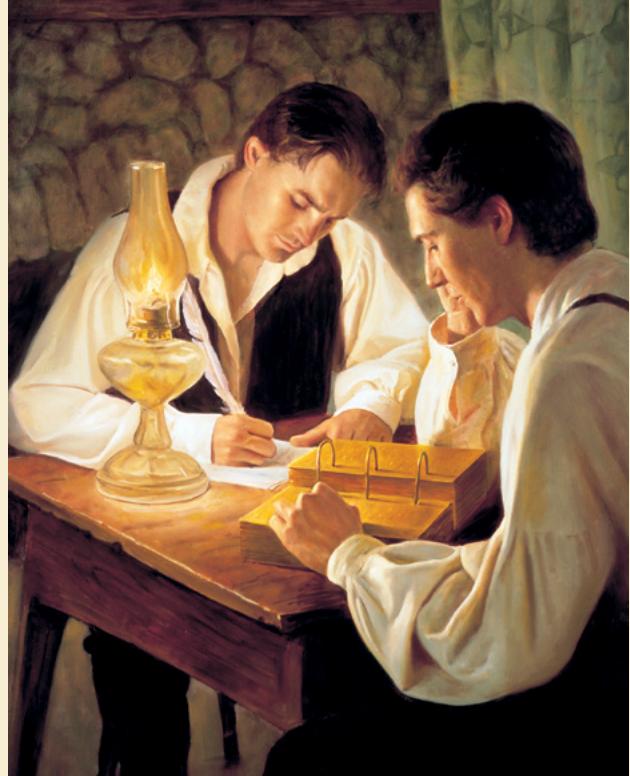
DROINITAKI NA CAKACAKA NI VAKAVAKADEWA

Ni toso na veiyabaki, era sa dau saga na daudroini mera droinitaka na kena vakadewataki tiko na iVola i Momani, ka ra vakaraitaki ira era vakaitavi kina ena vuqa na ituvaki kei na nodra iyaya duidui. Na nanuma yadua ni dua na daudroini e yavutaki ena nona vakasama ga, vakadidike, kei na vakananu, ka so na gauna era vuksi mai na nodra cau tale eso. Oqo e vica na ivakaraitaki era caka ena veiyabaki sa oti.

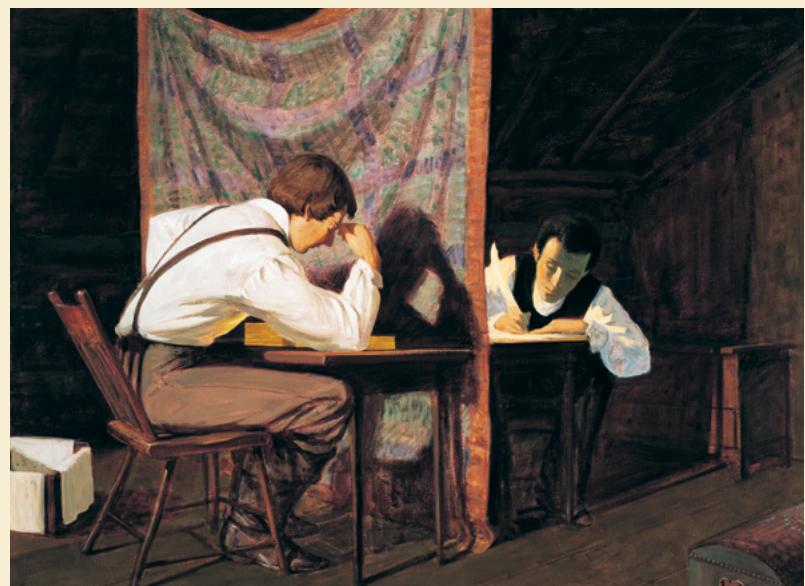

Na nanuma nei daudroini ni nona vakadikева tiko o Josefa Simici na peleti. E nanuma kina o Josefa ni a "lavetaka e dua na iwiliwili vinaka" ni matanivola mai na peleti. Ni oti nona vakadewataka na matanivola oqo "ena kaukauwa ni Urimi kei na Cumimi," a kauta sara o Martin na matanivola oqo kivei Charles Anthon kei ira na vunivola ni lotu me vakadeitaki kina na vakavakadewa (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:62–64).

Na ivakaraitaki nei daudroini ena nona vakavakadewa tiko o Josefa Simici ni dara tiko na taube raraba vata kei na kena ivakavakadewa se matailoilo, ka qai vakatokai e muri me Urimi kei na Cumimi.

Na droini baleti Josefa Simici kei Oliver Cowdery ni rau vakadewataka tiko na iVola i Momani. E duidui na kena ivakaraitaki oqo, mai na ka a kaya o Oliver Cowdery ni a sega ni raica na peleti me yacova sara ni sa oti na vakavakadewa. Era kaya o ira era vakadinadinataka na vakavakadewa, ni a vakatabogotaki tiko na peleti me kua ni laurai, me vaka na kena ubi tu ena dua na sulu lineni.

Na droini baleti Josefa Simici kei na dua na vunivola ena gauna ni vakavakadewa ka lati rau tiko e dua na isulu. E dina ga ni sega ni dau vakamacalataki vakawasoma na isulu ni caka tiko na vakavakadewa, ia e dua a vakayagataki taumada e liu me ilati mai na peleti, matailoilo se taube raraba. Ni sa vakarau cava tiko na vakavakadewa, a rairai vakayagataki beka e dua na isulu me vakatabogotaki kina o dauvakavakadewa kei vunivola mai vei ira na tamata era lomatarotarotaka tiko na vakavakadewa oqo.

Na Vosa ME NA VEISAUTAKA NA NODA Vuravura

Mai vei Norman C. Hill

Peresitedi, ni Kaulotu ni Ghana Accra West

*E ratou a
vakaraitaka
e dua na
matabose ni
tikina mai
Ghana na kena
rawa ni caka
na madigi ni
tubu ni tamata
yadua kei na
nodra qaravi na
tamata mai na
veivakasalataki
vata kei na
ivurevure e tu
vei keda.*

A gadreva o Sista Vida Osei mai Ghana me vulica na wilika kei na vola na vosa Vakavalagi. A tovolea vakavica o koya na parokaramu ena itikotiko raraba ia a mani yalolailai ka sega tale ni tomana ena loma ga ni vica na macawa. Ia ena dua na soqoni ena Sigatabu ena Tabana na iKarua, a rogoca sara o koya ni ratou cakava tiko na Tikina o Asamankese e dua na parokaramu ni vuli vosa Vakavalagi. Sa lomana sara me taura na madigi oqo ka me curu kina.

A raica ni duidui sara na parokaramu oqo. Ena rawa vua me tiko kina kei ira na nona itokani mai na lotu. E vakayagataki kina na ivolanikalou me ivola ni vuli, ka na vulica kina na vosa Vakavalagi kei na kospeli ena dua vata ga na gauna.

Ni oti e rua na vula na gauna ni kalasi, a cabora kina o Vida na isevu ni nona masu ena kalasi—me qai vakadua. Ni oti e tolu mai na kena tekivu, a vosa kina ena imatai ni gauna ena soqoni ni sakaramede, vakalailai vaka-Twi, e dua na vosa vaka-Aferika, ka vakalailai ena Vakavalagi. Ni oti e va na vula, sa tekivu me volavola ena ivolalailai na ota, isau, kei na isau ni nona cakacaka dauculacula e nona ga. E lailai sara nona caka-cala vei ira na kasitama, taura na isau lailai mai vei ira na dauvolivolitaki, ka rawa ilavo vakalevu cake mai na kena ena veivula sa oti.

“Au a dau madualaka meu vuli vata kei na dua tale,” a kaya o koya. “Ia ena gauna sa tekivu kina na vuli ena valenilotu kei ira na lewenilotu, au sa kila niu na yaloqaqa meu tovolea tale. Ia oqo au sa rawa ni wilika na ivolanikalou ka vakatrocaketaka na noqu bisinisi ena noqu wilika ka vola na vosa Vakavalagi.”

Ena tiki kei Saharan Aferika, e vuqa na tamata, vakabibi o ira na yalewa era sega tu ni kila na wilivola kei na volavola. Na tawavuli sa veitakavi raraba sara ka dua tiko e dua na ivosavosa vaka-Aferika, “Kevaka o via vunitaka e dua na ka, vola ena dua na ivola.” Kivei ira na marama Yalododonu Edaidai me vakataki Vida, sa tubu sara tiko na kila na wiliwili kei na volavola.

Era marautaka na vakaitavi ena vuli, matavuvale, kei na itokani ena soqo ni tauri vola ni parokaramu ni tikina baleta na vuli wiliwili kei na volavola.

Nai Bolebole me na Tagutuvi

Na kena lailai na iyau ni veiqravi kei na nodra vuli na lewenivanua ena vuqa na tiki ni vanua o Saharan sa yaco kina me lailai na madigi eso, vakabibi vei ira na kena goneyalewa. Ena vuku ni isau levu ni vuli kei na nodra taqomaki tiko vakavanua na goneyalewa, sa vaka me sega ni rawa na kilai ni wilivola. Me vakataki Ghana, ni dina ga ni vosa Vakavalagi e vosa ni matanitu, e laurai ni lailai sobu mai na veimama ni marama era vosa Vakavalagi. Ena veikoro e Ghana, e rua na ikatolu ni marama era sega ni kila na wilivola kei na volavola.

“E vuqa na marama ena neimami taoni kei na veikoro era sega ni kila na vosa Vakavalagi,” a kaya o Seth Oppong, na peresitedi ni Tikina o Abomosu ena Tabana ni Kaulotu e Ghana Accra West. “Na neimami vosa ni vanua, o ya na Twi, sa neimami vosa tu mai ena veisenitiuri sa oti. Se qai oti toka ga oqo na kena tauyavutaki e dua na matanivola vaka-Twi, ka vica era sa wilika.”

“Mera na veikaroni na marama lewenilotu—vakabibi na watidra kera vakamau tu, se ena nodra vosa era cavuta mai na nodra itokani kera sega ni vakamau—mera kila vinaka kina na ivakavuvuli ni kospeli kei na ivakarau ni Lotu,” e kaya vaqo o Georgina Amoaka, na peresitedi ni tikina ni iSoqosoqo ni Veivukei. “E vuqa era gadreva tu mera veiqravi, ia era sega ni wilika rawa na ivolavakarau se mekasini ka sa yalani toka kina na madigi mera vakaitavi ena lotu.”

iVakasala mai na Matabose

Me vaka ga ni ra sega ni vosa Vakavalagi na marama ena nodra itikotiko se ena makete, na vakaitavi ena Lotu ena vakarautaka na usutu yaga ni kena vulici na vosa vakavalagi. Ia era na sotava beka na lewenilotu dede kei ira na saumaki vou mai na vakatatao ni matavuvale me baleta na parokaramu ni vuli wiliwili kei na volavola. Era a veivosakitaka na leqa oqo na matabose ni tikina, a qai vosa kina o Peresitedi Oppong kivei ira na iliuliu ni matabete kei na mataisoqosoqo ni veitabana yadua me baleta na kena tokoni na vuli ni wiliwili kei na volavola. Me vaka ni sa dola raraba tu vei ira na marama taucoko ena itikotiko raraba, ena vakatabakidua tiko na parokaramu oqo vei ira

na marama ena Lotu. Era na sega ni sureti vaka-tamata yadua, ia sa gadrevi mera gole mai vakailawalawa—me vakataka, na iSoqosoqo ni Veivukei kei iratou na mataveiliutaki ni Lalai ka vuli vata ka mera veitokoni kina vakai ira.

Ni oti na veivosaki kei ira na veitabana, sa lewa kina na veiliutaki ena tikina me sa tekivu na kalasi ni vuli wiliwili kei na volavola ena tabana yadua ena Sigatabu ka vakarua ena loma ni macawa. Ni oti e ono na vula ni sasaga oqo, ena qai soli na setivikitni sa vakacavari kivei ira era tiko ena veigauna taucoko ka vakaotia vinaka na nodra vuli e vale.

Veisautaki na iVurevure me Veiganiti

“E dua vei ira na ibolebole o ya me kunei na sala mera vuli wiliwili ka volavola o ira era kila tu ga e dua na vosa,” a kaya vaqo o Elder Jim Dalton, e dua na daukaulotu iliuliu ena tikina. “Ena vuku ni sa vosa makawa na Twi ka sega tu ni volai, e vuqa era sa nodra vosa tiko era sega ni kila na kena volai, ka keimami sa na tekivu ena vulici na volavola.”

Sa qai cakacaka o Ransford Darkwah mai na matabose e cake ni tikina o Abomosu vata kei na rua na daukaulotu oti, o ya o Francis Ansah kei Cecelia Amankwah, me vakyagataki e dua na ivolavakarau e caka ga e kea. A vakkaitaki na iyalovalo vei ira era vuli ka ra kerei mera vola na veika era sa raica. Oqo ena vuksi ira mera tauyavutaka na kila taumada na volavola ka salavata nodra vakanananu tiko Vakavalagi. Ni laurai sa tiko eso na kila, sa na qai vakyagataki eso na ivurevure torocake ni veivakavulici.

Vakavakarau kei na Veisau

Ni bera ni tekivu na parokaramu, era vakavulici na dauveituberi mai vei ira na kenadau ni vuli sega walega ena iwalewale ni vuli ia ena ivakarau talega ni bula savasava kei na kila ni bula vakamatavuvale. Ia na vuli cecere vakoqo a sega ni raica rawa eso na ibolebole e sotavi ni sa tekivu na kalasi: ni dau yaco na boko ni livaliva ena vanua o ya ka dredre na vakyacori ni kalasi ena yakavi, kei na rogovaki tiko ni ra tavali tiko e gaunisala ena bogi o ira na daukeli koula dauvakacaca ka vakavuna na veilecayaki, ka so na gauna era dau yaco bera mai o ira era taura tiko na ki me dola na valenilotu.

BULA RAWATI KOYA VEIVAKAUQETI

"E sega ni tiko e dua na iwali vakatautauvata ni welefea ni Lotu. Oqo e dua na parokaramu ni sa nona itavi me bularawati koya na tamata yadua. Na noda ivurevure era oka kina na masu ni tamata yadua, na noda taledi kei na gugumatua sa solia mai na Kalou, na iyau sa vakarautaki me noda mai vei ira na noda matavuvale kei ira na wekada, ivurevure eso ni itikotiko raraba, ka vaka-kina na nodra veitokoni loloma na kuoramni matabete kei na iSoqosoqo ni Veivukei. . . .

"Ni sa oti sa qai rawa mo vakayacora ena nomu vanua na veika era a cakava na tisaiapel i Karisito ena itabagauna yadudua oya na veirogorogi, vakayagataka na ivurevure kece sara sa tu, vakasaqara na veivakauqeti ni YaloTabu, kerea na veivakadeitaki ni Turaga ka cokia na liga ni nomu sote ka laki cakacaka yani."

Peresitedi Dieter F. Uchtdorf,
iKarua ni Daunivakasala ena
Mataveiliutaki Taumada,
"Veivukei ena Sala ni Turaga,"
Liaona, Nove. 2011, 53–56.

Sa yaco tale, mera veivosaki na matabose ni tikina ena ka me vakayacori. Sa vakamuri kina na nodra ivakasala, ka ra sa yacoyaco vata mai ki kalasi o ira na vuli. A soli vei ira na cina livaliva me vuakea nodra taqomaki ena salatu. Era sa vakadonuya na iliuli e kea me vaka-yagataki na jenereita me waqa kina na cina ni valenilotu ena bogi. A soli na ki vei ira na lewenilotu nuitaki era tiko volekata na valenilotu mera na dolava ena kena gauna donu.

Soli iCocovi ena Gauna ni Qeretueti

Era lewe onosagavulu ka dua na lewenilotu kei na dauvakadidike era a tekivu vuli ena parokaramu oqo. Era vasagavulu ka tolu era a vakacavara na nodra gauna taucoke ni vuli kei na vuli mai vale. Era a qai sureti ena qeretueti, mera vosa kina vakalekaleka.

"Ni bera ni tekivu na parokaramu, au sega sara tu ga ni kila na wilivola," a kaya o Sandra Obeng Amoh mai na Tabana o Sankubenase. "Ni sa laki cakacaka vakadede o watiqu, au sega sara ga ni bau lotu vakamatavuvale. E vica na macawa sa oti ni sa gole, a vuksi au o luvequ ulumatua meu wilika na ivolavakarau kau solia na lesioni vakavalagi vei iratou na luvequ. Sa tekivu mai kina ena veimacawa ni dau sega ni tiko o watiqu e vale."

Kivei Prosper Gyekete, e dina ga ni lailai nona kila na vosa Vakavalagi e dina tikoga ena lotu ena Tabana o Abomosu na iKarua, ka wilika rawa na nona ivakadinadina e tolu na laini a vola ga o koya. A kaya ni a sega tu ni kila na volavola kei na wiliwili ni bera na kalasi ia oqo sa rawa me vuksi iratou na luvena ena nodratou vuli e vale. "Au sa vakinavinakataka na veika au sa mai vulica," a kaya, "Au sa mai tama uasivi sara."

"Ia oqo au sa rawa ni wilika ga vakataki au na ivolankalou," a kaya o Kwaku Sasu mai na Tabana o Kwabeng. "E liu, au sa kila tu ni dina na iVolga i Momani ka dina ga niu sega

ni rawa meu wilika. Ia oqo au sa kila ni ka dina *niu* sa qai wilika rawa. Sa tubu ka tubu tikoga na noqu ivakadinadina."

E ratou kaya na mataveiliutaki ni iSoqosoqo ni Veivukei ni Tabana o Asunafo ni sa vakadeitaki na siga Lotulevu taucoke mera veivosaki kina Vakavalagi. "E yaco kina mera veivosaki kina vakabalavu ena siga o ya baleta ni ra sega ni nanuma rawa na vosa dodonu mera cavuta," e kaya o Evelyn Aggyeiwaa, na peresitedi ni iSoqosoqo ni Veivukei. "Ia a totolo sara na neimami vakavakadewa baleti ira, ka laurai na vosa dodonu me cavuti. Ena vuku ga ni keimaimi vuli vata tiko, e sega ni dua me madua se rerevaka me tukuna e dua na vosa cala. Keimami sa veivukei ga vakai keimami."

Yaco mai na Veika Vinaka

Era kaya o ira na marama era a vakacavara na parokaramu ni vuli ni Tikina o Abomosu ni ra sa vakadeitaki ira ka sa rawa mera na vakaitavi ena lotu. Sa lomadra dina sara mera ciqoma na veikacivi, wilika na ivolankalou, ka veivakavulici ena lotu vakakina e vale. Eso talega na turaga era a vakacavara na parokaramu. Era kaya e vuqa vei ira na dauteitei, ni sa rawa vei ira ena gauna oqo mera cakacakataka na isau kei na volitaki ni nodra ivoli, vuksi lvedra ena vuli e vale, ka wilika vakai ira na ivolankalou vata kei na nodra matavuvale.

Ena nodra sa gugumatua mai Abomosu, era sa yaloqqa kina na Tikina o Asamankese mera sa tekivutaka na nodra parokaramu ni vuli wiliwili kei na volavola.

"Ni keimami sa kila na wiliwili kei na volavola sa veisau kina na neimami bula kei na nodra bula na luvei keimami," e kaya o Aseidu mai na Tabana o Sankubenase. "Na vosa sa mai veisautaka na neimami vura-vura, ka keimami sa vakinavinaka vua na Tamada mai Lomalagi." ■

Nodra Vakavulici na iTabagone

MERA VEILIUTAKI ENA IVAKARAU NI IVAKABULA

O ira na noda itabagone era sega walega ni iliuli ni mataka. Era sa iliuli nikua. Sa rawa meda vukei ira mera veiliutaki vaka na iVakabula.

Ena nona vosa vei ira na itubutubu kei na iliuli, a kaya kina o Elder David A. Bednar ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua na bibi ni veivakatautauvataki yaga sara meda na kunea: “Sureti ira na itabagone mera na cakacakata. Mo na tiko kina, ia mo kakua ni veivakataotaki. Mo na vakasalataki ira ka kakua ga ni lewai ira.”¹

Sa rawa vei ira na itubutubu ke na iliuli mera vukei ira na cauravou kei na goneyalewa mera vulica na ivakavuvuli ka na vakarautaki ira mera veiliutaki ena dodonu ka tara e vuravura na matanitu ni Kalou.

Niu se qai yabaki 14, au a sotava eso na goneyalewa era dauveiliutaki totoka sara. Ena gauna o ya, keitou a toki takoso e Amerika ka lewena sara e dua na tabanalevu vou. Au sa guilecavi iratou na mataveiliutaki ni kalasi ni Mia Maid, ia au nanuma tikoga vakavinaka na nodra lomani au na goneyalewa e kea. Era karona vakavinaka e dua na goneyalewa rerere ka lila me vaka niu a yali tu ka ra vakaitaukeitaki au. Niu tadu tiko mai Delaware, kau goneyalewa Momani duadua ga ena noqu koronivuli torocake ka tiko talega kina e dua na goneyalewa Momani au kila ka dua na auwa ni da draiva ki nona vale, kau vakasamataka, “Oqo sara ga o lomalagi!”

Mai vei
Carol F. McConkie
iMatai ni Daunivakasala ena Mataveiliutaki Raraba

Ena imatai ni gauna ena noqu bula, era a sureti au eso na itokani era bula ena ivakatagedegede e tiko ena *Me iSakisaki ni iTabagone*, meu laki tiko ena itaviqaravi, ka mera wasea vei au na nodra ivakadinadina ni kospeli. Au sa ua-baleti sara vakalevu cake ena nodra ivakaraitaki ni loloma veikaroni meu tudei rawa ena Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai ena gauna o ya ni vakatauvatani kei ka e cakava rawa na vunau se lesoni. Na nodra loloma kei na rarama i Karisito, era sa itukutuku ni kospeli i Karisito, ka sai ira era na liutaka ka dusimaki au ki na Nona ivavakoso.

Na cava beka a yaco vei ira na noqu itokani mera iliuli qaqa kina?

E tukuna vakaoqo e dua na daukaulotu tabagone na ibale-bale ni veiliutaki? A kaya: “Meda na tiko ena vanua donu kei na gauna donu ni da cakava tiko na lewa ni Turaga ka vukea na tamata e gadreva dina na noda veivuke. Oqo na ka e buli keda meda iliuli kina.”² Ena dodonu sa tu vei ira kei na Rarama i Karisito era sa rarama tu kina, sa tiko vei ira na cauravou kei na goneyalewa ena loma ni Lotu taucoko na gugumatua mera *veiliutaki ena iwakarau ni iVakabula* ka “vukei ira na tamata mera tisaipeli yalodina i . . . Jisu Karisito.”³

Oi keda na iliuli eda na veiliutaki, veidusimaki, ka salavata kei ira na noda cauravou kei na goneyalewa. Ia sai ira na mataveiliutaki ni kalasi kei na kuoramu era na veiliutaki ka veidusimaki tiko ena cakacaka ni nodra kalasi kei na kuoramu, oka kina na kena digitaki na lesoni ni Sigatabu ka tuvana na itaviqaravi ena loma ni macawa. Era sa kacivi na iliuli ni kalasi kei na kuoramu ka tabaki mai na nodra veidusimaki na matabete era vakaidola; ni sa tiko vei ira na lewa ni veiliutaki ka vaqaqacotaki ira na itabagone. Era na

muria na ivakaraitaki ni iVakabula ka vulica mera veiqravi me vakataki Koya ka veivakalotutaki vakataki Koya.

Madigi ni Veiliutaki ni iTabagone

Na veiliutaki e tekivu e vale. "Na noda qarava na noda itavi vua na Kalou me vaka ni da itubutubu ka iliuli me teku ena noda ivakaraitaki mai na noda veiliutaki—bulataki tikoga ena yalodina na ivakavuvuli ni kospeli mai vale," e vakavulica o Elder Robert D. Hales ena Kuoramni i Apositolo Le Tinikarua. "E taura oqo na igu kei na gugumatua e veisiga."⁴ Era vakavulica na itubutubu na ivakavuvuli i Karisito. Era na vukei ira na itabagone mera tuvanaka ka rawata na takete. Na Torocake Yadudua kei na iTavi Vua na Kalou ena vukei ira na itabagone me qaqaco nodra ivakadina baleti Jisu Karisito, ka vakavakarau ka cakava na veiyalayalati tabu, ka vakayacora na nodra itavi vakalou kei na ilesilesi ena matavuuale, e vale, kei na Lotu.

Ena lotu, sa rawa vei ira na iliuli ni Matabete i Eroni kei Goneyalewa mera vukei ira na itabagone era mataveiliutaki ni kuoramni kei na kalasi mera kila vinaka nodra itavi tabu ka vakarabailevutaka nodra veikacivi ka qarava ka vaqaqcotaka na veikuoramni kece kei ira na lewe ni kalasi.

Oi keda na qase veiliutaki, meda na vakarautaki ira na itabagone mera liutaka na nodra soqoni ni kuoramni kei na kalasi kei na itaviqravi ni Muavata. Eda na veivosaki kei ira na itabagone ena bose ni mataveiliutaki ka ra vakadeitaka

kina na sala eso mera qaravi ira kina era tiko vakaleqai, mera tiko kece na itabagone ena leseni ni Sigatabu, ka tuvai na itaviqravi, cakacaka ni veivuke, keba, kei na konifredi ni itabagone.

Eda na vakayaloqaqataki ira na mataveiliutaki ni itabagone mera vukei na lewe taucoko ni kalasi kei na kuoramni mera vakaitavi ena cakacaka kece ni veivakulai, oka kina mera lewenilotu daukaulotu, maroroi na saumaki mai, vakalesui mai na luluqa vakalotu, cakacaka ni valetabu kei na tuvakawa, kei na vakavulica na kospeli.⁵ Era na veivuke na mataveiliutaki ni itabagone vei ira kece na cauravou kei na goneyalewa mera kila na marau kei na veivakalouqatataki ni nodra veiqravi ena yaca ni iVakabula ka vakani ira na Nona sipi.

Na itavi ni iliuli e sega ni, na matau ga ena veisoliyaki tikidua ni Pinterest se na vunautaki ni veika sa vakadeitaki. Na itavi nei iliuli sai ikoya me vukei ira na cauravou kei na goneyalewa mera vulica ka vakayacora na veiyakavuvuli ka na vukei ira mera veiliutaki ena ivakarau ni iVakabula. Oqo e va vei ira na ivakavuvuli oqori.⁶

Vakavakarau Vakayalo

Vukei ira na itabagone mera kila vinaka na kaukauwa ni nodra dui vakarautaki ira vakayalo. Vakavulica vei ira mera vakabauta na nodra veiyalayalati era cakava ena cakacaka vakalotu ni sakaramede. Ni sa yalodra dina mera taura me nodra na yaca i Karisito, mera daunanimi Koya, ka muria na Nona ivakaro sa na qai yaco kina me nodra itokani tiko na Yalo Tabu. Era na sega ni tiko duadua ena veiqravi ena gauna era na rawa ni ciqoma, kila vinaka, ka cakacaka ena veivakauqetni Yalo Tabu.

Era na vakavakarau vakayalo ena nodra vakasaqara na veidusimaki ni ra masu yalodina ka vakasaqqaqara ena ivolanikalou mera kune isau kina. Era na saga mera muria na ivakaro me na vosa kina vei ira na Yalo Tabu ki yalodra kei na nodra vakasama ka mera na vakila ka kila o cei e gadreva na nodra veivuke kei na cava mera na cakava kina. Era na vakila na loloma savasava i Karisito kivei ira yadua na lewe ni kalasi se kuoramni.

NA VEIRAUTI VINAKA NI VEIDUSIMAKI

Era na gadreva na itabagone na ivakatagedegede duidui ni veitokoni ni ra vulica tiko na veiliutaki. Eso era na gugumata cake ga vakai ira; eso era na gadreva mera dusimaki tale. Mera na veivakasalataki vata na itubutbu ni ra vukei ira na luedra mera veiliutaki, ka ra veivakasalataki vata na mataveiliutaki ni Cauravou kei na Goneyalewa vata kei iratou na matabisopi mera vakadeitaka kina na levu ni veidusimaki ki na itabagone yadudua ena tabanalevu. Na takete: mera vukei na cauravou kei na goneyalewa yadudua mera torocake, me tekivu ena kedra ituvaki ena gauna oqo.

Mai na nodra vakavakarau vakayalo na itabagone era na yalonuidei kina ni ra sa matataka tiko na Turaga ka sa Nona Italai (raica na V&V 64:29).

Vakaitavi ena Matabose

Vakavulica vei ira na itabagone na ituvatuva tudei bibi kei na kaukauwa vakatakila ni matabose ni ra vakaitavi ena cakacaka sa vakalou oqo ena liutaki tiko kina na Lotu ni Turaga mera na vakalougatataki kina na tamata yadua kei na matavuvale.⁷ Era sa oka me matabose na komiti ni itabagone nei bisopi kei na bose ni mataveiliutaki ni kalasi kei na kuoram ka ra na vulica kina na itabagone na nodra itavi ka ciqoma kina na ilesilesi mera qaravi ira na tamata.

O ira na lewe ni matabose:

- Era sa duavata ka muria na nodra ivakasala na iliuliu ni matabete, ni sa tiko vei ira na idola ni matabete.
- Wasea na nodra nanuma kei na vakasama ena yalo savasava, vakalou, vakabauta, dodonu, vosota, dina, loloma, kei na veilomani vakaveitacini.
- Cakacaka vata, ni ra dusimaki mai vua na Yalo Tabu, ka tuvanaka na ka mera cakava mera vukei ira kina era tiko vakaleqai.

Veigaravi vei Ira Tale Eso

Mera veiliutaki na itabagone ena ivakarau ni iVakabula ni ra veigaravi ena loloma kei na yalololoma. E vakavulica o Josefa Simici: "E sega ni dua na ka e okati vata kei na noda tuberi ira na tamata, ka da vakatawai ira ena yalo

e malumu, mera biuta na nodra ivalavala ca. Ni ra dau yalovinaka ka lomani au eso na tamata, e dau curuma sara ga na noqu vakasama."⁸

E vakavulica na iVakabula ni sa ka talei ka iyau levu duadua na tamata (raica na V&V 18:10–15). Vukei ira na noda itabagone mera kila vinaka na dina lagilagi ni sa mai solia o Jisu Karisito na Nona bula ka sa dolava kina na sala mera lako kece Vua na tamata kecega. Ni vakavinavinakataki na ka sa cakava o Koya, era na dodoliga yani na italai ni Turaga ka veigaravi ena yalololoma kivei ira yadua na cauravou kei na goneyalewa, a solibula kina na iVakabula.

Vakavulica na Kospeli i Jisu Karisito

Vukei ira na cauravou kei na goneyalewa mera kila na veimadigi mera vakavulica kina na kospeli ka kila vinaka ni nodra veivakavulici bibi duadua o ya na nodra ivakarai-taki. Ni ra sa bulataka tiko na itabagone na nodra vosa na parofita ka tudei tiko ena ivakatagedegede e tiko ena *Me iSakasaki ni iTabagone*, era na veiliutaki ena ivakarau ni iVakabula. Mai na dodonu ni nodra vosa kei na ivalavala, era sa vakaraitaka tiko na ibalebale ni tisaipeli dina i Jisu Karisito. Era sa tu mera Nona ivakadinadina sa sega kina na veivakaisini. Ia ni ra sa soli ivakadinadina, veivuke ena soli leseni ena Sigatabu, se wasea na dina ni kospeli ki na nodra itokani, era na vakasinaiti ena yalotabu ka yaco na nodra vosa me kaukauwa e veisautaki.

Veivakavulici ena iVakarau ni iVakabula

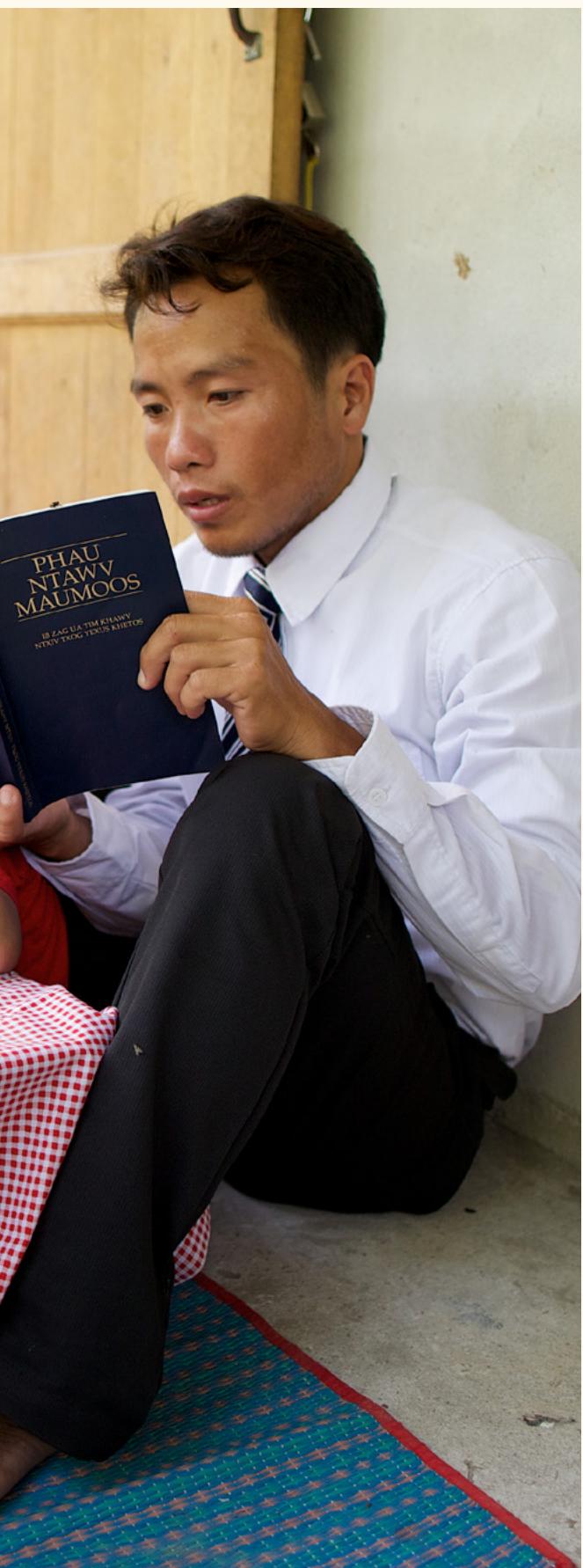
Na veiliutaki ena ivakarau ni iVakabula sa dua na madigi tabu era na gadrevi kina na itabagone mera solia na nodra vinaka duadua ni ra qarava na Turaga ena nodra vale, ena loma ni Lotu, kei na itikotiko raraba. O ira na cauravou kei na goneyalewa era veiliutaki ena ivakarau ni iVakabula era sa tukuna tiko na kospeli i Karisito, era sa isau ni nodra masu eso, sa agilosí veigaravi vei ira era tiko vakaleqai, ka ra sa rarama i Karisito ki na vuravura oqo. ■

IDUSIDUSI

1. David A. Bednar, "Youth and Family History," lds.org/youth-family-history/leaders.
2. iVolta mai vei makubui Carol F. McConkie tagane, 13 ni Maji, 2015
3. *iVoladusidusi 2: Veiliutaki ena Lotu* (2010), 3.1.
4. Robert D. Hales, "Na Noda iTavi Vua na Kalou: Na Noda iTavi na iTubutubu kei na iliuliu ki na iTabatamata Tubucake Tiko Mai," *Liaona*, Me 2010, 95.
5. Raica na *iVoladusidusi 2*, 5.
6. Raica na *iVoladusidusi 2*, 3.2.
7. Raica na *iVoladusidusi 2*, 4.1.
8. Nodra iVakavuvuli na Peresitedi ni Lotu: Josefa Simici (2007), 453, 493.

MARAUTAKI NI LOTU VAKAMATAVUVALE

Ena 1915, era a vakasalataki keda na parofita edaidai meda vakanikitikitaka e dua na yakavi ena loma ni macawa me noda na matavuvale. A vakatokai taumada oqo me “bogi vakamatavuvale”—me gauna ni vulici na kosipeli ka marau vata, ka vaqaqcotaki na keda isema vakayago ka tawamudu.

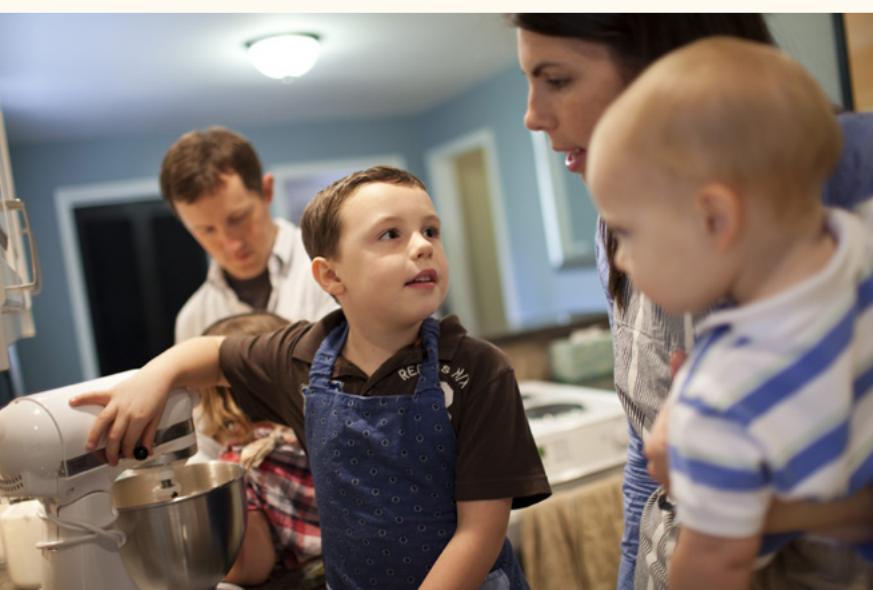
Ni oti e dua na drau na yabaki, sa vuksi keda tikoga mai na lotu vakamatavuvale meda tara cake noda matavuvale ki na veigauna tawamudu. Era yalataka na parofita ni caka oqo, ena yaco me cecere noda vakabauta ka da qaqaco vakayalo na yaloda, ka da taqomaki vakalevu, ka yaco na tiko vakacegu e vale.

Eda sa lewe tauoko ni dua na matavuvale ena vuravura oqo ka da sa tiki ni matavuvale nei Tamada mai Lomalagi. Se vanua cava ga eda tiko kina e vuravura se cava na ituvaki ni noda bula, sa rawa meda marautaka ka vakaitavi ena noda lotu vakamatavuvale. ■

iMawi: E ratou se qai toki vou ga na matavuvale na Moua ki Thailand, ka ratou mai vulica kina na kosipeli ka papaitiso sara. Ena nodratou lotu vakamatavuvale e ratou vulica kina na iVola i Momani ena nodratou vosa ni vanua vaka-Hmong, kei na vaka-Thai, na vosa ni nodratou itikotiko vou.

E ra: Na veimarautaki kei na qito ena lotu vakamatavuvale sa dua na sala e ratou cakava na matavuvale na Santos mai Potukali me ratou veitokani vakavoleka kina.

iMatau: Na matavuuale e sega ni baleta ga na tina, tama, kei ira na gone ena matanitu o Democratic Republic e Congo. Ni sa sokomuni iratou mai na nona matavuuale o Baraca Suekameno ki na lotu vakamatauvuuale, era sureti vakakina e vuqa na lewe ni koro mera tiko kina.

E Cake: E vakayagataka o Sista Gercan mai Filipaini na nodra sere na Lalai kei na sere ni vanua me vakavulici iratou kina na luvena ena rekitaki ni kospeli.

E Cake: E ratou marautaka tiko oqo na matavuuale na Anderson na buli keke kamica ena loma ni nodratou valenikuro mai Georgia, e Amerika. Eso na gauna e ratou dau vakayagataka me tiki ni lesoni se me ratou vakalomavinakataki ga kina.

E Cake: E rau saga o Baraca kei Sista Reynolds mai Washington, Amerika, na sala me rau vakavulica ga vakarawarawa na kospeli me rawa vei iratou na luedrau lalai mera vulica ka kila vinaka kina.

iMatau, mai cake: E ratou okata na matavuvale na Espinoza mai Bolivia na budratou dokai ena lotu vakamatavu- vale ni ratou lagasere ka vulica na kospeli.

la vei iratou na matavuvale na Jin mai Georgia, Amerika, sa nodratou isakisaki ni lotu vakamatavuvalle na

tuvakawa. E rau taleitaka na vakavulici ira na luedrau ena iyaubula ni vanua o Korea.

Eso na gauna e ratou dau gade na matavuvale na Ligertwood mai Ositere- lia me tiki ni nodratou lotu vakamatavu- vale, ka laki sarava na veitiki totoka ni nodratou taoni levu.

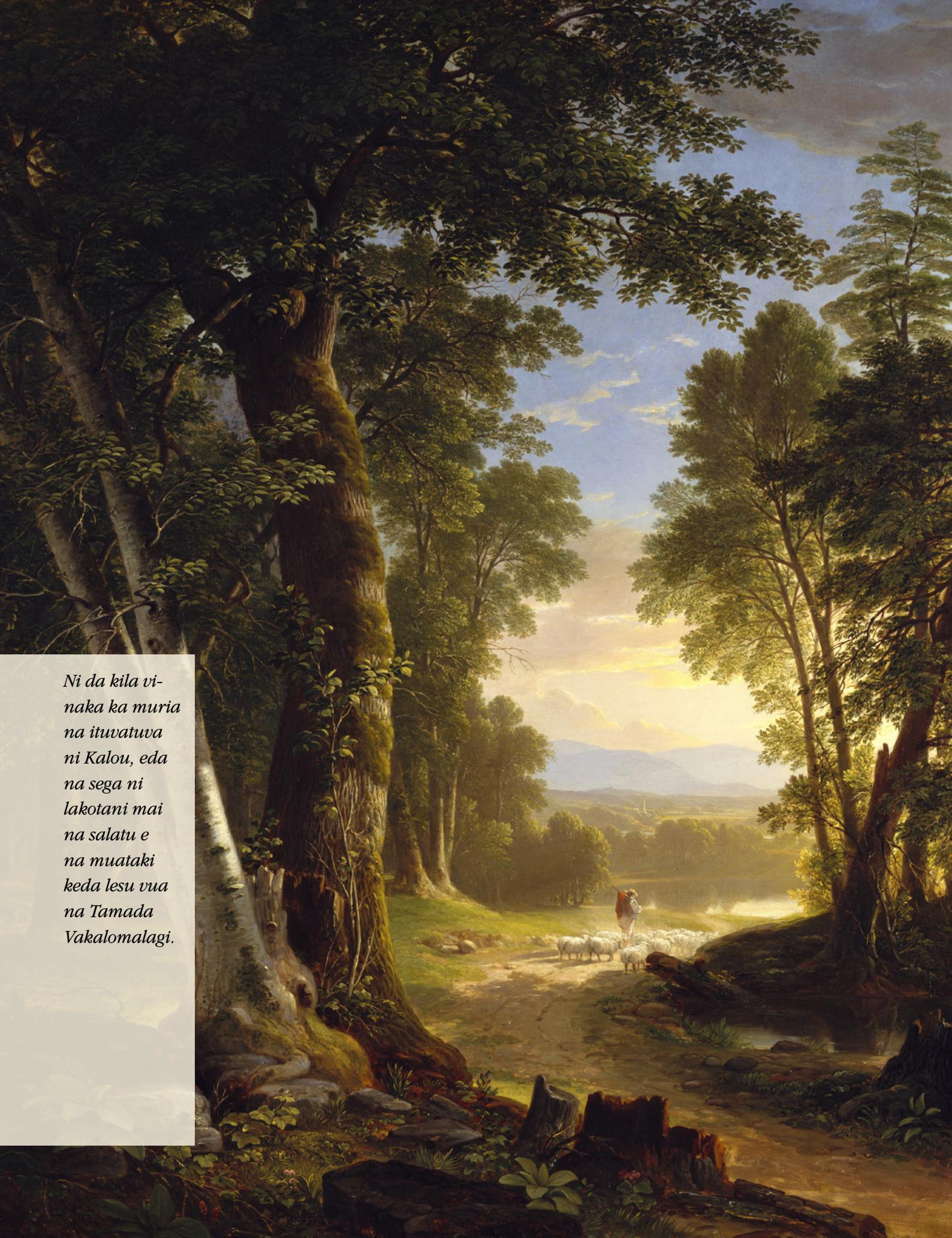

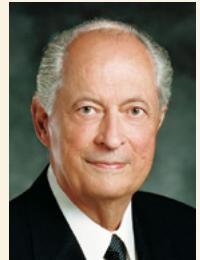
*Raica na draunipepa e 3 ena ilavelave
yadua ni Liaona me baleta na vakasama
ni lotu vakamatavuvale.*

*Wasea na itaba se vidio i nomudou bogi
vakamatavuvale ena vakayagataki ni
#FamilyNight.*

*Ni da kila vi-
naka ka muria
na ituvatuva
ni Kalou, eda
na sega ni
lakotani mai
na salatu e
na muataki
keda lesu vua
na Tamada
Vakalomalagi.*

Mai vei Elder
Robert D. Hales

Ena Kuoram
ni iApositolo Le
Tinikarua

Na iTuvatuva ni Veivakabulai

E DUA NA IYAU TABU NI
KILA-KA ME DUSIMAKI KEDA

*Na idola ki na noda gugumatua ena noda bula taumada
o ya ni da a tokona na ituvaluva nei Tamada. Sa
vakakina na idola ki na noda gugumtua ena bula oqo.*

Au dau vakasamataka vakalevu na nodra nuinuikara na luve ni Kalou ni ra veiyamoyaki ena buto kei na galili ni vuravura oqo, ka ra sega ni kilai ira tiko, na vanua era lako mai kina, na vuna era mai tiko kina e vuravura, se na vanua era na lako kina ni oti na nodra bula eke.

Meda kakua ni veilecayaki. Sa vakatakila mai na Kalou na dina tawamudu me saumi kina na veitaro oqo. Era sa tiko ena Nona ituvaluva cecere baleti ira na Luvena. Ena ivolanikalou na ituvaluva oqo e vakatokai tiko me “ka sa navuci tu mo dou bula kina,”¹ na “ka sa navuci tu me rawati kina na bula,”² kei na “sala meda bula kina.”³

Ni da kila vinaka ka muria na ituvaluva ni Kalou, eda na sega ni lakotani mai na salatu e na muataki keda lesu vua na Tamada Vakalomalagi.⁴ Sa na qai rawa kina meda bulataka na mataqali bula e veiliutaki kina o Koya, sai koya na “bula tawamudu, . . . na isolisoli uasivi duadua ni Kalou.”⁵

Na isolisoli ni bula tawamudu sa veirauti vinaka ni kena vulici, kila, ka bulataki na ituvaluva ni veivakabulai. Era na tucake tale mai na mate na tamata kecega ka ra na rawata na veivakalougatataki ni bula tawa mate rawa. Ia na kena rawati na bula tawamudu—o ya na bula e veiliutaki tiko kina na Kalou⁶—sa yaga bibi sara ki na kena bulataki na ituvaluva ni veivakabulai ena yaloda taucoko, vakasama, kaukauwa, kei na qaqa.

Kilai Vinaka na iTuvatuva ni Veivakabulai

E veivakaukauwataki dina ni da kila na ituvatuva oqo! Na ituvatuva ni veivakabulai sa dua vei ira na iyau cecere ni kila-ka se bau soli vakadua ki na kawatamatata baleta ni vakamacalataka tiko na inaki tawamudu ni bula. Ni sega oqo, eda sa na veilecayaki voli ena butobuto. Oqo na vuna e tiko kina ena ituvatuva ni Kalou me solia na ivakaro vei ira na Luvena “ni oti na kena vakatakila talega vei [keda] na sala sa vakarautaki tu meda bula kina.”⁷

Au sa gadreva meda veivukei vakai keda meda taukena na iyau cecere ni kila-ka oqo—meda kila vinaka cake na ituvatuva ni veivakabulai ka bulataka na kila oqo ki na noda bula enaveisiga.

Galala ni Digidigi

Ena vuku ga ni sa ka bibi na galala ni digidigi ki na ituvatuva oqo, meda sa na tekivu kina e kea. Sa solia vei keda na tamada na kaukauwa meda cakava se kakua ni cakava⁸ me vaka na dina tawamudu—na dina sa yaco kina o Koya me Kalou.⁹ ni da sa vakinayagataka na noda galala ni digidigi meda ciqoma ka bulataka na dina oqo, eda na taukena na reki sa tawyalani. Ena kena veibasai, ni gauna eda digitaka kina meda talaidredre, ka cikitaka na lawa ni Kalou, eda na sotava na rarawa kei na yaluma.¹⁰

Na galala ni digidigi sa rawa ni veivakarautaki ki na tolu na iwase ni ituvatuva ni veivakabulai: bula taumada, bula oqo, kei na bula sa bera mai.

Bula taumada

Me vaka e tukuni tiko e “Na Matavuvala, Ai Vakaro ki Vuravura Raraba,” ni oi keda yadua “eda sa luvedrau tagane se yalewa lomani vakayalo na noda itubutubu vakalomali” ka “sa vakalou na noda bula kei na ilesilesi yadua e baleti keda.”¹¹ Ena matabose ni bula taumada, a vakamacalataka vei keda na Tamada Vakalomalagi na Nona ituvatuva ni veivakabulai.¹² A yavutaki na ituvatuva ena nona vunu, lawa, kei na ivakavuvuli sa tu ga ena veigauna.¹³ Eda vulica mai kina ni kevaka eda sa na ciqoma ka muria na ituvatuva, ena gadrevi vei keda meda biuta na itikotiko nei Tamada ni sa lomada ga ka mai vakatovolei me da vakaraitaka ke da bulataka se sega na Nona lawa kei na ivakaro.¹⁴ Eda a rekitaka na madigi o ya¹⁵ ka tokona ena marau na

ituvatuva baleta ni solia vei keda na sala meda na vakataka na Tamada Vakalomalagi ka rawata na bula tawamudu.

Ia na ituvatuva a tiko kina na veika me ririkotaki: kevaka eda sa mai digitaka ena bula oqo meda kakua ni bula me vaka na lawa ni Kalou, eda na rawata na ka e lailai sobu mai na bula tawamudu.¹⁶ Sa kila tu o Tamada ni da na lutu ka caka cala ka da vulica tiko oqo ena bula oqo, sa qai vakanautaka kina o Koya e dua na iVakabula mena veivakabulai mai na valavala ca kece era sa veivutuni ka vakabulai ira sa mavoa na yalodra kei na vakasama era sa talairawarawa.¹⁷

Mai na ivakatekivu o Jisu Karisito e Luvena na Kalou sa digitaka, lomana, ka lesia taumada.¹⁸ A tokona o Koya na ituvatuva nei Tamana ka soli Koya me noda iVakabula, ka kaya: “Ko i au oqo, mo ni talai au.”¹⁹ Sa yaco kina me lesi

Jisu o Tamana me sai Koya sa bula tawacala ena bula oqo, ka sorovaka na noda ivalavala ca kei na rarawa, ka tucaketale me voroka na ivesu ni mate.

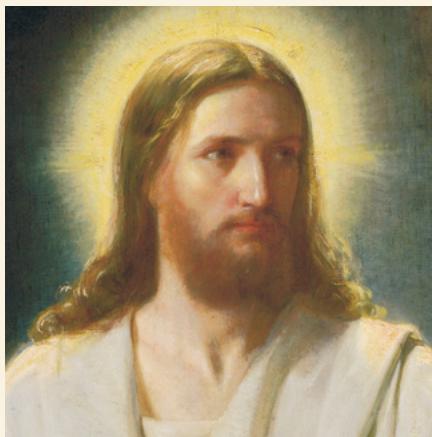
O Lusefa, a qai vakatokai me o Setani, a bula talega mai na bula taumada.²⁰ Ena vuku ni nona kocokoco a besetaka na ituvatuva, ka saga me vakinayaga na galala ni digidigi ni tamata, ka saqata na Tamada.²¹ Me kena isau, era na sega vakadua ni vakinayago o Setani kei ira era a muri koya. Ea sa vakinayalia kina na nodra madigi mera vakinayagi ena ituvatuva nei Tamada ka takali mai vei ira na kedra icavacava vakalou.²²

Era se tomoma tikoga nikua na ivalu ni nodra saqata tiko na Kalou ka vakinayago mera vukica na vakasama kei na yalo ni kawatamatata mera saqata na Kalou.²³

A tuvanaki ka buli na vuravura oqo baleti ira era a ciqoma na ituvatuva nei Tamada.²⁴ Eda sa mai taukena tu oqo e dua na yago a buli me ucuya ka itovo vaka na Kalou. Eda sa vakatovolei ka vakadinadinataki keda eke. Eke eda na taukena na kila ni veika sotavi e bibi ki na kena rawati na bula tawamudu.²⁵

Bula Vakinayago

A buli Atama kei Ivi na Kalou ka vauci rau vata me rau veiwatini, ka vakinayago mera vukica na vakinayago mera vukica na ivalu ni nodra galala ni digidigi, rau a qai lutu o Atama kei Ivi mai na matani Kalou ka yaco me rau tamata.²⁶ Ena nodra galala ni digidigi, rau a qai lutu o Atama kei Ivi mai na matani Kalou ka yaco me rau tamata.²⁷ Sa mai yaco kina na ituvatuva nei Tamada me rawa kina ni rau vakinayago, ka a sega ni rau cakava rawa mai na Were o Iteni.²⁸ Ena lawa tawamudu, sa dodonu

Mai na ivakatekivu o Jisu Karisito e Luvena na Kalou sa digitaka, lomana, ka lesia taumada.

mena vakayagataki na kaukauwa ni vaka-tubu kawa ena loma ni ituvatuva nei Tamada Vakalomalagi. Ni caka oqo ena yaco kina na reki tawamudu. Ni vakayagataki na kauka-uwa tabu oqo ena taudaku ni ituvatuva ni Kalou ena yaco kina na tiko rarawa.²⁹

Ena nona gadreva o Setani, meda “rarawa na tamata kecega me vakataki koya,”³⁰ a saga me kauti keda tani mai na veimadigi sa tiko ena ituvatuva nei Tamada. Na cava e vakatara kina na Tamada Vakalomalagi me temaki keda o Setani? Baleta ni kila o Koya ni sa dodonu ki na noda tubu cake ka vakatovolei ena bula oqo.³¹ Ni da saqati ena soli kina na madigi cecere meda gole vua na Kalou ka vakararavi vua. Ena vuku ga ni sa na tiko ga kei keda na vinaka kei na ca, sa rawa kina meda vakaraitaka na noda gagadre ni yaloda ena noda vinakata na kena ko ya ka cata na kena ikarua.³² Na veisaqasaqa ena rawa ni kune ena veitemaki i Setani ia ena noda maluma-lumu talega, o ya na luluqa vakayago sa dau tiko ga ena keda ituvaki vakatamata.³³

Ena kena vupei meda digidigi vakavuku, sa mai vakatakila kina na Kalou na Nona ituvatuva ni veivakabulai ka sa vakarautaka na kena ivakaro,³⁴ na Rarama i Karisito,³⁵ kei na veitokani ni Yalo Tabu.³⁶ Ia e dina ni tiko na isolisol kece oqo, kivei keda yadua ena vuravura luluqa oqo eda sa caka cala, ka yaco kina meda sega ni rawa ni curu ki na itikotiko serau ni Kalou ena noda kaukauwa ga.³⁷ Oqo na vuna mai na Nona ituvatuva ni loloma veivueti sa vakarautaka kina e dua na iVakabula.

A tadu mai ki vuravura o Jisu Karisito ni sa Luvena Duabau sa Vakatubura na Kalou ka sa mai vakayacora vakacecere na Nona ilesilesi ena Nona muria na lomai Tamana ena veika kecega.³⁸ Me vaka sa virikotori tiko ena ituvatuva ni loloma veivueti nei Tamada Vakalomalagi, sa mai vakadrakai na kauka-uwa ni Lutu mai na Tucaketale ni iVakabula,³⁹ ka sa na ubaleti kina na isau ni ivalavala ca, ka vuki na malumalumu me sa ka kaukauwa kevaka ga meda soli keda ki na Veisorovaki i Jisu Karisito.⁴⁰

*Ena nodrau galala ni
digidigi, rau a qai lutu
o Atama kei Ivi mai na
matani Kalou ka yaco
me rau tamata. Sa mai
yaco kina na ituvatuva
nei Tamada me rawa
kina ni rau vakaluveni.*

Na usutu sara ga ni bula tawamudu e oka kina na nodrau vakamau tawamudu na tagane kei na yalewa ni sai koya na tiki bibi meda vakataki rau na noda itubutubu vakalomalagi.

Sa rawa me noda na bula tawamudu kevaka ga eda na talairawarawa ki na ivakaro. Oqo e gadrevi kina na vakabauta na Turaga o Jisu Karisito, veivutuni, papitiso, ka ciqoma na isolisolni Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti ena noda vakamuria na ivakaraitaki ni iVakabula.⁴¹ Ena kena cakacakataki, sa dodonu meda na ciqoma taucoko na cakacaka vakalotu bibi ni matabete ka vosota me yacova na ivakataotioti ka muria tiko na kena veiyalayalati.

Na Bula e Tarava Mai

Ni da sa mate, ena yaco na siga meda na tucake e mata ni iVakabula meda na lewai.⁴² Ena vuku ga ni loloma veivueti ni Kalou, o ira era sa vakabauta na Karisito ka veivutuni era na vosoti ka taukena na veika kece sa nona na Tamada, oka kina na bula tawamudu.⁴³ Ena vuku ga ni Kalou sa lewa vakadodonu, o ira kece era sega ni veivutuni era na sega ni taura na isolisolni bula tawamudu.⁴⁴ Ena soli ki na tamata yadua na isau ni nona vakabauta, veivutuni, vakananu, gagadre, kei na cakacaka.⁴⁵

Bulataki Tiko na iTuvatuva ni Veivakabulai ki na Noda Bula ena Veisiga

Ena gauna ga eda sa kila vinaka kina na inaki cecere ni ituvatuva ka raica ni da sa tiko kina, eda sa taukena e dua na ka yaga cecere, ka bibi dina: o ya na rai sa tawamudu. Na rai tawamudu ena vakasalataka tiko na noda vakatulewa kei na cakacaka ena veisiga. Ena vakatudonutaka tiko na noda vakasama kei na yaloda. Ni gauna eda voliti kina ena veivakayarayarataki ni vakasama e luluqa tawamudu, eda na tudei tiko ka sega ni yavalati rawa.

Me vaka a vakavulica o Elder Neal A. Maxwell (1926–2004) ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikaru: “Ni sega ni kilai vinaka na ituvatuva ni veivakabulai, oka kina na noda bula taumada mai liu kei na siga ni veilewai kei na tucaketale, na noda saga me vakaibale-bale na bula oqo sa na vaka na raica na ikarua ga ni wase ni dua na veivakamarautaki e tolu na iwase.”⁴⁶ Sa dodonu meda kila vinaka na imatai ni iwase (na bula taumada) me rawa ni da kila na digidigi vinaka duadua ena ikarua

ni iwase (bula oqo), ka na vakadeitaki kina na cava ena yaco vei keda ena ikatolu ni iwase (na bula e tarava mai).

Dua tale na kena itukuni, o ya ni da kila vinaka na ituvaluva ni veivakabulai, ka vakayacori vata ena masu ena yalodina, veisautaka noda raica na bula oqo, ira era tiko voliti keda, vakakina oi keda yadua. Ni da kila vinaka na ituvaluva ena vakamakaretaka na noda raivotu vakayalo ka vakatara meda raica na veika ena kedra ituvaki dina.⁴⁷ Me vaka ga na Urimi kei na Cumimi a rawa kina vei Parofita Josefa Simici me ciqoma na ivakatakila kei na veidusimaki,⁴⁸ koya gona ni da sa kila na ituvaluva ena vakaraitaki mai na sala ni “yavu kei na ivakaro me baleta na gauna sa bera, ia me vaka na galala ni digidigi” sa solia mai na Turaga vei keda.⁴⁹ Koya gona, ena vaqaqacotaki na noda vakabuta, ka da na kila meda na tuvanaka vakacava na noda ilakolako ni bula oqo ka vakatulewa e salavata kei na dina tawamudu.

Oqo e vica na ivakaraitaki sa kibibi sara ki na noda gauna oqo.

Na iNaki ni Vakamau ena iTuvatuva ni Kalou

Ena dau saqati tikoga na vakamau kei na matavuvala baleta ni kila tiko o Setani ni sa yavu yaga ki na rawati na bula tawamudu—sa yaga sara ga me vaka na Veibuli, na Lutu, kei na Veisorovaki kei na Tucaketale i Jisu Karisito.⁵⁰ Ni sa druka o koya me vakarusa e dua na ituvaluva qaqo, sa saga sara o Setani me vakarusa na noda kila vinaka ka bulataka na vakamau kei na matavuvala.

Mai na ituvaluva nei Tamada Vakalomalagi ka sa ilutua tiko ni noda rai, sa na raici matua tiko kina na vakamau. Na ivakaro meda biuta na tamada kei na tinada, ka meda duabau ena vakamau,⁵¹ ka vakatubu kawa ka vakatawai vuravura⁵² sa na mana kina na Nona ituvaluva. Mai na vakamau eda na kauti ira mai na Luvena vakayalo ki na vuravura oqo ka mera duabau kei Koya ka vuksi ira na Luvena mera vakaitavi ena Nona ituvaluva.⁵³

Na ituvaluva nei Tamada ena vakarautaka vei keda na sala meda rawata kina na bula tawamudu, na bula rau sa veiliutaki tiko kina na noda itubutubu. Ena ituvaluva oqo, “sa sega ni tu duadua ga na tagane, [se] me tu tani na yalewa, se tu duadua ga na yalewa me tu tani na tagane e na Turaga.”⁵⁴ Na

usutu sara ga ni bula tawamudu e oka kina na nodrau vakamau tawamudu na tagane kei na yalewa ni sai koya na tiki bibi meda vakataki rau na noda itubutubu vakalomalagi.⁵⁵

Na Vakamau ni Dua na Tagane kei na Yalewa

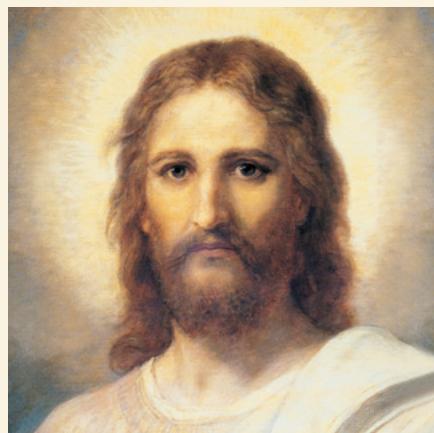
Ena vakamau eda sa na vakataucokotaki kina, meda sa tagane ka yalewa vakakina kei na keda iduidui e talei ka yaga sara. Ni da bula voli eke vakaveiwatini, ka tubu cake vata tiko, ka da toro voleka vua na iVakabula ni da talai-rawarawa tiko, ka da solibula ki na lewa ni Kalou, ka tara cake vata na Nona matanitu. Ni da sa kila ni vakamau tawamudu sa ivakaro ni Kalou ka sa vakarautaka o Koya e dua na sala vei ira na Luvena mera vakayacora rawa na veika kece sa vakarota o Koya,⁵⁶ eda sa na kila kina ni noda vakamau ena gugumata ni da duavata tiko ena kena maroroi na veiyalayalati eda sa cakava.

Mai na cakacaka vakalotu ni matabete kei na noda digitaka meda muria na kena veiyalayalati eda sa na ciqoma kina na kaukauwa ni savasava vakalou ni da vorata rawa na ibolebole ni bula oqo.⁵⁷ Na cakacaka vakalotu ni valetabu ena solia vei keda na kaukauwa mai lagi ka rawa kina meda lesu ki na itikotiko nei Tamada Vakalomalagi.⁵⁸ Na cakacaka vakalotu ni veivauci ena vakacerecerei keda cake vakaveiwatini ena kaukauwa ni kalou ka da duabau kei na Turaga.⁵⁹ Ni sosomitaki na mataqali vakamau vaka-oqo ena sega ni yaco kina na Nona inaki tabu baleti keda se baleti ira na itabatamata ni Luvena era muri tiko mai.⁶⁰

Veika Domoni kei na Gagadre

Oi keda yadua eda gole mai ki na vuravura luluqa oqo ena malumalumu se ibolebole sa tuvai tu ena keda ituvaki vakatamata.⁶¹ Ni da sa kila vinaka na ituvaluva ni Kalou ena rawa kina meda raica na malumalumu kece ni tamata—oka kina na veika domoni kei na gagadre e veibasai kei na Nona ituvaluva—ni ka ni bula oqo.⁶² Ni da sa kila ni da a bula taumada mai vaka-luvena tagane kei na yalewa lomani sa na rawa kina meda taukena na keda ituvaki taumada vakalou. Na keda ituvaki vaka-luvena tagane se yalewa na Kalou—segá ni keda ituvaki ca se ivakarau—sa keda ivurevure dina ni o cei oi keda dina.⁶³

Ena rai vakaoqo, eda na rawa kina ni waraka vakamalu kei na vosota tiko na Turaga,⁶⁴ ka da vakararavi ni da

Me vaka sa virikotori tiko ena ituvaluva ni loloma veivueti nei Tamada Vakalomalagi, sa mai vakadrukai na kaukauwa ni Lutu e na Tucaketale ni iVakabula.

**Ni da bulataka tiko e
veisiga yadua na kila ni
ituvatuva nei Tamada,
ena titobu cake nai bale-
bale ni noda bula.**

sa vakabauta, talairawarawa, ka vosota ki na ivakataotioti, sa na yaco kina me savasava na noda vakasama kei na gagadre, ka vakalou na yagoda, ka yaco meda sa luvena tagane se yalewa i Karisito, ka bula uasivi ena Nona Veisorovaki.

Na rai tawamudu ni ituvatuva ena vaka-deitaka ni o ira sa yalodina tiko, ena yaco dina na siga vua na “Kalou ena tavoya tani kecega na wai ni mata; . . . ka na sega tale na vutugu: ni sa taakali tani na ka makawa.”⁶⁵ Na “vakanuinui taucoko sara”⁶⁶ ena vakatudonutaka na noda vakasama kei na yaloda ka na rawa kina meda waraka na Turaga ena vosota, kei na yalodina.

Yalayala Kivei Ira Era na Vosota Tiko ena Yalodina

Kivei ira era nanuma tiko ni kedra ituvaki ena gauna oqo se itovo ni bula ena tagutuvi ira mai na bula tawamudu e dodonu mera kila tiko oqo ni “sega ni dua sa tuvanaki tu mena taura ga vakalailai na veika taucoko

sa vakarautaka tu na Tamada vei ira na Luvena.”⁶⁷

E sega na veivakalougatataki me buretaki vua sa yalodina tiko. E kaya kina o Peresitedi Lorenzo Snow: “E sega ni dua na Yalododonu Edaidai me mate ni oti na nona bulataka tu e dua na bula yalodina mena yali vua e dua na ka ni a sega ni cakava eso na ka baleta ni a sega ni yaco mai na kena madigi. Ena dua tale na kena itukutuku ni kevaka e sega ni yaco mai vua e dua na cauravou se goneyalewa na madigi ni vakawati ia a bulataka e dua na bula dodonu me yacova ni mate ena rawata na veivakalougatataki kece sara na bula vakalou kei na lagilagi ena rawata e dua na tagane se yalewa a donumaki koya na madigi oqo ka vakavinakataka cake. Oqori e dei tu ka dina.”⁶⁸

Yalayala Kivei Ira Kece Era kila na iTuvatuva ka Bulataka ena Veisiga

Oi keda yadua eda a tokona ena yaloda taucoko na ituvatuva nei Tamada mai na bula

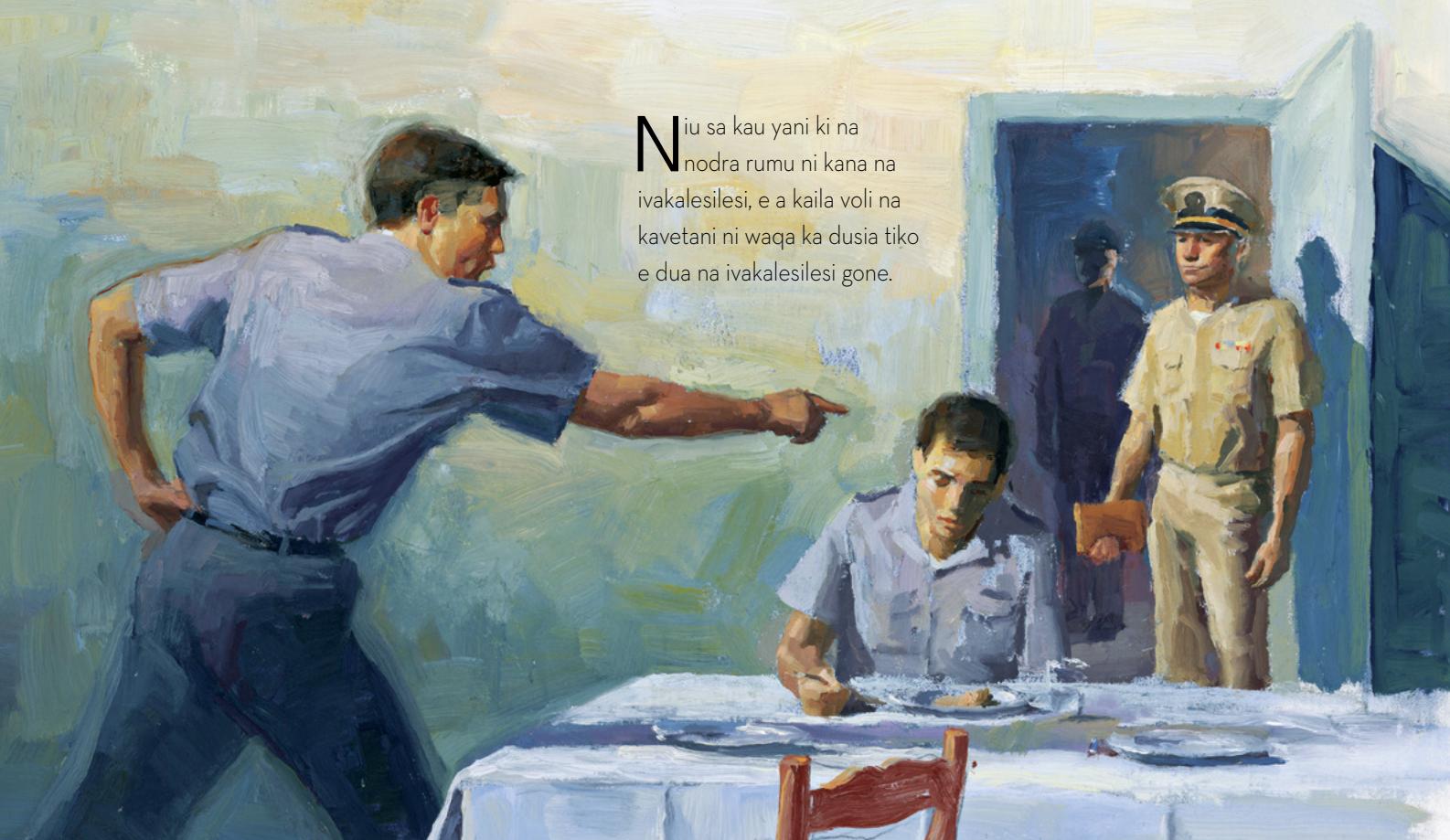
taumada. Eda a kila ni lomani keda o Koya, ka da kurabuitaka na Nona isolisoli lagilagi ni madigi oqo o ya meda taukena na veika kece sa tu Vua, oka kina na bula tawamudu. Na idola ki na noda gugumatua ena noda bula taumada o ya ni da a tokona na ituватуva nei Tamada. Sa vakakina na idola ki na noda gugumatua ena bula oqo.

Au sa sureti kemuni kina meda sa tucake vata tale meda tokona na ituватуva nei Tamada. Eda na cakava oqo ni da sa lomana na tamata kecega, ni ituватуva mada ga oqo, sa ivakaraitaki ni loloma ni Kalou.

Ni da bulataka tiko na kila ni ituватуva nei Tamada, ena titobu cake nai balebale ni noda bula. Eda na sotava na noda ibolebole ena vakabauta e cecere cake. Eda na toso ki liu ena inuinui, e veivakadeitaki, rarama, ka totoka ni bula tawamudu. ■

IDUSIDUSI

1. Jekope 6:8; Alama 12:25–26, 30, 32; 17:16; 18:39; 29:2; 39:18; 42:11.
2. Alama 42:8, 16.
3. Jeromi 1:2; Alama 24:14; 42:5; Mosese 6:62.
4. Raica na Alama 12:32; raica talega na Boyd K. Packer, “The Great Plan of Happiness and Personal Revelation” (Church Educational System broadcast for young adults, Nove. 7, 1993).
5. Vunau kei na Veiyalayalati 14:7.
6. Raica na Harold B. Lee, *The Teachings of Harold B. Lee*, ed. Clyde J. Williams (1996), 72; raica talega na Bruce R. McConkie ena Conference Report, Epereli 1970, 26.
7. Alama 12:32; vakamatatatak; raica talega na tikina e 25.
8. Raica na 2 Nifai 2:13–16; Vunau kei na Veiyalayalati 101:78.
9. Raica na George Q. Cannon, *Gospel Truth: Two Volumes in One: Discourses and Writings of President George Q. Cannon* sel. Jerrel L. Newquist (1974), 296.
10. Raica na Richard G. Scott, “Na iVakarau me da Bula Vinaka Tikoga Kina ena malihu ni Veigauna Ca,” *Liaona*, Me 2004, 102; Robert D. Hales, *Return: Four Phases of Our Mortal Journey Home* (2010), 33.
11. “Na Matavuale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba,” *Liaona*, Nove. 2010, 129; raica talega na Cakacakka 17:29; Roma 8:16–17; Iperiu 12:9; Eparama 3:18–25.
12. Raica na Alama 12:30; raica talega na Jope 38:4–7; Eparama 3:22–28.
13. Raica na 2 Nifai 2:13; raica talega na Howard W. Hunter, “To Know God,” *Ensign*, Nove. 1974, 97; *Nodra iVakavuvuli na Peresitedi ni Lotu: Herber J. Grant* (2002), 30: “Na veivakaro yadudua sara sa soli mai ena kena inaki sa vakaraitaki tu o ya meda na . . . rawata ka vakavakarau lesu ka laki tiko ena itikotiko nei Tamada Vakalomalagi. Na itavi kei na ilesilesi kece oqo sa tuvanaki matau tu meda bula vakalou ena keda ituvaki. Era sa tuvanaki matau meda sa vakataka na Kalou, meda dina ka vakaituvakitaki me yaco . . . meda itaukei vata kei na Turaga na iVakabula o Jisu Karisito.”
14. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 136:31; Eparaama 3: 24–25.
15. Raica na Jope 38:7.
16. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 88:34–36, 39–40.
17. Raica na Aisea 53:3–5; 2 Nifai 2:8; 9:10–11; 31:21; Mosaia 3:17; Alama 7:11–13.
18. Raica na 1 Pita 1:20; Mosese 4:2.
19. Eparama 3:27.
20. Raica na Aisea 14:12–16.
21. Raica na Mosese 4:3–4; raica talega na 1:19.
22. Raica na iVakatakila 12: 79–9.
23. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 10:26–27.
24. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 59:18–19.
25. Raica na Eparama 3: 24–26.
26. Raica na Na iVakatekiu 1: 26–28.
27. Raica na Alama 42:2–6; Mosese 4:25, 28–31.
28. Raica na 2 Nifai 2:23; Moses 5:11; raica talega na Boyd K. Packer, “Na iTuvatuva ni Bula Marau,” *Liaona*, Me 2015, 26–28.
29. Raica na Alama 39:3–5; 41:3–4, 10–15.
30. 2 Nifai 2:27.
31. Raica na 2 Nifai 2:11.
32. Raica na 2 Nifai 2:26–29; Alama 34:32–35.
33. Raica na Jekope 4:7; Ica 12:27; Vunau kei na Veiyalayalati 62:1.
34. Raica na Alama 12:30–32.
35. Raica na Moronai 7:16–19; Vunau kei na Veiyalayalati 88:7, 11–13.
36. Raica na 2 Nifai 31:12–14, 18.
37. Raica na 1 Joni 1:8.
38. Raica na Luke 22:39–42; Vunau kei na Veiyalayalati 19:16–19.
39. Raica na 1 Korinica 15:20–23; 2 Nifai 9:10–13; Alama 11:42–45.
40. Raica na Alama 42:2–15, 22–31; Moronai 10:32–33.
41. Raica na 2 Nifai 31:10–21; 3 Nifai 27:13–22.
42. Raica na Joni 5:22; Roma 14:10; iVakatakila 20:12–13; 2 Nifai 9:41; Alama 11:41–44; 3 Nifai 27:14–17, 20, 22.
43. Raica na Alama 34:14–17.
44. Raica na Mosaia 3:21–27; Ilamani 14:15–19; Vunau kei na Veiyalayalati 88:21–24, 29–32.
45. Raica na Momani 3:20–22.
46. *The Neal A. Maxwell Quote Book*, ed. Cory H. Maxwell (1997), 252.
47. Raica na Peresitedi Thomas S. Monson, “Mo iVakaraitaki,” *Liaona*, Me 2005, 113.
48. Raica na Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:35.
49. Vunau kei na Veiyalayalati 101:78.
50. Raica na D. Todd Christofferson, “A Cava na Vuni Vakawati, A Cava na Vuni Matavuale,” *Liaona*, Me 2015, 52.
51. Raica na Maciu 19:5.
52. Raica na iVakatekiu 9:1.
53. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 93:36–40.
54. 1 Korinica 11:11.
55. Raica na Dallin H. Oaks, “Apostasy and Restoration,” *Ensign*, May 1995, 87; raica talega na Dallin H. Oaks, “Me Kakua Vei Iko na Kalou Tani,” *Liaona*, Nove. 2013, 73.
56. Raica na 1 Nifai 3:7.
57. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 84:19–21.
58. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 109:13–26, 38.
59. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 132:1–21.
60. raica na 1 Pita 3:7; Vunau kei na Veiyalayalati 131:1–4; raica talega na Joseph Fielding Smith, *Answers to Gospel Questions*, 5 vols. (1957–66), 4:197: “O ira era sa vakamau e valetabu ena bula oqo kei na veigauna tawamudu era na taukena na veivakalougatataki ni *bula tawamudu*. Au sa vakabibitaka eke na *bula tawamudu*. Na bula tawamudu e bula ni Kalou, o ya, meda na vakataki Koya. *Na ibalebale ni* bula tawamudu o ya na tubucake ni veika tawamudu—na kena tomani tikoga, mevaka sa vakatakilai mai, na kawa sa tawamudu. Na vakamau e taudaku ni valetabu sa baleta ga na gauna oqo. E tawasei keda ko mate—o ya na veitawasei tawamudu, vakavo ga ke yaco na veivutuni ena gauna oqo ka rawa sara mera gole ki valetabu me laki vakatudonutaki kina.”
61. Raica na Ica 12:27.
62. Raica na Ica 12:37.
63. Raica “Na Matavuale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba,” 129; raica talega na *God Loveth His Children* (ivolailai 2007), 1.
64. Raica na Aisea 40:31.
65. iVakatakila 21:4; raica talega na tikina e 1–3.
66. 2 Nifai 31:20.
67. D. Todd Christofferson, “A Cava na Vuni Vakawati, A Cava na Vuni Matavuale,” 52.
68. *Nodra iVakavuvuli na Peresitedi ni Lotu: Lorenzo Snow* (2012), 130. Raica talega na Gordon B. Hinckley, “Daughters of God,” *Ensign*, Nov. 1991, 98: “Eso era sega tu ni vakamau, ka sega ni bale vei ira, era na taroga tiko sa na sega beka ni soli vei ira na lagilagi cecere duadua ena matanitu o ya. Au yalonuidei ena yavu nei Tamada sa dauloloma kei na Dauveivueti vakalou, ena sega ni caktaki vei iko e dua na veivakalougatataki sa kilikili kaya me nomu.”

Niu sa kau yani ki na nodra rumu ni kana na ivakalesilesi, e a kaila voli na kavetani ni waqa ka dusia tiko e dua na ivakalesilesi gone.

E VAKACAVA NA BIBI NI KA OQO?

Donuya na noqu veisiko voli ena *USS West Virginia*, a yaco mai e dua na kaci me gole e dua na ivakalesilesi ka vosataka na vosa vaka-Potukali ena dua na veisau macawa tolu ki na Mataivalu e Wai ni Brazil. O au duadua ga ena ilawalawa ni samarini au vosataka na vosa vaka-Potukali.

A noqu nanuma taumada meu kakua ni lako. Au se qai vakacavara toka ga e dua na qaravitavi vula tolu kau sa namaki voli ni veisotari kei na noqu matuvuale, ia na veisau a sega ni yali mai na noqu vakasama. Au a vuki ena masukivua na Tamada Vakalomalagi, ciqoma e dua na isau momona ni dodonu meu gole, ka vakadonuya na ilesilesi.

Na tuvatuvaka a tayana tu na kena vakacolati. Ena dua na gauna au a sa

via soro saraga. Au a vakananuma, "E vakacava na bibi ni ka oqo?" Ia a vakau-seti au na Yalo Tabu, meu toso ki liu.

Kena itinitini, ni oti e vica na vaka-darodaro, au a yaco ki na dua na waqa ni Brazil. Niu sa kau yani ki na nodra rumu ni kana na ivakalesilesi, e a kaila voli na kavetani ni waqa ka dusia tiko e dua na ivakalesilesi gone. A raici ai na kavetani, cegu, ka kaya vaka-Valagi cacavukavuka, "Oi, sa yaco mai na noqu itokani mai Amerika. O sa kidavaki. Rawa niu solia vei iko e dua na ka mo gunuva?"

Au a sauma lesu ena vosa vaka-Potukali niu na taleitaka e dua na gunu kilai levu ni Brazil au sega ni se tovolea tale mai na gauna ni noqu kaulotu. E tukuna o koya vei au ni

tiko ena waqa na veimataqali gunu ni veivakamatenitaki, ia au a vakaraitaka niu sega ni gunu alakaolo.

E muri a rogo e dua na tukituki ena noqu rumu. Niu dolava na katuba, a duri tu eke a ivakalesilesi gone mai na rumu ni kana.

"O iko mai Amerika," e kaya o koya. "O sega ni dau gunu alakaolo. O vosa vaka-Potukali. E rawa li ni vuna ni o iko e dua na Momani?"

"Io, au sa vakakina," au sauma lesu.

A kubeti au o koya, ka cuva sobu ena mamakeukeu.

Na ivakalesilesi oqo, o Lt. Mendes, a se qai saumaki vou toka ga ka dua talega e tauritutu wale tikoga ena Koronivuli ni Mataivalu e Wai ni Brazil. Ena loma ni waqa, a vulica totolo o koya

ni namaka vua na kavetani me veilasamaki voli ena iwalewale ni marau vakasosa ni ivakalesilesi taucoko ni rakele ena dua na vanua. Ia, e dau bolea vakavuqa o Lt. Mendes na “qaravitavi e waqa” me calata kina na itaviqaravi eso ni vaka-kele-waqa. A sega ni cegu voli kina na lomai kavetani ena ka oqo. Niu curuma yani na rumu ni kana, a vosataki Lt. Mendes tiko o koya ni sega ni veimaliwai voli ena veilasa oya.

“Ko na lako vata kei ira na ivakalesilesi ena gauna tale eda kele kina,” a vakaroti turaganivalu kina o koya. “Ko na vakaraitaka ki na ivakalesilesi vulagi ni Amerika na cava na ibalebale ni gauna veilasamaki vinaka. O ya na ka ena namaka o koya vei keda.”

Sa vakavula, na nona dau masu voli o Lt. Mendes me na rawa ni kila vakamatata na nona kavetani ka ciqoma na nona ivakavuvuli. Mai na noqu basika, na veivosakitaki ni kospeli a yaco me ilutua ni levu sara na veitalanoa ena rumu ni kana. Keirau veivosaki vata kei ira na ivakalesilesi tale eso me baleti Josefa Simici, na Veivakalesui mai, na Vosa ni Vuku, kei na lawa ni tiko savasava. Sa tekivu me veisau mai na nanuma me baleti Lt. Mendes. Sa ra kauta laivi na ivakalesilesi na veitaba vakasisila ka vakaraitaki raraba tu, ka keimami marautaka vata na vakyaki ena dua na vale ni kana ena neimami kele tarava a sega na gole ki kalavu ni danisi.

Ni vakarau mai cava na noqu tiko macawa tolu e waqa, ka oti e vuqa na veitalanoa kei na kavetani vata kei ira na ivakalesilesi me baleta na neirau vakabauta, era a vakamalumalumutaka na lomadra na tamata. “Au sa qai kila vakamatata oqo,” a kaya na kavetani kivei Lt. Mendes ni bera niu gole, ka vakuria ni na sega tale ni tukuna

vua me saqata na nona ivakavuvuli.

Au na sega ni guilecava rawa vakkadua na ka a sotavi oqo. Au a vulica vata kei Lt. Mendes ni sa kilai keda vakayadua na Tamada mai Lomalagi, e lomani keda, ka sa kauwaitaka na noda bula kece sara. ■

Kelly Laing, Washington, Amerika

A VOSA TIKO KIVEI AU O SISITA SPAFFORD

Au a qitotaka voli e dua na qito ni vale ni kana ena komupiuta ena dua na bogi ni tasiri na watiqu ka tukuna ni sa laki moce.

“Au na qai gole yani,” au tukuna vua.

“Au na vakadinata niu sa raica,” a kaya o koya.

Au a qitotaka tiko e dua na qito kau a vakasaqara kina na kakana rogo ena dua na vale ni kana rogo me baleti ira na tamata vakaitutu. Au raica cake na sikirini ni komupiuta ka kaya, “Sa na buta tiko mai vakaidina na kakana ena 15 na miniti.”

Meu cakava toka edua na ka niu wawa voli, au a tomika cake na *Luvequ Yalewa ena Noqu Matanitu: Na iTukutuku kei na Cakacaka ni iSoqosoqo ni Veivukei*, ka a koto ga ena teveli mai na gauna au taura kina ena iSoqosoqo ni Veivukei. Au tekivu wilika sara na ikau. Ena ikatolu ni tabana au raica kina na kena oqo mai vei Belle S. Spafford, na ikaciwa ni perestedi raraba ni iSoqosoqo ni Veivukei.

“Na marama yadua ni kua, au vakkabauta,” e vola o koya, “ni na vinaka vua me dikeva na veika e dau taleitaka, kalasitaka na itaviqaravi e vakaitavitaki

koya kina, qai taura na ikalawa me vakarawarawatata na nona bula, vakaliuca na veika e dodonu me liu, ka vakabibitaka na vanua ena levu kina na kena isau ka levu na vosota e gadrevi kina, ka vakuwai koya mai na kena e sega na betena” (2011, xiii).

Me vakatauvatani kei na ivolanikalou, e sega na ka au sa wilika rawa me tarai au vakatitobu saraga. Na marama ka sa mai mate yani ena sivia na 30 na yabaki sa oti sa mai vosa tiko vei au. Na nona vosa era sa veiganiti cake nikua mai na gauna a cavuta kina.

Au kila kusarawa saraga niu na sega ni na qai qitotaka tale vakkadua na qito eso ena komupiuta. Au a bokoca na komupiuta, gole ki davo, ka tukuna vei watiqu na ka au sa vakatulewataka. Na siga e tarava au sega madaga ni waqaca na komupiuta. Ia, au a veiduitaitaka na levu ni auwa au a vakamaumautaka tu ena veiqito oya ena veisiga.

Au cakacakatata na tolu na auwa ni siga yadua ki na 365 na (siga taucoko ena dua na yabaki) ka wasea vaka 24 na (auwa taucoko ena dua na siga). Au a kurabui ni kila niu a vakkamaumautaka tu e 45.62 na siga ena yabaki yadua. Era sa tasiri sara vakaoti na veiauwa kei na siga vakasakiti oya. Sa rawa niu a vakayagataki ira ena wiliki ni noqu ivolanikalou, veimaliwai vata na watiqu kei ira na luvequ, nodra qaravi tale eso, se na kena vakarabailevutaki na noqu veikacivi.

Era dau tukuna vakawasoma na Vakaitutu Raraba na ulutaga oqo ena koniferedi raraba. Ia e sega ni veilauti sara, kau nanuma ni a sega ni baleti au.

Au vakavinavinaka ni a vukei au na Yalo Tabu meu vakila ni o ira na Vakaitutu Raraba—kei Belle S. Spafford—era a vosa sara tikoga vei au. ■

Sandy Howson, Ohio, Amerika

AU SEGA NI KILA NA VUNA AU TIKO KINA EKEA

Au se qai vakacavara vata ga kei tinaqu na neirau masumasu vabogi. Keirau a veimokomoko ka kaya, "Au lomani iko." Au qai gole ki na noqu rumu ni moce. Niu vakarau tara yani na idola ni noqu katuba, e dua na nanuma kaukauwa a curuma na noqu vakasama ni na siga e tarava sa na mate kina o tinaqu.

Au tovolea meu valuta mai na noqu mona kei na utoqu na vakasama oqo. E sega sara ga ni dua na sala me na yaco rawa kina e dua na ka vei tinaqu. Ena daumaka na veika kece e baleti koya.

Niu sa tiko rawa ena noqu rumu, au a tekiduru ena masu ka tukuna vua na Tamada Vakalomalagi ni nanuma me baleti tinaqu e sega ni rawa ni dina. Au a kerei Koya me kauta laivi na vakanananu, ia a sega ni yali. Au a lesu ki na nodrau rumu na noqu itubutubu ka tukuna vei tinaqu niu vinakata e dua tale na veimoko kei na iregu ni bera niu moce.

Keirau a tukuna tale, "Au lomani iko," kau lesu ki na noqu rumu. A taura toka

e dua na gauna meu moce kina ena bogi oya.

Niu yadra cake ena mataka ka tarava, au a ririko voli. Vinaka ga, ni a tiko o tinaqu, marau tu ka bula vinaka. Ia ena daku ni noqu vakasama, e se tiko ga vei au na nanuma veivakasosataki oya ni dua na ka e sega ni dodonu tiko. Ena soqoni ni lolo kei na vakadinadina ena siga oya, a tucake o Na ka tukuna e dua na ivakadinadina totoka.

Ni oti na sakaramede a gole o koya me vakatavulica na kalasi ni Lalai, kau gole ki na Matawilivola ni Sigatabu. Au vakila tale vakamatata, ena gauna oqo meu duri ka biuta na Matawilivola ni Sigatabu. Au a sega ni via vakavu malele kivei au, ia a dreti au tani mai na noqu idabedabe e dua na ka ka vakauti au ki tautuba. Ena loma ni vica na miniti, au a dabe voli

ena kalasi ni Lalai nei tinaqu ka vaka-rogoci koya ni vakatavuvuli. Au sega ni kila na vuna au tiko kina ekea, ia au kila ni oya na vanua au sa gadreva meu tiko kina.

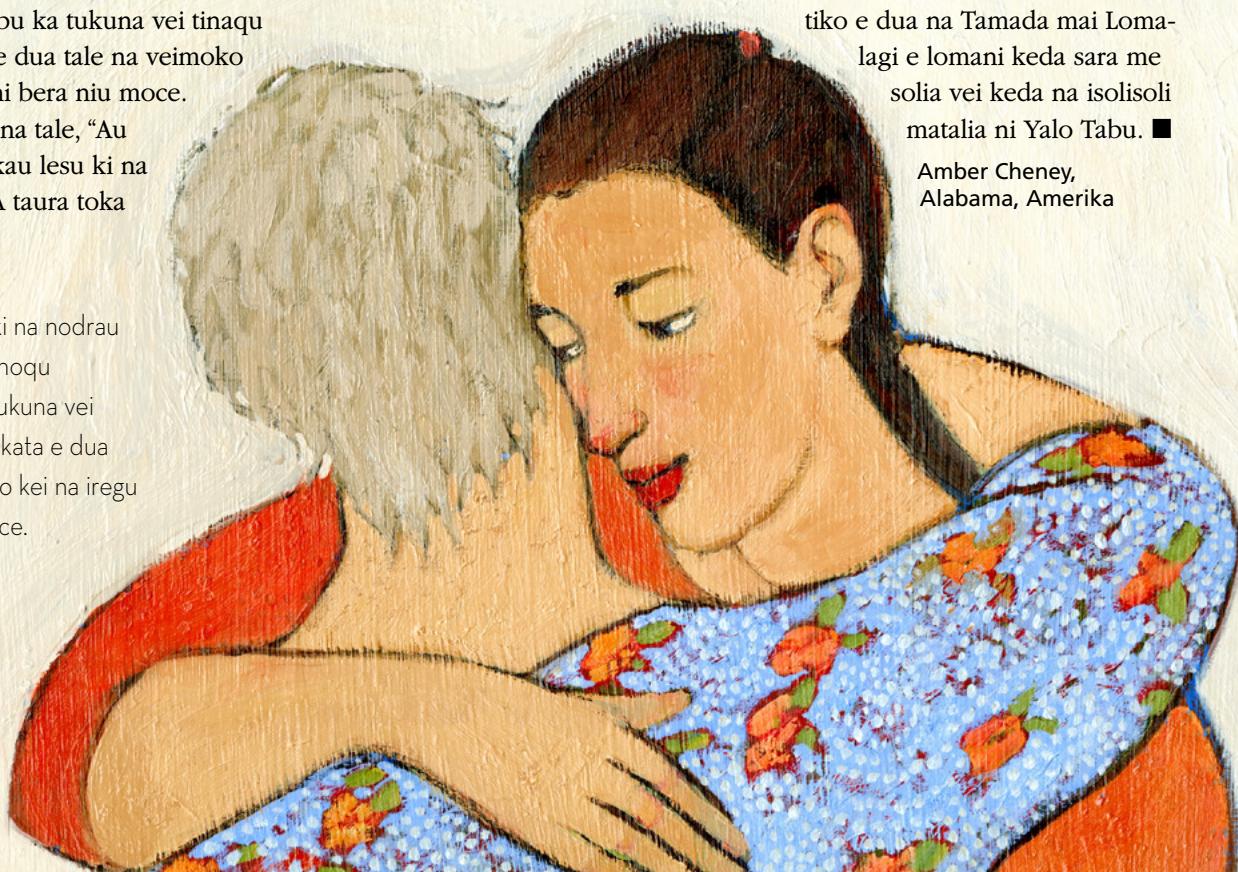
Ena yakavi oya ena itikotiko nei ganequ, a wadrava vakadodonu na mataqu o tinaqu ena iotioti ni gauna ni sa bale sobu ka ciba sara mai na tao ni dra ki na uto. Me baleta na Nona inaki kei na Nona loloma veivueti, a tala mai na Yalo Tabu na Tamada Vakalomalagi me vakarautaki au. Na veivakauqeti oya a solia vei au e so tale na gauna vata kei tinaqu kau na sega ni na rekitaka soti kevaka au a vakanadakuya na domo rogo malumu lailai.

A sega mada ni se vakadeitaki na loloma ni Tamaqu Vakalomalagi kivei au me yacova na veika a vakayacori me baleta na leqa nei tinaqu. Eda sa kalougata dina ni

tiko e dua na Tamada mai Lomlagi e lomani keda sara me solia vei keda na isolisol matalia ni Yalo Tabu. ■

Amber Cheney,
Alabama, Amerika

Au a lesu ki na nodrau rumu na noqu itubutubu ka tukuna vei tinaqu niu vinakata e dua tale na veimoko kei na iregu ni bera niu moce.

Niu qirita na vale ni volavola ni waqa ka vakamasuti ratou me tauri vakawawa toka na soko me rua na siga, ratou kaya vei au ni ratou sega ni rawa ni wawa.

MASULAKI NI NOQU SALA KI ROTUMA

Na *Westerland* a biubiu ena noa,” a kaya o noqu daku ni tavaki keirau ena Nadi International Airport e Viti.

Au a luluvu ka rarawataka na itukutuku. Na *MV Westerland* sa ikoya na waqa ka dodonu me kauti keirau me laki sotavi tuakaqu ena Yanuyanu o Rotuma. O Rotuma e viavia 375 na maile (600km) ki na ra-ni-vualiku kei Viti Levu, na yanuyanu levu duadua e Viti. Kevaka o calata na waqa, o na rairai wawa tale me vica na siga se macawa saraga ki na kena e tarava.

Ena yabaki yani eliu au a gole ki Rotuma meu laki vuakei tuakaqu ena vakavoutaki ni vale nei bui keirau, kau a biuti koya me baleta e dua na veicalati ni ka vakacakacaka. Ia oqo au sa via sotavi koya saraga e matana votu ka kere veivosoti vua.

Ena macawa eliu, o au kei Akata na watiqu, keirau a vuka ki Viti mai Ositerelia, ka tukuna vei au na vugoqu ni na gole tiko na *Westerland* ki Rotuma ni vo e dua na siga me keirau yaco mai kina. Au a qirita kusarawa na vale ni volavola ni waqa ka vakamasuti

ratou me tauri vakawawa toka na soko me rua na siga.

“Sega, keitou sega ni rawata, veitalia ke keitou na vinakata,” a saumi lesu mai. “Na Matabose ni Yanuyanu ko Rotuma e sa vakarautaka tu e dua na magiti ni veikidavaki, ka sa dodonu me seredali na waqa me vaka na kena ituavatuva.”

A mani yaco vei au e dua na vakasama, kau sa nanuma meu loloka masu.

“Kemuni na Tamaqu Vakalomalagi,” au sa masu, “au na vinakata saraga meu na vodoka na waqa oya ki Rotuma. Au kila ni ra sa sega ni taura vakawawa rawa na itosotoso me dua se rua tale na siga, ia sa tu vei Kemuni na kaukauwa mo ni cakava vakakina. Yalovinaka ke rawa ni ko Ni vagalalataka mada ga e dua na bolt mai na vanua cavaga ena waqa me na toka vakawawa kina na soko me rawa niu vodo? Au sa gadreva na lako ki Rotuma ka laki veivakaduavataki kei na tuakaqu.”

Ni oti na neitou rogoca na itukutuku veivakayalailaitaki, keitou a gole yani ki na ikelekele ni waqa ena yasana kadua ni yanuyanu. Ekea, keitou qai

kila kina ni a sotava na waqa eso na leqa vakaidini ka se bera ni biubiu. A sauma na Tamada Vakalomalagi na noqu masu! E kena irairai, na idini taucoko—sega ni dua ga na bolt—a vagalalataki me riepataki kina e dua na turu levu ni waiwai.

Ni sa qai mai biubiu rawa na waqa ni oti e dua na macawa, au sa vodo koto. Niu yaco yani ki Rotuma, au a mokoti tuakaqu ka kere veivosoti, ka keirau vakataucokotaka tale na neirau veiwekani. E a dua dina na siga marautaki.

Au na dau vakavinavinkataku tu ga na ka totoka vakayalo a sotavi oqo ka vakakina na kospeli vakalesui mai i Jisu Karisito. E sa ivakadinadina ni cakamana e se yaco tikoga edaidai, ni bula tiko na Tamada Vakalomalagi ka dau sauma na noda masu yalomalumu, ni rau salavata na masumasu kei na loloka, ka ni sa dina na kospeli—vakakina ena dua na koro lailai ena yanuyanu somidi ko Rotuma. ■

John K. Muaror, New South Wales, Ositerelia

(Sa mate o koya e vola.)

Mai vei
Randall L. Ridd

A veiqraravi vaka-ikaru
ni daunivakasala ena
mataveiliutaki raraba
ni Cauravou mai na
2013 ki na 2015

BULA VOLI ENA

Nanuma Donu

A u vulica na bibi ni nanuma donu niu a se gonevuli gone voli ni semineri. A bolei keimami na neimami qasenivuli me keimami wilika na iVola i Momani. Ni toqai tiko na neimami toso vinaka, a cakava o koya e dua na jati vata na yacai keimami ena dua na yasana ka takosova na kena e cake na veivola ena iVola i Momani. Ena gauna yadua keimami wilika e dua na ivola, e biuta o koya e dua na kalokalo ena yasa ni yacai keimami.

E liu au sega sara ni qacoya soti na wiliwili, ka sega ni dede na noqu vakiila niu sa yawa kalia tikoga emuri. Ni yavalati mai na vakasama ni lomaleqa kei na noqu yalo bolebole matau, au sa tekivu wiliwili. Na veigauna au rawata kina e dua na kalokalo, au a lomavina. Na levu ga ni kalokalo au rawata, na levu ni noqu yaloqqa ni wiliwili—ena maliwa ni veikalasi, oti na vuli, ka donuya na gauna galala kecega.

Oqo ena dua na italanoa levu ke rawa niu tukuna vei iko ni mai na vatuka ni noqu sasaga kece au a matai ena kalasi—ia au sega. Ka sa na koya tiko oya ke rawa niu tukuna

vei iko niu a rawata e dua na ka e vinaka cake mai na matai ni tutu—e dua na ivakadinadina me baleta na iVola i Momani. Ia oya a sega ni yaco talega vakakina. Au a sega ni rawata e dua na ivakadinadina. Na ka ga au rawata na kalokalo eso. Au rawata na kalokalo eso baleta oya na vuna au a wiliwili tiko kina. Me vakayagataki na veivosa nei Moronai, oya sa noqu “nanuma donu.”

A matata tu o Moronai ena nona vakamacalataka na iwalewale me kilai kina ke sa dina na iVola i Momani: “Ia ni dou sa wilika na itukutuku oqo, mo dou kerea vua na Kalou, na Tamada Tawamudu, ena yaca i Karisito, me vakatakila vei kemudou se dina se sega; ia kevaka dou sa kerea ena yalodina, ena *lomamudou taucoko*, ka vaka-bauta na Karisito, ena vakatakila vei kemudou ko Koya ena kaukauwa ni Yalo Tabu ni sa dina” (Moronai 10:4; vakamatatataki).

Na Vei-iNaki Dina

Ni raici lesu, au rawa ni raica na Turaga ni sa dodonu vakaoti vei au.

**Na nanuma
donu sa ikoya
na tutaki ni ka
dina me baleta
na inaki dina.**

Cava na vuna meu a namaka kina ni kunea e dua na ka ka duatani mai na ka au a vakasaqara voli? Na nanuma donu sa ikoya na tutaki ni ka dina me baleta na inaki dina; Au a wilika tiko na ivola donu me baleta na *inaki* cala.

A taura toka e vica na yabaki emuri meu qai mai wilika kina ena nanuma donu na iVola i Momani. Au sa qai kila oqo ni iVola i Momani e vaka-taucokotaka na kena inaki vakalou ena vakadinadinataki ni bula kei na

ilesilesi i Jisu Karisito baleta niu sa wilika ena nanuma donu.

Na lesoni au vulica me baleta na nanuma donu kei na iVola i Momani e sa baleti keda taucocho ena ituvaki kece ni noda bula. Dau vakavuqa na noda vakamuria voli na ituvatuvu kei na ivakarau matau eso ka se taurivaki mai na vica na yabaki—eda sa lako curuma ga na itosotoso ka sega ni vakasamatata vakamaqosa evei sa ra kauti keda tiko kina na itosotoso oya. Bula voli ena nanuma donu e vakuaria na raiyawa kei na vakaibalebale ni noda bula ka sa rawa ni vakavu veisau saraga. Bula voli ena nanuma donu sa kena ibalebale na kilai vakamatata ni “cava na vuna”—na nakinaki ena taudaku ni noda cakacaka. A kaya o Socrates, “Na bula tawadikevi sa sega ni yaga me bulataki.”¹ Vakasamatata sara vagumatua na nomu vakayagataki gauna, ka tarogi iko wasoma, “Cava na vuna?” Oqo ena vupei iko ni taracake na sasaga mo raibaleta kina na gauna donui. E vinaka cake sara mo rai ki liu ka tarogi iko, “Cava na vuna meu cakava kina oya?” mai na nomu rai lesu ka kaya, “Cava na vuna, sobo, cava na vuna au cakava kina oya?”

Na Cava e Vinakata vei Iko na Turaga mo Cakava?

Niu se cauravou voli, au sa navuca meu kakua ni lako ki na kaulotu. Ni oti e dua na yabaki ena koronivilu torocake ka dua na yabaki ena mataivalu, a dua na noqu cakacaka vinaka ena valenibula vakaitaukei vaka dua na dauqaravi ilovi ni yago. E vaka me toso vinaka tu na bula, ka sega ni vaka me veiganiti sara na kaulotu.

Bula voli ena nanuma donu sa kena ibalebale na kilai vakamatata ni “cava na vuna”—na nakinaki ena taudaku ni noda cakacaka. A kaya o Socrates, “Na bula tawadikevi sa sega ni yaga me bulataki.”

Dua na siga, a sureti au ki na vaka-sigalevu o Dr. James Pingree, e dua na dauveisele ena valenibula. Ena neirau veivosaki voli, a dikeva o koya niu a sega ni nakinaki voli meu veiqaravi vakafulotu, ka taroga na vuna. Au tukuna vua niu sa qase vakalailai ka sa na rairai bera toka. A tukuna vei au o koya ni oya e sega ni vuna vinaka sara, ena nona kaya ni a lako vakafulotu o koya ni oti na nona vakacavara na vuli vuniwai. A qai wasea o koya na ivakadinadina me baleta na bibi ni nona kaulotu.

Na nona ivakadinadina a vakavure vakasama saraga vei au. A vakavuna meu masu me vaka au se sega mada ni masu eliu—ena *nanuma donu*. Sa rawa niu vakasamatata e levu na vuna meu kakua ni lako kina vakafulotu: Au a madua. Sa tiko vei au e dua na cakacaka au taleitaka. Sa tiko vei au na kena rawa ni rawati e dua na sikolasivi ka na sega ni rawati ni oti na kaulotu. Ka bibi sara, sa tiko vei au e dua na itokani yalewa ka waraki au voli niu a tiko ena

mataivalu, kau kila ni na sega ni wawa tale o koya me rua na yabaki! Au a masu meu rawata na veivakadeitaki ni ra sa donu na noqu inaki kau sa dina.

Ki na noqu lomavakatanai, au sega ni taura rawa na isau rawarawa ni io-se sega au a nuitaka voli. A qai basika mai vei au na vakanananu: “Na cava e vinakata vei iko na Turaga mo cakava?” Sa dodonu ga meu vakatakila ni sa vinakati au o Koya meu qarava na kaulotu, ka sa yaco oqo me dua na gauna lokuci ki na noqu bula. Meu sa na cakava li na ka e sa lomaqu, se meu sa na cakava na loma ni Turaga? Oya na taro sa dodonu meda na dau tarogi keda kina vakawasoma.

Ena vakavinavinaka, au a digitaka na veiqaravi vakafulotu ka mani lesi meu vakaitavi ena Tabana ni Kaulotu ena Vualiku kei Mexico

Na Vatuka Tawamudu

Ni oti e tolusagavulu kalima na yabaki, a vakayaloqqaqataki au na luvequ

tagane me keirau talevi Mexico. Keirau a vakanuinui ni kunea e so na tamata au a vakatavulica. Keirau a tiko ena soqoni ni sakaramede ena tauni lailai au a tekivuna kina na noqu kaulotu, ia au sega ni kila rawa e dua na tamata. Ni oti na soqoni, keirau a vosa vua e dua na lewenilotu ka taroga ke kila e dua ena noqu lisi ni tamata au a vakatavulica ena vuqa sara na yabaki eliu. Keitou a lako curuma na lisi ka sega ni kunea e dua, me yacova ni keitou raica na iotioti ni yaca: Leonor Lopez de Enriquez.

“O, io,” a kaya na turaga. “Na matavuvale oqo e tiko ena dua tale na tabanalevu, ia eratou dau lotu ena vale oqo. Na nodra soqoni ni sakaramede e sa tarava.”

E sega ni keirau wawa soti vakadede ena nona sa basika mai o Leonor ki valenilotu. Dina ga ni sa yacova tu o koya na loma ni vitusagavulu na yabaki, au a kilai koya kusarawa, ka kilai au o koya. Keirau a mai veimoko vakabalavu tu ena yaloluluvu.

“Keitou a masu voli ena 35 na yabaki ni ko na lesu tale mai me rawa ni keitou vakavinavinakataki iko ena kauti mai ni kospipeli ki na neitou matavuvale,” a kaya o koya.

Ni ra curuma tale yani na valenilotu na vo ni lewe ni matavuvale, keimami a veimoko ena yaloluluvu. Keirau a dikeva sara ni sa bisopi ni tabanalevu oqo e dua vei ira na luvei Leonor tagane, na daunisere e dua na makubuna yalewa, na dautabapiano e dua na makubuna tagane, ka sa vakakina eso tale na cauravou ena Matabete i Eroni. E dua vei ira na luvena yalewa a vakawati kei na dua na daunivakasala ena mataveiliutaki ni iteki. E dua tale na luvena yalewa a vakawati kei

na bisopi ni dua na tabanalevu voleka ga. Levu sara na luvei Leonor era a lako vakaolutu, ka ra sa qaravitavi vakaolutu talega oqo na makubuna.

Keirau vulica ni sa dua na daukau-lotu vinaka cake sara o Leonor mai vei au. Nikua era sa vakananuma lesu ena vakavinavinaka na luvena na nona sa-saga tawacegu rawa ni vakatavulici ira ena kospipeli. A vakatavulici ira o koya ni vakaulewa lalai, ena gauna emuri, sa na kena vatuka na bula marau e tau-coko ka yalododonu, ka ra sa vaka-tavulica na veika oya vei ira tale eso. Ni tukuni tau-coko, era sa curu mai ki na Lotu e sivia ni 500 na tamata baleta ga e dua na matavuvale totoka oqo.

Ka sa rawa ni vagolei lesu tau-coko oqo ki na dua na veivosaki ena vakasi-galevu. Au dau vakananuma wasoma kevaka me a vakaogai koya vakalevu cake o Dr. Pingree ena nona itavi vakacakacaka se sasaga vakavuravura, ke a sega ni rawa vua me taroga na vuna au a sega ni veiqravi kina vakaolutu. Ia na nona raiyawa a koto vei ira tale eso kei na tosoi ni cakacaka ni Turaga. A teivaka o koya e dua na sorenikau ka sa tubu, vakavuana, ka sa tomani voli me vua vakaiyayau (raica na Marika 4:20). Na noqu kaulotu a vakatavulica vei au na vatuka tawamudu ni dua na vakaulewa duadua ga ni cakava na loma ni Turaga.

Nanuma na Nomu iNaki Tawamudu

Au dau railesuva vakavuqa na noqu bula ka vakananuma na vuna e a dredre saraga kina vei au meu cakava na vakaulewa ni gole ki na kaulotu. E a dredre baleta niu a vaka-golei tani; au a lecava na noqu inaki

tawamudu—na nanuma donu ni vuna eda sa tiko kina eke.

Na noqu gagadre kei na lomaqu a sega ni salavata kei na loma ni Turaga; ke sega, sa na rawarawa cake sara na vakaulewa. Ia cava na vuna era a sega ni salavata kina? Au lako i lotu ka vakaulewa lalai, ena gauna emuri, sa na kena vatuka na bula marau e tau-coko ka yalododonu, ka ra sa vaka-tavulica na veika oya vei ira tale eso. Ni tukuni tau-coko, era sa curu mai ki na Lotu e sivia ni 500 na tamata baleta ga e dua na matavuvale totoka oqo.

Au vakaaloqaqataki iko mo bulataka na bula e vakainaki ka raiyawa—ke vaka madaga o se bera ni cakava tudei ena veigauna sa oti. Kakua ni yalolailai ena vakasama ni veika o sa cakava oti se sega ni cakava. Laiva vua na iVakabula me quata vakasavasava. Nanuma na ka sa kaya o Koya: “Ia era na vosoti ena veigauna kece ga era sa *veivutuni kina*, ena yalodina” (Moronai 6:8; vakamatatataki).

Tekivu oqo. Bulataka e dua na bula vakaitevatuva, ni kilai vakamatata na vuna o cakava kina na ka o cakava kei na vanua ena muataki kina. Ni ko cakava na veika oqo, o na dikeva rawa ni “cava na vuna” bibi duadua ena taudaku ni veika kece o cakava oya ni ko lomana na Turaga ka vakila na Nona loloma vinaka sara vei iko. Mo sa kune reki vakalevu ena nomu vaqara na vinaka sara ka kila vakamatata ka cakava voli na Lomana. ■

Mai na dua na lotu cokovata e vuravura raraba me baleti ira na itabagone qase cake, “Living with Purpose: The Importance of Real Intent,” ka cauraki e Brigham Young University–Idaho ena 11 ni Janueri, 2015. Me baleta na vosa tau-coko, gole ki na devotionals.lds.org.

IDUSIDUSI

1. Socrates in Plato, *Apology* (2001), 55.

Vakabauta, Veigaravi, kei na dua na iBuli Madrai

Mai vei Nissanka (Niss)

Muthu Mudalige

A u a toki ki Armenia mai Sri Lanka ena qaravi vuli ena 2007, sotavi ira na daukaulotu, ka paitaiso sara ena yabaki ka tarava. Ni oti na noqu papitaiso au a lokuloku sara meu veigaravi tudei vakaulotu. A sega ni rawa vei au baleta niu sa sivia na yabaki 25, ia, a kacivi au na peresitedi ni kaulotu meu qarava e dua na kaulotu lailai. Na noqu ilesilesi a oka kina na cakacaka vata kei ira na italatala qase tale eso kei na vunautaki ni kospeli. Au a taleitaka.

Dua na Veivakatovolei ni Yalodei

Ena gauna vata ga, a dredre sara na ilavo. Qai mai kasura yani na bisinisi nei tamaqu, ka sega ni rawa vua me vakau ilavo mai vei au. Sa toka vei au na ivovo me rauta ga e vica na siga ni kana. Na noqu univesiti a volekata no na noqu icili, ia na vale ni volavola ni kaulotu e 30 na miniti na kena vodo basitaki. Na ivodovodo ni gole kina ka lesu mai e 200 na drami (rauta na \$0.50 ni Amerika).

Au se vinakata voli ga meu vakulevutaka na noqu veigaravi vakkadaukaulotu. Ni qiriti au e dua na italatala qase me keirau sikova eso

na lewenilotu ka kerea me keirau sota ena vale na Central Branch—sivia e 40 na miniti mai vei au ena vodo basi—au a kaya io, dina ga ni tiko vei au na ivovo wale ni lavo me voli kina e dua na ibuli madrai. Au a taubale ki na vale na Central Branch. E a siga kata-kata sara, kau dau cegu ka gunu wai ena noqu itosotoso. A taura ni sivia e rua na auwa meu qai yaco eke. Ena rua na auwa ni taubale lesu ki vale, au a vakayagataka na iotioti ni noqu ilavo ena madrai.

Dua na Veivakatovolei Levu Cake

Ni oti toka ga na noqu yaco ivale, au a ciqoma e dua na qiri mai vua na italatala qase vataga. A kaya o koya, “Nissh, vosota niu qiri iko tale yani, ia e dua vei ira na lewenilotu e tauvimate. E rawa li ni o gole mai mo mai noqu itokani ena noqu solia vua e dua na veivakalouga tataki? Au a via tukuna vua niu sa oca saraga ni oti na taubaletaki ni va na auwa ena kata-kata, ia a sega ni vakatara na yaloqu. A soli kaukauwa kei na yalodei kivei au na noqu vakabauta, kau kaya niu na gole.

Ena gauna vata oya a curu mai kina na noqu itokani ni rumu. Au kerei koya ke rawa ni solia vei au na ilavo

**Niu sa taubale ki vale,
au a sega ni ceguoca.
Na ka ga au rawa
ni vakasamataka
oya na mata marau
nei buinigone.**

me rauta ga na noqu yaco ki na vale ni volavola ni kaulotu. A tukuna o koya ni sa tiko ga vua na ilavo me voli kakana kina me yacova na icavacava ni vula, ka sa sega ni rawa ni solia vei au e dua.

Vakasauri, ni wadrava na mataqu na madrai au se qai volia toka ga ni koto voli ena teveli, bulabula—na kakana duadua ga e tiko vei au. Au tomika cake ka kaya, “Au se qai volia ga na madrai oqo; rawa ni o taura ka solia vei au e 100 na drami?” A mata marau o koya ka kaya ni rawa. Au taura na ilavo ka vodoka na basi ki na vale ni volavola ni kaulotu.

Keirau a sikova na lewe ni Lotu oya, e dua na buinigone ka sa davo dede tu. Sa dredre vua me dolava na matana me raici keirau, ia a mata marau kivei au o koya. A vosa vakatabakidua vei au o koya, ni vakasamataki na ivakananumi eso mai na nona bula taumada eliu. E marau dina o koya me raici keirau ena nona itikotiko. Vakatautauvata, nona solia na italatala qase kei au vua e dua na veivakalou-gatataki. A mata marau tale vei keirau o koya, kau rawa ni raica na rarama e matana. A tukuna na luvena yalewa ni neirau veisiko e se qai matai ni gauna ena vuqa na vula me a raici tinana kina ni mata marau.

Au a taubale lesu ki vale me rua tale na auwa, ia ena gauna oqo au a sega ni vakila na oca. Na ka ga au rawa ni vakasamataka oya na mata marau nei buinigone kei na neirau veivosaki. Au vakila ni a vinakata na Tamada Vakalomalagi meu sikovi

koya; de dua oya na ka a gadreva tu me bula marau vakalevu cake kina donuya eso na nona icavacava ni siga. Au vakavinavinakataka saraga na noqu madigi ni vakaitavi ena veisiko oya. Au a kerea na Tamada Vakalomalagi me vakalouugatataka na marama oya. Au a kerei Koya talega me vakalouugatataki au ena kakana ni veisiga donuya na noqu gauna drakidrakita vakailavo.

Veivakalouugatataki mai Cake

A sega ni biuti au taudua tu na Kalou. A wasea vata kei au na kena kakana na noqu itokani ena vula oya. Au a sega ni lako ki moce ena viakana, dina ni sega mada ga ni dua na peni me noqu ivakatawa ni taga. Au a taubale ki na vale ni volavola ni kaulotu ena veisiga—kau sega ni vakila na oca. Na solibula a vakamarautaki au.

Au a ciqoma ena vula oya e vuqa na veisureti ni vakasigalevu kei na

vakayakavi. Dua na siga a vakaloloma saraga na noqu itokani ni rumu kei au ni keirau katalautaka e dua ga na ibuli madrai lailai. Ena bogi oya keirau sa walokai saraga ena viakana. Keirau a taubaletaka sobu na gau-nisala me tovolei na tauri lavo mai na dua na itokani ni sa kele e dua na motoka vata e rua na itaukei kei Armenia eloma. Rau a tarogi keirau na turaga se keirau lako ma vei. Ni keirau tukuna oti ni keirau lako mai Sri Lanka, rau a sureti keirau ki na vakayakavi ena nodrau itikotiko. Rau taleitaka ni rogoca voli na veika kece e baleti Sri Lanka ka keirau vakaya-kavi vinaka saraga.

Au lomana na Tamaqu Vakalomalagi kei na veivakalouugatataki taucoko sa solia o Koya vakayauyau kivei au. Sa tiko ekea o Koya me vuksi au, kau vakila na Nona veikauwaitaki loloma kivei au ena veisiga kecega. ■

E vakaitikotiko mai Armenia o koya e vola

Mai vei Elder
Dallin H. Oaks
Ena Kuoramu
ni iApositolo
Le Tinikarua

VAGALALATAKI MAI NA ICORI NI **IYALOYALO VAKASISILA**

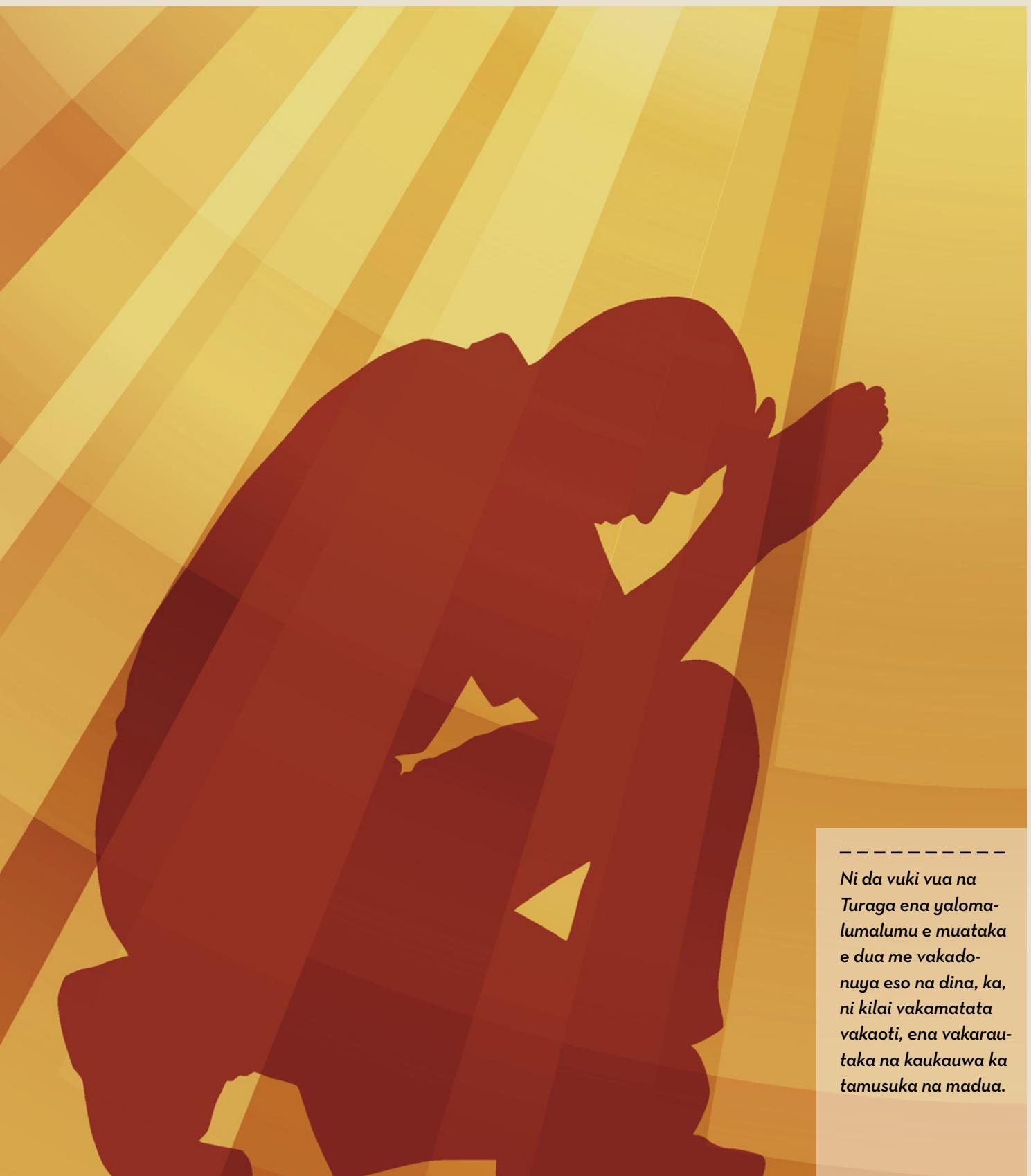
Sa dodonu meda vulica kece ni sausaumi vakamaqosa ki na sala ni vakau itukutuku e tabaka na veika vakaveimoceri.

Ena tini na yabaki sa oti au a vosa ena koniferedi raraba ena ulutaga ni iyalo-yalo vakasisila. Au a vakuria na domoqu ki na domodra na iliuli tale eso era sa veivakaroti me baleta na veivakaleqai vakayalo ni revurevu ni iyalo-yalo vakasisila. Au a vakarota ni vuqa sara na turaga kei na gonetagane era sa mavoa voli ena ka au a vakatoka na “volitaki ni cakacaka ni ivola ni veigarovi ca.”¹ Na vakayagataki ni iyalo-yalo vakasisila ena iwalewale cavaga e sa itovo ca—e vaka-rusa na vakasama vakayalo, e vakamalumalumutaka na cakacakataki ni kaukauwa vakamatabete, ka vakaleqa na veimaliwai vakamareqeti.

Oqo, ni oti e 10 na yabaki, au vakavinavinaka ni vuqa, ena rogoci kei na tutaki ni veivakaro vakaparofita, era sa kilavaka ka tiko savasava ka tawatakavi voli mai na duka ni iyalo-yalo vakasisila. Au vakavinavinaka talega ni vuqa e sa tutaka na veisureti vakaparofita mera tavuki mai na iyalo-yalo vakasisila, bonata na veiuto kavoro kei na veimaliwai, ka toso ki liu ena salatu vakatisaipeli. Ia au sa kauwai vakalevu sara ni so vei keda e se rawai tikoga ki na iyalo-yalo vakasisila, vakabibi o ira na noda cauravou ka vakakina na iwiliwili torocake tikoga ni goneyalewa.

Dua na vuna bibi me baleta na tubucake ni leqa ni iyalo-yalo vakasisila oya ena vuravura nikua, sa tu ena veivanua kecega na vosa kei na ivakatakarakara eso e okati kina na veimoceri ka sa tu ena veivanua kecega na veivakayarayaratoki: sa rawa ni ra kunei ena iyalo-yalo yavala, parokaramu ni retio yaloyalo, vakau itukutuku veimaliwai, textaki ni itukutuku, vakayagataki ni talevoni, itukutuku tabaki, veivola, ivakatagi, kei na veivosaki ni veisiga. Me kena ilutua, e sa matata tu ni o keda taucoko sa mai vakatakilai wasoma ki na veitukutuku ni vakaveimoceri.

*Ni da vuki vua na
Turaga ena yalomalu-
lumalumu e muataka
e dua me vakado-
nuya eso na dina, ka,
ni kilai vakamatata
vakaoti, ena vakarau-
taka na kaukauwa ka
tamusuka na madua.*

I. Vakatagedegede eso ni Vakaitavi

Me vuksi keda ni ravuta na tubu tiko ni itovo ca oqo, au gadreva meu vakatakila e vica na ivakatagedegede eso duidui ni vakaitavi kei na iyalovalo vakasisila ka navuca na sala eso meda na sausaumi kina kivei ira yadua.

Ena veigauna kei na veituvaki e liu, na neimami vakasala me baleta na iyalovalo vakasisila a vakanamatataki vakai-liu ena nodra vuksi vakayadua na tamata mera kilavaka na kena vakatakilai taumada se mera vagalalataki mai na kena veivesu. Ni ra se bibi voli ga na sasaga oya, na ka sa sotavi oti kei na veituvaki ena gauna oqo e sa vakaraitaka na gadrevi ni vakasala e vagolei ki na veivakatagedegede ni vakayagataki yalovalo vakasisila ena veta sara e cake ni kena levei kei na kena veivesu. E sa veivuke sara meda vakanamata ena va na ivakatagedegede duidui ni vakaitavi ena iyalovalo vakasisila: (1) laurai vakasaka-kasaka, (2) laurai vagauna, (3) laurai vakawasoma, kei na (4) laurai vakatogani (veivesu).

1. Laurai Vakasakasaka. Au vakabauta ni sa raica vakasakasaka oti kece sara na tamata ki na iyalovalo vakasisila. E sega na ivalavalava ca keda vuki tani ka sega ni tomana. E na vaka e dua na cala, ka gadrevi kina na veivakadodonutaki ka sega na veivutuni.²

2. Laurai Vagauna. Na vakayagataki vakaoqo ni iyalovalo vakasisila ena rairai vagauna se wasoma sara, ia e sa dau nakiti tu, ka oya na kena itovo ca.

Na iyalovalo vakasisila e vakavurea ka vakalevutaka na vakanananu kaukauwa ni veimoceri. A solia vei keda na Dauveibuli na veivakanananu oqo me baleta na Nona inaki vuku, ia a soli vakaro talega o Koya ena yalani ni kena vakayagataki ki na dua na turaga kei na dua na marama e sa vakawati. Na iyalovalo vakasisila e vakalolovirataka na vakayagataki vakamatau ni veimoceri ka vakayaloqaqataka na vakayagataki ni vakanananu ni veimoceri ena taudaku ni yalava ni vakawati. O ira na vakayagataki na iyalovalo vakasisila era vaqitora tiko eso na idre kaukauwa sara ka rawa mera vakavuna na bula se vakarusa. Kakua ni lakova yani!

Na rerevaki ni kena vakayagataki nakiti na iyalovalo vakasisila, se cavaga na kena vakawasoma se vakagauna ga, ena dau sureta vakalevu cake tikoga na kena laurai vakawasoma, ka na vakalevutaka saraga na tetewaitaki ni kena veivakanananu kei na kena vakayacori. Era sa dikeva rawa na daunivakadidike ni iyalovalo eso ni veimoceri e vakavurea na veigacagaca ena mona ka vakaceguya na gagano ni veimoceri, ka sa qai vakauqeta vakalevu cake na vakayacori ni veimoceri.³ Na ivalikarau tawadodonu ni veimoceri ena kena mataqali se ivakatagedegede cavaga e vakavuna na vasilai ni madua, ka, qai yacova sara yani me, sa rawa ni curuma tu na tamata yadua.

3. Laurai Vakawasoma. Na nakiti ni kena dau laurai tu ga na iyalovalo vakasisila sa rawa ni vakavuna me dua na ivalikarau tudei, “e dua na ivalavalava ni itovo e vakamuri wasoma me yacova ni sa voleka ni tawalevei rawa.”⁴ Mai na kena vakayagataki tudei, ena sotava na tamata yadua na gadrevi ni kena vaka-tuburi cake tikoga na gagano me rawati tikoga kina na ka vata me vakacegui kina.

4. Laurai veivatotogani (Veivesuki)
Na itovo ni dua na tamata e sa vesuki ni sa yacova yani me “vakararavi kina” (e dua na vosa ni tabana ni bula ka baleta na vakayagataki ni wainimate gaga, alakaolo, ivesu ni veimau ilavo, ka so tale.) ka isoqoni ni “ivesu veivakatotogani” ka “rawa me na vakaliuci mai na veika kece tale ena bula.”⁵

II. Na Bibi ni kena Kilai Vakamatata na Veivakatagedegede Oqo

Na gauna ga eda sa kidava kina na veivakatagedegede duidui oqo, eda kila talega ni sega ni o ira kecega na dau raica na iyalovalo vakasisila era sa nakita mera vesuki kina. Vakaidina, e levu sara na cauravou kei na goneyalewa ka ra saga vakaukauwa voli mera biuta na iyalovalo vakasisila era sega ni vesuki. Oqori e sa rui bibi sara mo kila na kena duidui—sega walega me baleti ira na itubutubu, veiwatini, kei na iliiliu ka gadreva me veivuke, ia kivei ira talega na sasaga dredre voli ena leqa oqo. Oqo na vuna.

**Mai na loloma soliwale
i Jisu Karisito, sa rawa
ni da vosoti tauoko ka
ciqoma na kaukauwa
meda veisau.**

iMatai, na titobu ga ni ivakatagedegede e sa yacova yani e dua—mai na kena laurai vakasabalia, ki na kena laurai nakiti vagauna se vakawasoma ki na kena laurai veivakatotogani (veivesu)—na kena dredre vakalevu me vagalalataki kina. Kevaka e kalasitaki cala na ivakarau me nanumi ni sa veivesuki, ena rawa ni nanuma o koya e raica tiko ni sa vakayalia na nona galala ni digidigi kei na nona rawa ni saga me ulabaleta na leqa. Oqo ena rawa ni vakamalumalumutaka na sasaga me vagalalataki ka veivutuni. Ena yasana kadua, na kena kilai vakamatata sara na titobu ni dua na leqa—ni ena sega ni na yaco me tudei se ca vakalevu sara me vaka e taqayataki—sa na rawa ni solia na inuinui kei na vakatuburi ni sasaga ni vakayagataki ni galala ni digidigi me tagutuvi kina ka veivutunitaki.

iKarua, me vakataka ga e dua na itovo vakacalai, vakarau vakaivalavala ca na vakayagataki vakamatau ni iyalovalo vakasisila e vagolea tani na Yalo Tabu. E so era sa sotava oti oqo era na vakila ni ra sa vakauqeti mera veivutuni. E so tale, era na rairai lomaleqa ka qara mera vunia na nodra cakacula ena lawaki. Era na rairai tekivu vakila talega na madua, ka na rawa ni muataki ki na veivorati vakaikoya. Ke yaco na ka oqo, era na rawa ni tekivu vakabauta na dauraica e dua na lasu levu sara nei Setani: ni ka era sa cakava se tomana na kena caka sa vakavuna mera tamata ca, tawakilikili mai na loloma soliwale ni iVakabula ka ra na sega ni rawa ni veivutuni.

O ya e sega saraga ni dina. Eda na sega vakadua ni yawa

kalia sara mai na isema ni iVakabula kei na Nona Veisorovaki.

iOtioti, sa ka bibi me kua ni vakayacani na vakayagataki vakawasoma se ka e matau sara mada ga ni iyalovalo vakasisila me dua na ivesu baleta oya e sega ni vakamacalataka vakadodonu na veituvaki se na ivakarau tauoko e gadrevi kina na veivutuni kei na veivagalalataki. Na kilai vakamatata vinaka cake ni vanua e tiko kina e dua na tamata ena itosotoso ena vakanara talega na kilai vakamatata vinaka cake ni itavi cava e sa ganita na veivagalalataki.

III Na Drotaki ni iYalovalo Vakasisila

Me da sa qai vadikeva oqo na iwalewale e rawa ni ra drotaki ka vagalalataki ira kina na tamata yadua, mai na icori ni iyalovalo vakasisila. Oqo ena veivuke sega walega kivei ira na sasaga dredre voli mera ulabaleta na laurai ni iyalovalo vakasisila ia kivei ira talega na itubutubu, kei na iliuli ka vuksi ira tiko. Era na gumatua vakalevu cake na tamata yadua ena levei kei na veivagalalataki mai na iyalovalo vakasisila ni ra veivosakitaka na veiulutaga oqo vata kei ira na itubutubu, kei na iliuli.⁶

Veitalia na ivatagedegede ni kena laurai ena saravi nakiti ni iyalovalo vakasisila, na sala ki na veivagalalataki, bula dodonu, kei na veivutuni e muria ka gadrevi na veivakavuvuli matata vataga: yalomalumalumu, bula vakatisaipeli, veidinadinati ki na dua na ituvatuva ni veisau, qaravitavi kei na veitokoni, kei na vosota voli ena vakabauta.

*Na cakacakataki ni veidina
oqo sa gadrevi talega kina na
veidinadinati tale ni tamata
yadua me bula voli me vaka e
dua na tisaipeli ni Turaga o Jisu
Karisito ka cakava tiko na veika
e vakasavasavataki ka vaqa-
qacotaki ira mera douvaka na
veitemaki era tu mai liu.*

A. Yalomalumalumu

Me valuti vakaidina na iyalovalo vakasisila kei na kena veitovo veisemati, sa dodonu me taracake na tamata yadua na yalomalumalumu (raica na Ica 12:27). Ni da vuki vua na Turaga ena yalomalumalumu e muataka e dua me vakadonuya eso na dina, ka, ni kilai vakamata vakaoti, ena vakarautaka na kaukauwa ka tamusuka na madua. Eso vei ira na dina oqo e oka kina:

- Eda sa gone daulomani vakayadua ni dua na Tama Vakalomalagi dauloloma.
- Na noda iVakabula, o Jisu Karisito, e lomani keda ka kilai keda saraga vakayadua.
- Na veisorovaki ni noda iVakabula e kovuta taucoko na luvena na Kalou.
- Mai na loloma soliwale i Jisu Karisito, sa rawa ni da vosoti taucoko ka ciqoma na kaukauwa meda veisau.
- Sa tiko yadua kei keda na isolisol tawavolirawa ni galala ni digidigi, ka sa vakatarai keda meda tautauri ena kaukauwa kei na qaqi ni Veisorovaki.
- Na tamata yadua e sasaga drerdre voli ena iyalovalo vakasisila sa rawa ni tauri inuinui mai na kena dinati ni so tale sa rawata ena ivalu oqo.
- Sa ca na iyalovalo vakasisila, ia na kena vakayacori e sega ni vakavuna sara me itovo ca kina na tamata.
- Sa rawa ni drotaka e dua ga na tamata na icori ni iyalovalo vakasisila ka vagalalataki vakaoti, ia sa rawa ga oqo mai na tautauri ena kaukauwa ni Veisorovaki.
- Na veivutuni dina mai na iyalovalo vakasisila sa gadrevi vakalevu cake mai na tarovi ga ni kena laurai. Na veivutuni vakaoya sa gadреви e dua na veisau ni yalo ena Veisorovaki i Karisito.

Na ciqomi ni veidina oqo sa vakarautaka vakayalo e dua me vakayacora, ka sa tadolava na katuba ni kena ciqomi na veivuke ni Turaga me caka kina na veisau e gadrevi me veivutuni ka vagalalataki.

B. Bula Vakatisaipeli

Na cakacakataki ni veidina oqo sa gadrevi talega kina na veidinadinati tale ni tamata yadua me bula voli me vaka e dua na tisaipeli ni Turaga o Jisu Karisito ka cakava tiko na veika e vakasavasavataki ka vaqaqacotaki ira mera douvaka na veitemaki era tu mai liu. Sa kena ibalebale oqo na veidinadinati ki na veitovo vakalotu vakaikoya: na masumasu

Vakatau voli ena titobu ni leqa, era na rairai gadreva na tamata vakayadua na veitokoni ni dua na tamata nuitaki ka kilaka se dua na daunivakasala kenadau.

kei na vuli ivolanikalou vakaibalebale e veisiga, tiko ena veisoqoni ni lotu, veiqaravi, lolo, ka (ni vakadonui mai vua na bisopi) vakayagataka na sakaramede ka sokalou voli ena valetabu.

C. Gumatuataki ni dua na iTuvatuva Yadudua

Era na kidava na yalo ni kila na ka na tisaipeli yalomalu i Jisu Karisito mera vakila kina na veivakanananu titobu, ituvaki vakaveimaliwai, kei na veika tu wavoki ka ra dau ivakasaribariba ni veitemaki ena kena laurai na iyalovalo vakasisila. Na kena dikevi rawa na veivakasaribariba oya, ena taracake e dua na ituватуva ni idrodro ni tamata me vuksi ira:

- Vakila na ivakasaribariba kei na gagadre eso ni ra yaco.
- Tauyavutaka vakatabakidua eso na cakacaka me vuksi ira mera lako tani mai na veitemaki.
- Vakanamatataka tale na vakasama kei na igu kivua na Turaga.
- Tuvalaka na cakacaka vakatabakidua e veisiga me vaqaqacotaka na nodra veidinadinati mera bula dodonu.

Ni taraicake voli e dua na ituватуva ni tamata vakaikoya, sa dodonu me vakayagataka vinaka na tamata vakayadua na veivurevre maucokona e vakarautaki tu ena Lotu. Me ivakaraitaki, na mataveilawa ni Lotu OvercomingPornography.org sa tiko na lewena me baleti ira na tamata vakaikoya ka vakakina na lewe ni matavuvale kei na iliuli ni matabete ka tokoni ira. Me ikuri, e sa tiko na Addiction Recovery Program ni Lotu kivei ira taucoko na lewenilotu ka sasaga dredre voli ena dua ga na itovo veivesuki, ka na vuksi talega na lewe ni nodra matavuvale.

D. Vakatulewa vakaikoya kei na Veitokoni

O ira na yalomalua daumuri Jisu Karisito ka vakatakilala ni ra gadreva na iVakabula era na qara talega na veivuke ni nodra bisopi, ka a kacivi mai vua na Turaga me nodra iliuli ni matabete ka sa taura tu na idola veiganiti eso me rawa kina ni ra veivutuni. Mai na veivakadonui ni tamata vakayadua e okati, ka kevaka e vakila o bisopi ni vakauqeti sara, sa rawa ni kaciva talega o bisopi e dua tale me cakacaka vata ka vuksi ira. Se vakacava sara na veituvaki, sa yaco kina na ivakasala oqo mai vei Peresitedi Gordon B. Hinckley (1910–2008):

“Masuta na Turaga mai na vu ni yalomu me na se-reki iko mai na ivesu vakayalo oqo ka vakabobulataki iko tiko. Mo na yaloqaqa tiko mo kerea na loloma veidusimaki nei bisopi, kei na nodra ivakasala o ira na kenadau.”⁷

Vakatau voli ena titobu ni leqa, era na rairai gadreva na tamata vakayadua na veitokoni ni dua na tamata nuitaki ka kilaka se dua na daunivakasala kenadau e rawa ni ra gole kina mena dua ga na auwa, mera laki vakaukauwataki ena gauna eso ni malumalumu ka rawa ni raica mera na sausaumi vakaiira ki na nodra ituvatuva.

E. Vosota Voli ena Vakabauta

O ira na tamata sa veivutuni ka sa vakalougtataki mera ulabaleta na gagadre ni laurai ni iyalovalo vakasisila sa dodonu mera yalodoudou tikoga, baleta ni na qara voli ga na vunica me vakatakila na nodra malumalumu vakayago. Na kena laurai vakasakasaka ena rairai yaco voli ga veitalia sara na sasaga taucoko me vorati kina. Ena nodra bula taucoko, sa dodonu me vulica na tamata vakayadua me qarauna na isolisoli va-Kalou ena veivakananu ni veimoceri ka taura dei na nodra sasaga mera tiko savasava.

IV Kauwaitaka na Tamata Kece Sara

Ia me dua mada na vosa me baleta tiko na iwalewale eda raici ira kina na sa sikalu tu ena iyalovalo vakasisila. Eda gadreva taucoko na Veisorovaki i Jisu Karisito. Era gadreva na noda veikauwaitaki kei na loloma o ira na sasaga dredre voli ena iyalovalo vakasisila ni ra muria na ivakavuuli kei na kalawa eso ni veivagalalataki. Yalovinaka kakua

ni vakasewasewani ira. Era sa sega ni itovo ca se tawanuitaki. Era sa luvena tagane kei na yalewa na Tamada Vakalomalagi. Mai na veivutuni matau ka taucoko, sa yaco mera na savasava, dodonu vakaoti, ka bula kilikili ena yalayala kecega kei na veivakalougtataki ni valetabu sa yalataka na Kalou.

Ni sa yaco mai na gauna ni vakamau, au vakayaloqa-qataki ira na goneyalewa kei na cauravou mera qaqlauni ni digitaka e dua nai sa me nodra itokani tawamudu e sa savasava ka dodonu vakaoti ena mata ni Turaga ka sa kilikili me curuma na valetabu. O ira vakayadua sa taucoko nodra veivutunitaka na iyalovalo vakasisila sa nodra na veivakalougtataki oqo.

V. iTinitini

**Sa tiko yadua kei keda
na isolisoli tawavolirawa
ni galala ni digidigi,
ka sa vakatarai keda
meda tautauri ena
kaukauwa kei na qaqa
ni Veisorovaki.**

Ena noda bula taucoko, eda na sotava kece na veika e lewena tu na veimoceri. Ena veituberi ni noda iVakabula dauloloma, oka kina na veivakadeitaki mai na veiyalayalati ni sakaramede me na dau tiko vata ga kei keda na nona Yalotabu (raica na V&V 20:77), sa rawa ni da sauma lesu tu ga vakamatau. Au vakadinadinataka ni sai koya oqo na ka meda cakava meda marautaka kina na veivakalougtataki i Koya eda sa sokalou vua. Ni da cakava, eda na ciqoma cake vaka-taucoko na vakacegu ni iVakabula ka da na toka dei ena salatu ki na noda icavacava tawamudu ni vakacerecerei. ■

IDUSIDUSI

1. Raica na Dallin H. Oaks, “iYaloyalo Vakasisila,” *Liaona*, Me 2005, 87–90.
2. Raica na Dallin H. Oaks, “Sins and Mistakes,” *Ensign*, Okot. 1996, 62–67.
3. Raica na Donald L. Hilton Jr., M.D., “Pornography Addiction—a Supranormal Stimulus Considered in the Context of Neuroplasticity,” *Socioaffective Neuroscience and Psychology*, vol. 3 (2013), socioaffectiveneuroscipsychol.net/index.php/snp/article/view/20767; raica talega “Porn Changes the Brain,” fighttheneeddrug.org.
4. *Webster’s Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language* (1989), “habit.”
5. *American College of Physicians Complete Home Medical Guide* (1999), 564.
6. Me ikuri, sa dodonu mera veivosaki vakamatata ka vakamatata sara na itabagone kei na nodra itubutubu me baleta na vakasumci mai ni tamata. Na itabagone ka rogoca na veika e baleta na veimoceri ni tamata mai vei ira na nodra icaba ka sega mai vei ira na nodra itubutubu ena rawarawa cake mera qara na kena itukutuku mai na iyalovalo vakasisila.
7. Gordon B. Hinckley, “E Dua na Ca Veivakarusai ena Keda Maliwa,” *Liaona*, Nove. 2004, 62.

Ena VANUA DONU ena GAUNA DONU

Sa bau dua mada e tukuna vei iko ni dua na ka o cakava se kaya sa ka saraga era a gadrevä? So na gauna e yaco na ka oqo baleta ni a talai iko na Tamada Vakalomalagi ena gauna donu saraga mo veivuke kina. Ko a bula veidonui kei na Yalotabu, mo vakila kina na veivakauqeti oya mai vua na Tamada Vakalomalagi. Tiko bula kilikili ka tuvakarau ni veivuke—o na sega ni kila na gauna ena gadrevi iko kina o Koya mo na agilosí vua e dua tale na tamata.

Oqo e rua na italanoa ni tamata era cakava saraga oya.

NA TIKITE NI VAKELELORI

Mai vei Fátima Rocha Gutiérrez

Au a laki sara yaloyalo vata kei ana so na noqu itokani vaka-lotu. Ni keitou curuma yani na vanua ni volivotitaki, a soli vei keitou e dua na tikite ni ikelekele ni lori.

Ni sa cava na yaloyalo, keitou a vakiла ni keitou sa vakayalia na tikite ni vakelelori. E liu keitou nanuma ni keitou rawa ni sauma ga na tikite, ia e sega ni dua vei keitou e tiko vua na 180 na pesos e gadrevi me baleta na itotogi.

Na vatuka ni kena sega ni saumi rawa na vakelelori oya na biu tu mai ni motoka ena vanua ni volivotitaki me na tuitaki, ka sa na qai sau levu sara. Na yalolailai sa curumi ratou mai na noqu ilawalawa, vakabibi o koya ka draiva voli me vaka ni nei tamana na motoka. Au a lako vakatikitiki meu masu mada. Au a kerea na Tamada Vakalomalagi ena noqu vakabauta kei na yalomalamumu taucoko me vakarautaka e dua na sala vei keitou me wali kina na neitou leqa ka lesu bula ki na neitou itikotiko. Au na sega ni guilecava rawa na ka a yaco ni oti ga e vica na sekodi na kena tini na noqu masu.

Niu taubale lesu voli ki na motoka, a tekiu kaciva mai na yacaqu e dua na tamata e dakuqu. Oya o Francisco, e dua na itokani mai na koronivuli levu. A tarogi au o koya se cava au cakava voli, kau tukuna vua na veika a yaco. Segu tale ni qai wawa, nona sa ucuna mai tuba na nona baosi ka solia vei au na ilavo veirauti me saumi kina na tikite yali. Na cakacaka ni loloma oqo e sa saumi lesu kusarawa ni noqu vakatakekere kivua na Tamada Vakalomalagi.

Ena sega ni kila rawa o Francisco na nona veivuke levu, ia au kila niu na vakavinavina tu ga ena vo ni noqu bula.

So na gauna e dau veivakurabutitaki na sala eso e sauma kina na noda masu na Tamada Vakalomalagi, ia e sega ni ka vakacalaka. E kilai keda vakavinaka sara na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito ka tosoya na veiwa ni noda bula.

Au kila ya ni da bula dodonu voli, ni da rekitaka na veivakalouugatataki tawawili ka rawa ga ni solia vei keda na Tamada Vakalomalagi, oka kina na Nona yalayala kivei keda ni “kevaka [eda] sa kitaka na veika oqo, [eda] na laveti cake ena siga mai muri” (Alama 37:37). ■

E vakaitikotiko na dauwolaivola mai Baja California, Mexico.

TAQIRI NI TALEVONI ENA GAUNA DONU

Mai vei Chen Ching Chuan

Niu tubu cake voli, au a sega ni vakabauta ni tiko e dua na Kalou. A sinai tu na noqu bula ena veilecayaki, kau dau lomabibi sara ena noqu veisiga butobuto kau sa vinakata kina meu sa yalana na noqu bula. Oya na gauna rau a mai tukituki kina ena noqu katuba na daukaulotu. Na kosipeli sai koya saraga na ka au a gadreva tu; au a dreti kina me vaka na makeneta.

Na noqu veivakatovolei a sega ni cava ni oti na noqu lewena na Lotu, ia au a sa tu vinaka sara meu vorata

na veivakayarayarataki ni vunica. Oqo na matai ni gauna, au sa qai vakila na cava na bula marau.

Ia, na yalolailai a sega ni taseureka vakarawarawa na kena kukube. Ena dua na gauna au a sa via soro tale. Ena gauna oya a qiri mai kina o Sisita Ting, na watibisopi. E tukuna vei au o koya ni a vakila voli ni sa gadrevi vua me qiriti au. A taroga o koya seu sa vakacava tiko. Au tukuna vua na ka taucoko me baleti au. Vei au, sa dua na agilosio koya a tala mai na Kalou.

A vakaukauwataki au na ka a yaco oya. Sa vaqaqacotaki na noqu vakabauta. Au vakila niu sa rawa ni valuta na mate. Au vakila niu sa sereki, vaka e tukuni ena Alama 36:2-3:

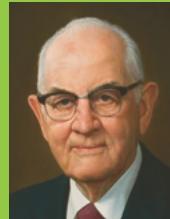
“Sa sega ni dua sa sereki ira rawa mai na nodra tiko vakabobula, ko koya ga na . . . Kalou. . . .

“. . . Ko ira kecega sa vakabauta na Kalou sa dauvukei ira ko Koya ena nodra leqa, ka vakacegui ira mai na nodra rarawa, ia era na laveti cake ena siga mai muri.”

Au se vakatovolei tikoga, ia au na sega ni vakadrukai tale. E sa tokoni

au tu na Kalou ena noqu veivakatovolei kei na nuiqawaqawa taucoko. E sa vakabulai au o Koya mai na valeniveivesu vakayalo kei na veivakararawataki, na mate sara madaga. O Koya sa noqu iVakabula. ■

E vakaitikotiko o koya e vola mai Taichung, Taiwan.

E WANONOVİ KEDA TU NA KALOU

“Sa kilai keda na Kalou, ka sa wanonozi keda tu. Ia e dau vakavuqa ni dau sotava o koya na noda gagadre mai vua e dua tale na tamata. Oya na vuna, e sa bibi kina meda veiqaravi vakaikeda ena matanitu.”

Peresitedi Spencer W. Kimball (1895-1985, iVakavuvuli ni Peresitedi ni Lotu: Spencer W. Kimball (2006), 82

NOMU IVOLANI BULA

Na Cava Ko na Biuta kina?

Na siga yadua e kauta mai e dua na draunipepa vou me volai. Bula me na kaya na draunipepa kece, "Au marau niu sa cakava" sega ni "Au diva meu a cakava."
(Raci L. Tom Perry, "How to Fill Your Book of Life," *Liahona*, Fepe. 2014, 61.)

Nai Vakatekivu 1:26-27

Na cava na kena ibalebale me buli mei tovo vata kei na Kalou?

NAI TOVO NI KALOU

“Na vakilai ni dua na kaukauwa cecere cake mai na tamata vakaikoya e sega sara ni veivakayalolailaitaki; ia, e veivakacercerei. Kevaka ga meda na vakila ni da sa buli tu me itovo vata kei na Kalou, eda na sega ni kune dredre ni torovi Koya. . . . Na kila oqo, rawati mai na vakabauta, ena kauta mai na maravu ni loma kei na vakacegu vakasakiti.”

Peresidi Thomas S. Monson, “Na Valenicina ni Turaga,” *Ensign*, Nove. 1990, 95–96.

ME DATOU

Na ibiubiu ni vosa tomani sa ro-goci me vaka e vosa tiko na Kalou kivua tale e dua—baleta sa vakakina o Koya. A vakatavulica o Josefa Simici, “Ena ivakatekivu, a kaciva e dua na matabose ni Kalou tauoko na ulu ni vei-Kalou; ka ra sa lako vata mai ka [vakarautaka] e dua na ituvatuva me buli kina na vuravura ka vakatama-tataka” (*iTukutuku Makawa ni Lotu*, 6:308). Na matabose oqo a oka kina o Jisu Karisito kei na so tale (raica na Mosese 2:26–27; Eparama 4:26–27).

ME UCUI KEDATOU

“Na Kalou vakai-Koya a vakataki keda tu ena dua na gauna, ka sa laki bula vakalou, ka sa laki tiko sara

mai lomalagi e cake! Oqori e dua na itukutuku vuni bibi. Kevaka me tadola edaidai na ilati, ka . . . mo raici Koya edaidai, ko na raici Koya ni vaka ga na ibulibuli ni tamata—e vaka ga na kemu ibulibuli vakatamata, na itovo, kei na vatuka ni tamata.”

Nodra iVakavuvuli na Peresidi ni Lotu: Josefa Simici (2007), 44.

26 A sa kaya na Kalou, Me datou bulia na tamata mei tovo vata kei kedatou, ka me ucui kedatou; ka me ra lewa na ika ni veiwasawasa, kei na manumanu vuka, kei na manumanu e yavai va, kei vuravura tau-coko, kei na ka kecega sa quasi voli e delai vuravura.

27 A sa bulia na tamata na Kalou mei tovo vata kei koya, e nai tovo ni Kalou sa buli koya ko koya; na tagane kei na yalewa sa buli rau ko koya.

“Na tamata sa luve ni Kalou, a buli ena itovo vakalou ka cauraki ena ivakarau ni bula vakalou, ka dina ni sa luve tagane dramidrami ni dua na tama kei na tina e vuravura e sa ganita ena kena gauna me na yaco me dua na turaga, ka sa rawa kina ki na luve tawabucini ni itubutubu vakasilesitieli, mai na veika e sotavi ena veitabayabaki kei na veitabagauna, me veisau voli ki na dua na Kalou.”

Na Mataveiliutaki Taumada, “The Origin of Man,” Improvement Era, Nove. 1909, 81; Ensign, Fepe. 2002, 30.

VAKATULEWA

“Na vuravura kei na veika kece e tu kina sa dodonu me vakayagataki vakavuku me tokona na matavuvale vakatamata. Ia, taucoko sa daunivei-qaravi—sega ni taukei—ena vuravura oqo kei na kena isolisolika na saumi taro kivua na Kalou ena vuku ni ka era cakava me baleta na Nona veibuli.”

“Environmental Stewardship and Conservation,” mormonnewsroom.org/; raica talega na Vunau kei na Veiyalayalati 104:13–15.

TAGANE KEI NA YALEWA

“Na turaga kei na marama tauoko sa ucuya na Tamada kei na Tinada tawayalani ka ra sa luvena tagane ka luvena yalewa na Kalou.”

Na Mataveiliutaki Taumada, “The Origin of Man,” Improvement Era, Nove. 1909, 78; Ensign, Fepe. 2002, 29.

“Na yalewa se tagane e sa dua na ituvaki veiganiti ni ivakatakilakila kei na inaki vakayadua ena bula taumada, bula oqo kei na kena e tawamudu.”

“Na Matavuvale: Ai Vakaro Ki Vuravura Raraba,” Liaona, Nove. 2010, 129.

iDusidusi nei edita: Na tabana ogo e sega ni nikit me vakamacalatataka vakamatata na veitikina kenadau ena iwlankalou ni semineri, me itoga ga ni itekitekivu ni nomu vuli vakaitiko.

NOQU VAKASAQARA

NA → DINA

Mai vei Peng Hua

Niu susugi cake ena dua na vanua e veisisivi ka sega ni lotu mai Esia, au dau gadreva tu meu na dua na tamata rawa-ka, ia e sega tu na noqu ivakavuvuli tawamudu se dina me tuberi au. Mai noqu vanua, na “rawa-ka” e kena ibalebale na vutuniyau ka kaukauwa.

Rau dau vakavulici au na noqu itubutubu ni sega ni dua na Kalou Vei rau na lotu sa dua na ka vakalialai ka baleti ira ga na tamata malumalumu Ena dua na gauna balavu au sa dau vakatokai au me dua e sega ni vakabauta na Kalou. Erau vakavulici au meu kakua ni vakararavi vua e dua, me o au ga vakaiau? Mai na gauna niu se gone au sa dau vaka-yagataka tu mai na noqu sasaga cecere meu bolea kina na vuli ka cakacaka vakaukauwa.

Sa tiko sara e cake na nodrau nanamaki vei au na noqu itubutubu. Erau vinakata me tiko ga e cake na noqu itagede ena veigauna kece. Au yolorarawa niu raica ni rau sega ni dau marau kau rogoça nodrau veivala ena gauna e sega kina ni vinaka na noqu itagede ni vuli. Me ikuri ni noqu ka ni vuli au dau cakava tale e sona ka ni vuli mai vale ena mua ni macawa me rawa ni vinaka cake na noqu rawa-ka.

Ni sa dau oti ka rawata vinaka na veika au a navunavuci mai kina au se vakila tikoga ni se tikoga e dua na ka vinaka sara ka waraka tu mai na noqu bula. Mai na vu ni yaloqu au kila ni tiko e so na ka ka rawa ni vakalevutaka tale.

Dua na siga au sa qai vakadeitaka meu sa na vakasaqara mada vakaiau se dua dina tiko li na Kalou. Kevaka me bula dina tiko o Koya, au na via kila se cava ena vinakata vei au se na lotu e dua ga na ka vakalialia ka ra tauyavutaka e so na tamata ena nodra vakasama. Au sega ni rerevaka na ciqoma na isaunitaro e rua oqori. Au vinakata ga na dina.

Ena gauna vata oqori, keirau mai veivolekati sara kei Taylor, e dua na lewe ni noqu timi ni qito basiketbol. Dua na mataka au kerei koya meu vodo mada yani ki koronivuli.

Au sa dau vakavulici ni sega na Kalou, ia au sa vakasamataka meu sa na saga meu kila vakataki au

Vakadonuya o koya, ka qai kaya meu na yadra vakatotolo ena dua na auwa me rawa niu na lako vata kei koya ki semineri. Au a vakadonuya vakavoraki niu sega ni kila na ka e tukuna tiko mai. Au taleitaka na semineri, baleta vakalevu ga na ka au a vakila mai na ka au vulica.

Vakalailai ga o ya sa sureti au sara o Taylor meu sa lako vata kei koya i lotu. Ni se qai tekivu au nanuma ni vakaoti gauna ka duatani tu na lotu, ia e qai yaco niu a yavalati ena yalo vakacegu a lutuki au ena gauna e yaco tiko kina na lotu.

Ia, au se bera tikoga ni vakadeitaka ni veika vinaka au sa tekivu vakila tiko e lako mai vua na Kalou. Meu na kila li vakacava ni sega ni lako ga mai vei au? Meu na kila li vakacava niu a sega ni cakava ga vakaiau meu vakila na veika oqori.

Ni oti e vica na veidresuquanibulu e lomaqu, au sa qai lako vei tinai Taylor meu vaqaqara isaunitaro. Tukuna o koya vei au niu rawa ni ciqoma na isau ni noqu taro niu wilika na ivolanikalou ka masulaka na isaunitaro au vakasaqara tiko. Au sa qai masu ka sega ga niu ciqoma e dua na kena isau ka sasaga vakaukauwa meu talairawarawa kina ivakasala kei na ivakaro kau sa qai vulica tiko. Levu na gauna au sa vakacauoca. Au a namaka me vaka na cakamana na basika ni Kalou se me dua na ka e veivakurabuitaki me vakadinadinataka ni bula dina tiko na Kalou. Na ka ga au vinakata me dua vakasauri na ivakadinadina sega ni yavalati rawa. Na ka dina ga, ni levu ga ni noqu masu, na kena sa matata tikoga mai vei au na veika au vakila. Na levu ni noqu talairawarawa kina ivunau, na levu cake ni noqu marau. Na levu ni noqu wilika na noqu ivolanikalou, na levu ni ivakatakila au ciqoma. Vakamalua sara, sa qai tubucake na noqu ivakadinadina me vaka ni cabe cake mai na matanisiga ena matakia.

E a tauri au e rua na yabaki meu qai papitaiso meu lewena na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai. Dina

**ENA RAWA NI DA
DIGITAKA MEDA DINATA**

"Na yalodina kei na ivakadindina vakakina na vakabauta e sega ni ivakavuvuli wale tu ga. Eratou sega walega ni yaco veikeda. Na yalodina e dua na ka eda sega ni digitaka—eda vakanuiunuitaka, eda cakacakataka, ka da solibula kina. "Eda na sega ni mai vakadinata vakailoa tale na iVakabula kei na Nona kosipeli mai na noda masu se saumi ikatini vakailoa. Eda digitaka meda yalodina, me vaka ga ni da digitaka meda talairawarawa kina so tale na ivunau."

Elder L. Whitney Clayton ena Mataveiliutaki ni Vitusagavulu
"Digitaka mo Vakabauta," Liaona, Me 2015, 38.

ga niu a bulataku tu e levu sara na ivakatagedegede vinaka sara ni bera o ya, sa na rawa meu kaya edaidai niu sa ku-nea na veika dina e tiki ni bula ni Kalou. Jisu na Karisito, na noda iVakabula ka noda Dauveivueti. Sa tadola na lomalagi. Sa tiko oqo e vuravura ni kua e dua na parofita ni Kalou. Na Veisorovaki nei Jisu Karisito e ka dina. Na Kalou e dau vosoti ira na ivalavala ca era sa veivutuni dina. Au na sega beka ni vakalougatataki se vakasulumi ena isolisol e so, ia na veika au sa mai kila oqo sa bau cecere sara ga. ■

Na dauvolaivola e vakaitikotiko e Kalifonia, Amerika

Cauravou

KEI NA GONEYALEWA VEIVAKURABUITAKI ENA IVOLANIKALOU

Sa na rawa ni ko vakamuria na nodra ivakaraitaki na itabagone buladodonu ka sa maroroi tu na kedra italanoa ena ivolanikalou.

Mai vei Gisela Guthier

Elomani ira na itabagone ena Lotu na Turaga. E tu Vua na Nona dau vakararavi vei kemuni. Ena veitabayabaki, sa dau vakuqeta na Turaga na cauravou kei na goneyalewa gugumatua mera liutaka ka vakalougatataki ira na Nona tamata. E gadreva o Koya na nodra daubulibuli, nodra gugumatua, kei na nodra dau tekitekivu vou. Sa dau vakatu o ya mai liu; ka sa na vakatu oqo, ena veigauna kece.

Na levu ni ivakaraitaki ni tamata qaqqa gone e vaka e dua na wa ni culacula koula ni bini ka sauru tu ena ivolanikalou. Dina ga ni ra a bula ena dua na gauna makawa sara, ena rawa ni ko ni muria na nodra ivakaraitaki ka vakamuria na itovo ni nodra bula. Tu na leqa ena nodra matavuvale, era bula vata kei ira na tamata ca, era sotavi “Koliaci,” ia na nodra tamata qaqqa, talairawarawa, kei na vakabauti Jisu Karisito, era lako curuma rawa kina na nodra dui bolebole—me vaka sara ga

na ituvaki vaka oqo ko ni na rawata talega vakakina.

Eparaama

Na yalodei, kaukauwa kei na yaldoina me tucake o Eparaama ka vunautaka na veivutuni mai na ivalavalca sa veivakurabuitaki sara ga, e veivakurabuitaki ni o tamana sara mada ga e qarava tiko na kalou matakau. Ni a se gone e a doudou me tucake baleta na buladodonu ka voleka sara ni a vakamatei me cabori kina me isorokama. (Raica na Eparaama 1:2–7.)

Josefa e Ijipita

Eratou a volitaki koya na tuakana vei ira na dauveivakabobulataki ni se qai yabaki 17, ia ni vakalougatataki koya tiko na Turaga e a rawata kina o Josefa me kauti koya laivi mai na ituvaki dredre sa laki tu kina. E a sega ni vakadrukai baleta ni a sega ni soro. E a tasoro tu ga na nona vakararavi vua na Turaga. Na ituvaki qaqqa ni

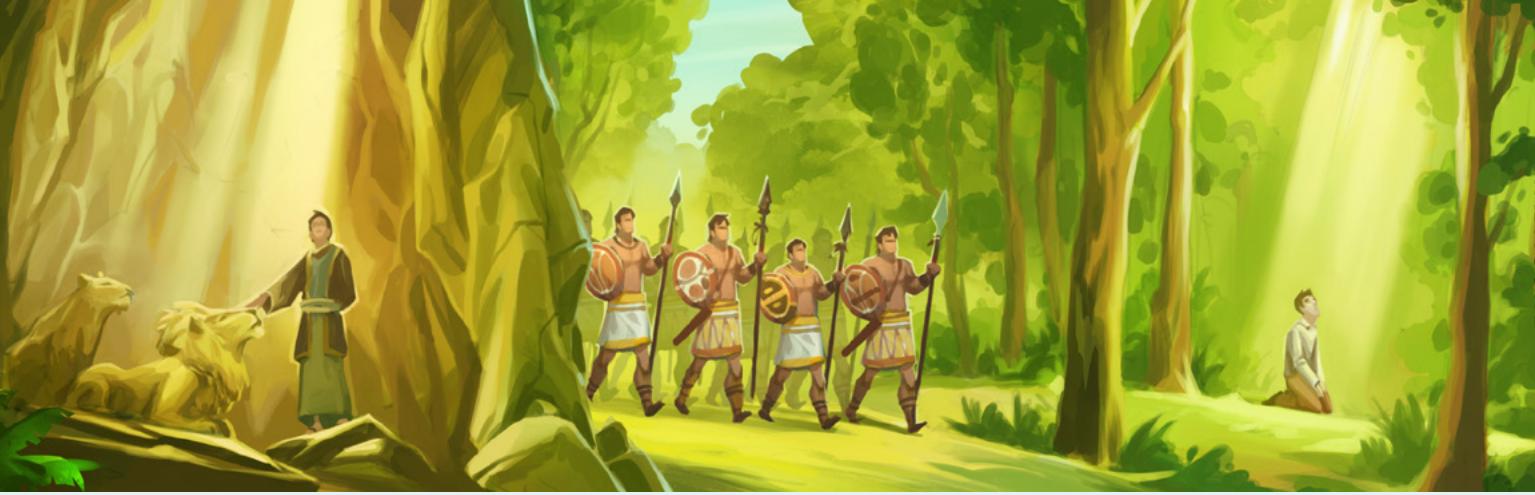
bula nei Josefa e loma e a vakaraitaki ena nona rawa ni veivosoti ena veivakacacani e a caka vua. (Raica na Vakatekivu 37:45.)

Tevita

Ni a se cauravou lailai o Tevita e a dau vakatawa sipi, ka a veivala kei na dua na pera kei na dua na laione me taqomaka kina na sipi nei tamana. Na nona yalodei e sega ni lako mai na nona itutu vaka dauvakatawa sipi: e lako mai na nona vakabauta na Tamada Vakalomalagi me vaka e a kune ena nona veivala vata kei Koliaci. (Raica na 1 Samuela 17:32–54.)

Esiteri

E a tu vua na yalodei me laiva na nona bula me veitaliataki me rawa ni vakabulai ira na nona tamata. E sega ni laveti cake o Esiteri baleta na nona yalewa totoka ia e baleta sara ga na ituvaki ni nona bula vakayalo. (Raica na Esiteri 4–5.)

Taniela

E a talairawarawa o koya ena lawa ni Turaga baleta na tiko savasava ka veitalia ga o ira na bula vakavolivolitoli koya tiko. O koya e dau masu, dina ga ni a tabu na masu vua na Tamada Vakalomalagi me vaka na ivakaro ni tui. Me vaka ni a bula dodonu tu o koya ka dau vosa vakadodonu ena veivakauqeti ni Yalotabu, e a vakalou-gatataki o Taniela mai vua na Turaga ena isolisol me kila na ivakadewa ni tadra kei na raivotu. E a soli vua na kaukauwa kei na vuku mai vei Tamada Vakalomalagi me yacova sara na gauna e dau sotava kina na tikoleqa sa tu sara ga vua na kaukauwa mai lomalagi me vakayagataka. (Raica na Taniela 1; 6.)

Nifai

E a dua na ivakaraitaki wararasa o Nifa ena nona a kaya, "Au na lako ka kitaka na ka sa vakarota na Turaga." (1 Nifai 3:7). E tu vua na yaloqqa me cakava na ka sa tukuni vua me cakava. A bula li o koya ena dua na vuvale vinaka sara? Segu, o koya e a bula voli ena loma ni lekutu ena vica vata na yabaki E a taucoko li na ivakarau ni bula e a sotava? Segu, o ratou na tuakana eratou dau cudruvi koya vakalevu ka so na gauna eratou tovolea me ratou vakamatei koya. Ena

veika e dau yaco oqori, e dina tu ga ena ivakaro ni Turaga.

Rua na Udolu na Cauravou ni Amonaiti

Era a susugi cake na itaba cauravou oqo mai vei ira na itubutubu vakabauta, kei na nodra vakabauta na ivakasala nei tinadra e vuksi ira vakalevu. Era vulica mera vakarorogo ka talairawarawa ena ka sara ga era talai kina, kei na gauna ni nodra sa valu era sega vakadua ni lomalomarutaka ni Tamada Vakalomalagi ena taqomaki ira. (Raica na Alama 56:45–48.)

Momani

Ni se qai yabaki 15 sa sikovi koya mai na Turaga baleta ni o koya e yalomalua, bulasavasava, ka taucoko sara tu ga dina ga ni ra dukadukali o ira e bula veimaliwai kei ira. Ni se qai yabaki 15 talega sa vakaturi me sa iliuli ni mataivalu. E muri sa qai soli vua me maroroya na ivolanikalou. (Raica na Momani 1–2.)

Josefa Simici

Ni yabaki 14 sa tekivu wilika na ivolanikalou ka masulaka me kila se na lotu cava me lewena. Sa qai kacivi koya na Turaga me vakalesuya mai na kospipeli kei na Lotu i Jisu Karisito. E

a vakatabakiduataka na nona bula o Josefa me vakavotukanataka na ico-lacola sa soli oqo vua, ka dina ga ni levu sara na voravora kei na dredre e a sotava. Ni yabaki 17 e a sikovi koya mai na agilos o Moronai ka vakaraitaka vua na peleti koula. Ena gauna sara ga ni se gone tu vaka ko ya, e a dua tokna na qasenivuli warumisa o Josefa ka ivakaraitaki vinaka sara ga vei ira e bula vata tu kei ira. (Raica na Josefa Simici—Ai Tukutuku 1.)

Nomu Gauna

Sa mai oti beka li na nodra gauna veivakurabuitaki na cauravou kei na goneyalewa? Segu! Tukuna o Moronai vei Josefa Simici ni sa voleka sara me vakavotukana na parofisai nei Joeli.

"Koi au [na Turaga] kau na sovaraka na yaloqu vei ira na tamata kecega ka ra na parofisai kina na nomudou goneyagane kei ira na nomudou goneyalewa ko ira na nomudou qase era na tatadra-taka e so na tadra ko ira na nomudou cauravou era na raica e so na raivotu:

"Vei ira talega na tamata kei ira na vada kau na sovaraka na yaloqu ena gauna ko ya" (Joeli 2:28–29; raica na Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:41). ■

O koya e vola ka dau qasenivuli tu ni semineri, e vakaitikotiko mai Jamani, ka sa mai takali na nona bula ena 2012.

“Ni tauvimate o tinaqu, keitou a lolo ka masulaki koya, ia a mani mate ga. Meu na vakacegui vakacava ena ka oqori?”

O qo na gauna rarawataki ena nomu bula. Sa vaka e matau meda dau vinakata na veivakadeitaki kei na isaunitaro ki na taro kecega e tu vei keda. “Na cava e sega ni bula kina? Au na raici koya tale beka? E na rawa vakaevei meu toso tiko ni sa sega o koya?”

Na kospeli i Jisu Karisito e rawa ni veivakalogalogsavinakataki ka sauma na taro. Sa yalataka na Turaga, “Sa kalougata ko ira sa dautagi ni ra na vakacegui” (3 Nifai 12:4). Vakasaqara na Yalo Tabu, ni o Koya na dauveivakacegui.

Ko vakasamataka tiko li se sa rogoci beka na nomu masu. Vakadeitaka: Tamada Vakalomalagi ena dau rogoca kece na masu. Era yalataka vei keda na ivolanikalou kei ira na parofita ni o ya e ka dina. Na ka e a kaya na Turaga vei Josefa Simici, ena vakatalega kina vei iko: “Raica sa rogoci na nomu masumasu kei na nodra masumasu na wekamu” (V&V 90:1). Ia, e diodonu meda nanuma tiko ni Tamada Vakalomalagi e na sauma na noda masu ena dua na vakasama tawamudu (raica na Aisea 55:8–9). O ya na vuna eda vakamuria kina na ivakaraitaki ni iVakabula ena kerei ni veivakalougatataki ia me na qai kerei ena yalodina na loma ni Tamada me na yaco. (raica na Luke 22:42).

Dina ni na dredre, ia na veika oqo ena vakavuna vei iko na tubucake. Ko na rawa ni vulica me tiko na nomu vakabauta na loma ni Kalou kevaka mada ga e a sega ni vakabulai o tinamu Dina sara ni ko a vinakata me a bula. Ia na veivakatovolei ni bula oqo sa ikoya meda vakararavi vua na Kalou ena veigauna kece ena gauna sara ga e dredre kina na bula. Kevaka ko na vakararavi Vua “ena rawa vakavinaka na veika kece e baleti kemudou” (V&V 90:24).

Na mate e Tiki ni iTuvatuva.

Ena yavu ni bulamarau ni Tamada Vakalomalagi baleti keda, ena vakatau na noda na lesu ka laki bula vata kei Koya ena mate kei na tucaketale ka na vuksi keda meda veisau mai na bula vakayago ena rawa ni mate kina bula vakayalo ena sega ni mate rawa. Mo na ciqoma walega ni mate e tiki ni yavu ka vakabauta ni dua na siga ko na rawa ni laki bula vata tale kei na tinamu sa mate. Mo na kila ni o tinamu sa bula tu mai na vuravura ni yalo ka sa na waraki iko tu mai.

*David Myabaki 18 Kasai,
e Democratic Republic mai Congo*

O koya sa tu mai na Vuravura ni Yalo
E a laurai vei tinaqu na kenisa ena rua na yabaki sa oti. Au sega ni taleitaka meu raici koya ni dau mosi tu, kau dau gadreva meu cakava kina e dua na ka. Dina ga ni a qai bula vinaka cake o tinaqu sa dua na ka dredre e a sotavi. Na tinamu sa tiko ena vanua ka sega kina na mosi se na tagi Sa ka dredre sara ni ko sa sega ni raici koya, ia ko na sega vakadua ni tu taudua. O koya ena dau lomani iko tikoga, kei na Tamada Vakalomalagi ena dau tu volekat iko me tuberi iko cake ni ko sa tekivu lutu. Kona sega vakadua ni na biu taudua tu. O Jisu Karisito e a vakararawataki baleta na ivalavala ca e vuraura, e kila vinaka na veika o vakila, kei na veika o sa sotava tiko. Cakava na ka au a cakava ena noqu a vakatovolei, lako Vua ka na qai vakamamadataka o Koya na nomu icolacola.

Shiloh W., yabaki 18 Chihuahua mai Mexico

KO SA VAKA-YACORA KECE NA KA O RAWA NI CAKAVA

"Ena nodra vakabulai na

tauvimate sa vakamatatataka tu [na Turaga] ka kaya: 'Kei na dua tale, ena qai yaco ni ko koya sa vakabauti au me vakabulai, ka sa sega ni lewai me mate, ena bula ga' (V&V 42:48; vakaikuritaki). Levu na gauna eda sega ni raica na kena itakele ka kaya, 'ka sa sega ni lewai me mate.' ...

Kakua ni yalolailai ni sa cabori oti na veimasu e so kei na veivakalou-gatataki ni matabete ka ra sega ni vinaka mai ia era sa mani takali yani vakadua. Marautaka nl ko sa vaka-yacora na veika kece e ganita me a vakayacori.... Na veika e a sotavi ena masu, lolo, kei na vakabauta ena ganita me a levu cake baleta *noda* na rawa ka tiko."

O Elder Lance B. Wickman, lewe ni Vitusagavulu mai na 1994 kina 2010, "Ia, Kevaka me Segá" Lioona Nove. 2002, 30-31.

Ena Veisemati Tale na Nomu Matavuvale

E a mate o tinaqu niu se qai yabaki 12. Au a sega tu ni lewe ni Lotu ena gauna o ya. Ena nona tauvimate voli au a dau masulaki koya me rawa ni bula vinaka cake tale. Au a dei ena vakabauta ka vakararavi vua na Kalou ena vakanuinui ni na bula vinaka tale o tinaqu. Ka ni rarawa ni a qai sega ni bula vinaka cake rawa tale. Au a taroga se cava me mate kina ena yabaki se lailai ka laivi au tu mai niu se yabaki tu ni itabagone. Au sa cudru sara ga ka sa vaka meu tekivu vakabekataka ni bula dina tiko na Kalou. Ia oqo niu sa mai lewena na Lotu au sa qai kila na yavu ni veivakabulai Au kila ni sa waraki au tiko mai ka keitou na laki semati vata tale vakamatavuvale.

Inaê L., yabaki 19, e Minas Gerais, mai Brazil

Na Veivakatovolei e Vakavulici Keda

E mate o tinaqu ena tolu na yabaki sa oti. Na nomu veiwеканi kei na Tamada Vakalomalagi kei na iVakabula ena tubucake kevaka mo na vakararavi vei rau ena nomu gauna ni nomu gagadre. Ko na raica ni veivakatovolei oqo, ena tarai iko sara vaka ca, ia ena rawa talega ni ka ni veivakalougatataki. Masu vua na Tamada sa tiko mai lomalagi me baleta na veivakacegui kei na veivakadeitaki. Vakararavi kina yavu ni Turaga me baleti iko. Ciqoma ni kila tu na Tamada Vakalomalagi na vanua eda lako tiko kina kei na ka e gadrevi

meda na yaco kina. E lomani kemuni na Turaga ka gadreva mo bula marau Na veika e vakatovolei keda e dodonu me vakavulici keda ka meda na vakaukauwataki kina.

Meghan B., yabaki 18, Ontario, Kanada

Ko na Raici Koya Tale

E a mate o tinai tinaqu ni se qai yabaki 17 o tinaqu. Eratou a lolo ka masu na nona matavuvale me baleti koya ena vica na macawa ni bera ni mate. E a soli talega vua na veivakalougatataki vaka-matabete. Na ka duauda e a vakacegui tinaqu voli mai ni kila tu ni na raici tinana tale ena bula sa bera mai. Na ituvatuva e vakanamata tu kina o tinaqu me na bulakilikili me na rawata na veivakalougatataki o ya. Au rarawa niu sega ni sotavi koya ena bula oqo, ia au sa vakanamata kina gauna me keirau na qai laki sota kina.

Kari R., yabaki 15 Utah, Amerika

TARO E TARAVA

So na tamata era kaya niu na gadreva na itokani ka ra sega ni bula tu ena noqu itagede me rawa niu na vaqa-qacotaki kina. E dina beka na ka oqo?

Vakauta mai nomu isaunitaro ka kevaka e gadrevi kei na dua na itaba vinaka ena 15 ni Noveba, 2015 ena liahona.lds.org, ena imeli ki liahona@ldschurch.org, se ena meli ki (raica na tabana e 3).

Na itukutuki kei na veivakadonui oqo e dodonu me okati ena nomu i-meli se ivola: (1) yacamu taucoko, (2) tikinisiga ni sucu, (3) tabanalevu se tabana, (4) iteki se tikina, (5) nomu ivola ni veivakadonui, kei, kevaka o se bera ni yabaki 18, ivola ni veivakadonui mai vei rau na nomu itubutubu (e vakabau talega na imeli) me rawa mena tabaki kina na nomu isaunitaro kei na itaba vinaka sara.

Ena rawa ni moici na nomuni isaunitaro me baleta na kena balavu kei na kena matata.

Na Vakatulewa Qaqqa

Oqo sa nona madigi me qito ena timi dau wini—me na tukuna rawa vakacava na sega?

Mai Vei Marissa Widdison

Mekasini ni Lotu

Yavutaki ena italanoa dina

“Mo nanuma na siga ni vakacecegu mo vakatabuya” (Mosaia 13:16).

Totolo sara yani o Miranda ena katuba e liu, vakavinavinaka ni nona vale e bau liliwa toka mai na katakata ni vula ikatakata E a buno sara tu ga ni se qai oti na nona qito ena iotioti ni gauna ka ratou a druka kina na Teal Turbos Vakaduatale

Curu mai kina rumu o tinaqu ka kauta tiko mai e dua na tavaya wai kei na dua na taga moli sa selesete oti tu ni a vo mai na qito “Ko a qito sara vakavinaka. Na

itutu vaka ivakatawa ni matamata e dua na ka dredre.”

O Miranada e a qito vinaka sara—e a tarova e levu sara na icaqe ki matamata ka icaqe kaukauwa sara. E lewe levu sara vei ira na goneyalewa ena nona timi era se bera vakadua ni bau qito veicaqe e liu ka sa qai imatai ni gauna nikua ka ni ratou sa lusi tu ga mai ena veiqito sa caka ka oti

Au dau gadreva tu meu lewena e dua na timi ka rawa ni bau qaqqa tu ena so na gauna, ya mo kila toka. E a lulutu mai e vica na turu ni wainimata e matai Miranda ka tausara ena nona siqeleti karakarawa drokadroka

ni qito. ena nona a sasaga me bobo e qai taqiri mai na talevoni.

E a sauma na talevoni o tinana ka kaya mai vua, “qo na nomu.”

“Bula, Miranda? Oqo o o Tomu, na dauveivakavulici ni timi na Chili Kickers. Au a saravi iko tiko ena qito nikua Ko sa matai sara ga na qito.”

E a vaka me totolo na tatuki ni utoi Miranda. Na Chili Kickerws na timi vi-naka duadua ena sotasota e caka tiko!

“Ena lako tiko na neitou timi ki na sotasota ni jabeni ena iwasewase ena vula mai oqo. Ko sa rui qito vinaka sara nikua kau vinakati iko mo mai lako vata kei keitou mo mai tu vakarau vei neitou ivakatawa ni matamata.”

Voleka ni odo mai ki tuba na utoi Miranda. Oqo sa nona madigi ni laki qito vata kei na dua na timi e dau rawata na qaqqa!

“Io, au na taleitaka!” A kaya yani o Miranda. Erau a veitalanoa ena vica na miniti baleta na matailalai ni veika me na caka ni bera ni vakaotivi ka cicci yani ki valenikuro me laki tukuna vei tinana. Erau sa teki-vola sara na tikinisiga ni vakato-votovo kei na siga ni qito ena ivolani-vula ni matavuvale.

Vakasauri ni sa cegu na volavola nei tinana ka mai vakalairoro tu na nona peni ena dela ni dua na tikinisiga ena ivolani-vula.

“Oi-lei. Miranda, na qito kece oqo ena vaka-yacori tiko ena Sigatabu. Qo, mai raica.” E a dusi yani kina ituvatuva ni qito ka vuki yani vei Miranda

NA SIGA NI REKI

E vakatavulica na ivolanikalu vei keda ni Siga ni Vakacecegu e siga ni reki (raica na Aisea 58:13).

Na cava o rawa ni cakava mo rekitaka kina na Sigatabu? Na cava eso na veika totoka e so ko rawa ni cakava mo caka vinaka kina vua na Tamada Vakalomalagi?

ena rai ni taqaya. "Na cava o na-numa me daru cakava?"

Taulutu na icegu nei Miranada ka mai katia tu yani na tebe ni gusuna ni vakasama tu se cava me na cakava. Ena rawa ni vakatara o tinana me laki qito kevaka me kerea, ia ni nanuma ga na qito ena Sigatabu—vakabibi na calata na lotu e—sa vuvu ca sara ga e ketena. E kila ni Sigatabu na siga ni lako ki lotu ka laki qarava na Tamada Vakalomalagi, ka na sega ni rawa ni laki cakava na veika oqori kevaka me sa na lako i qito.

Kaya yani o Miranda, "Au nanuma meu sa na qiriti koya lesu ka tukuna vua niu sa na sega ni rawa ni laki qito." Tovolea vakaukauwa me kakua ni tagi. Dina ga ni sa digitaka oqo na ka e dodonu, sa bau ka dre-dre sara me vakalaiva na ka e dau taleitaka me cakava.

"O kila tiko beka na ka au na-numa?" Tukuna o Tinana, ni a momoti koya yani. "Au nanuma ni o iko e dua na gone vinaka."

Ena Sigatabu o ya ni dabe toka o Miranda ena Lalai e a vakananuma na digidigi vinaka sa digitaka. E a kidroa o dauniveivakavulici ni sa qiri yani o Miranda ka kaya yani ni na sega ni rawa me laki qito ena Sigatabu. E a tovolea me veisautaka na vakasama nei Miranda, ia sa dreve na ka kecega ni sa vakadeitaka o Miranda na ka e vinakata. Oqo ni sa mai vakarogoca toka o Miranda ena matadredredre na sere kei na lesoni ena Lalai. Na vakacegu e kauta mai ki yalona e tukuna vua ni sa tiko oqo ena vanua e dodonu me tiko kina. Sa digitaka o koya na digidigi ni qaqa. ■

Na cava ko dau taleitaka vakalevu duadua ena nomu sa lewena tiko na Lotu?

Au taleitaka ni ena gauna ni sakaramede eda na taura na madrai kei na wai ena vakananumi kei Jisu Karisito. Na madrai e vakananumi keda ena yagona, kei na wai e vakananumi keda ena Nona dra Ena noda sa taura tiko na sakaramede, eda rawa ni bobo ka vakananuma na veika kece sa cakava baleti keda o Jisu Karisito.

Ava J., yabaki 9, North Carolina, Amerika

Au taleitaka na lako ki na Lalai kei na lagalaga sere.

Hayden H., yabaki 5, Utah, Amerika

Au taletaka na vulica na veika baleti Jisu Karisito kau taleitaka na lako ki na Lalai ka sotavi ira noqu itokani.

Catherine W., yabaki 7, North Carolina, Amerika

Au sa taleitaka me baleta ni rawa me tawamudu na noqu matavuvale. (Renee)

Rawa ni tiko noqu itokani, rawa niu wili ivolanikalou ena veisiga, au rawa ni vulica na kospeli. (Ralph)

Renee kei Ralph E., rau yabaki 9 kei na10; mai Metro Manilla, Yatu Filipaini

Au taleitaka niu rawa ni sotava e levu noqu itokani vou kau rawa ni vakavulici ira noqu itokani ka ra sega ni lewenilotu ena kospeli. Au rawa ni rogoca ka sarava na koniferedi raraba ka vakarorogo vei ira na parofita kei na iApositolo ni ra vosa. Na lotu ni matavuvale sa gauna taleitaki sara baleta ni rawa ni da lako kina ka laki gunu asikirimu. Mmmaleka!

Savannah H., yabaki 12, Wasigtoni, Amerika.

Au dau taleitaka niu vakila na Yalo Tabu. Au dau vakila vakalevu na Yalo Tabu niu vakarorogo ki na veivosa e dau tau kei na lesoni e dau vakavulici. Au dau vakila talega ni vukeyi ira tale eso.

Kaylee C., yabaki 7 Virginia, Amerika

Na ka au dau taleitaka sa ikoya ni rawa meda vuli ka qito ena gauna vata ga, ka da rawa ni vulica e levu na ka baleti Jisu Karisito. Au taleitaka na vulica na veika baleti Koya baleta ni o koya na noqu iVakabula. (Liz)

Au taleitaka meu vulica na veika baleti Jisu, kau kila ni o Jisu e lomani keda. (Lalo)

Liz kei Lalo S. yabaki 8 kei 6, Kalifornia, Amerika

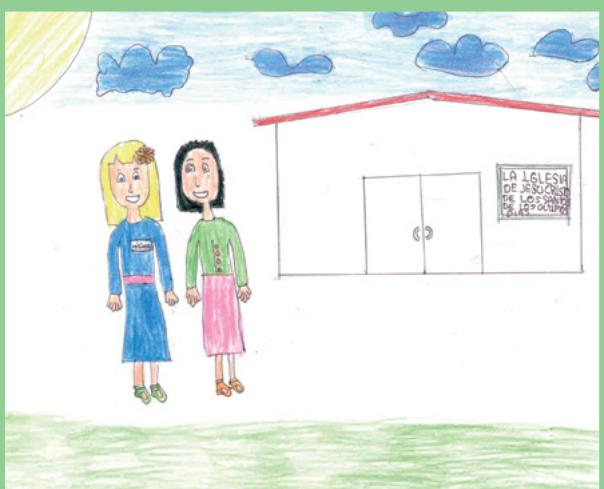
TARO E TARAVA

"Ni rau dau veivala o tamaqu kei tinaqu, au dau loma-leqa ka valorarawa. Na cava meu cakava?"

E tiko e so na nomu ivakasala baleta na ka oqo? Vakauta mai na nomu isaunitaro kei na itaba ni bera na ika 31 ni Okotova, 2015. Raica na neitou itikotiko ena tabana e 3 se imeli mai ena liaona@ldschurch.org. (Biuta na "Question Corner" ena laini ni ulutaga.) Nanuma me tarogi na ivola ni veivakadonui!

Na veivosaki me ia kina na veivuke kei na tuvatuwa sega me ka ni vakaraitaki ni vunau ni Lotu.

NODA TABANA

Daukaulotu Goneyalewa, mai vei Abril S., yabaki 9, Mexico

Va na gonetagane mai na dua na tabanalevu mai Argentina eratou papitaiso vata ga ena dua na siga. E tucake vata tu kei iratou na nodratou bisovi (tu e lomadonu).

AU VAKAVINAVINAKA VEI KEMUNI NA KALOU

Au vakavinavinaka vei kemuni na Kalou
ena vuku ni rarama,
Ni vakararamataka na siga kei na bogi.
Au vakavinavinaka vei kemuni na Kalou
ena vuku ni vunikau,
la rau dau vakamamadataka na kaukauwa ni liwa ni cagi.
Au vakavinavinaka vei kemuni na Kalou ena vuku ni
veika tale so au sega ni rawa ni cavuta kece sara.
Ia, au kila e vuni yaloqu ni ko ni a buli au me vaka oqo.
Dina ni sega soti beka ni vinaka na noqu itagede ni bula,
Kevaka meu na bula tikoga au sa na yalo vakacegu kina.
Nisha J., yabaki 10, Palau

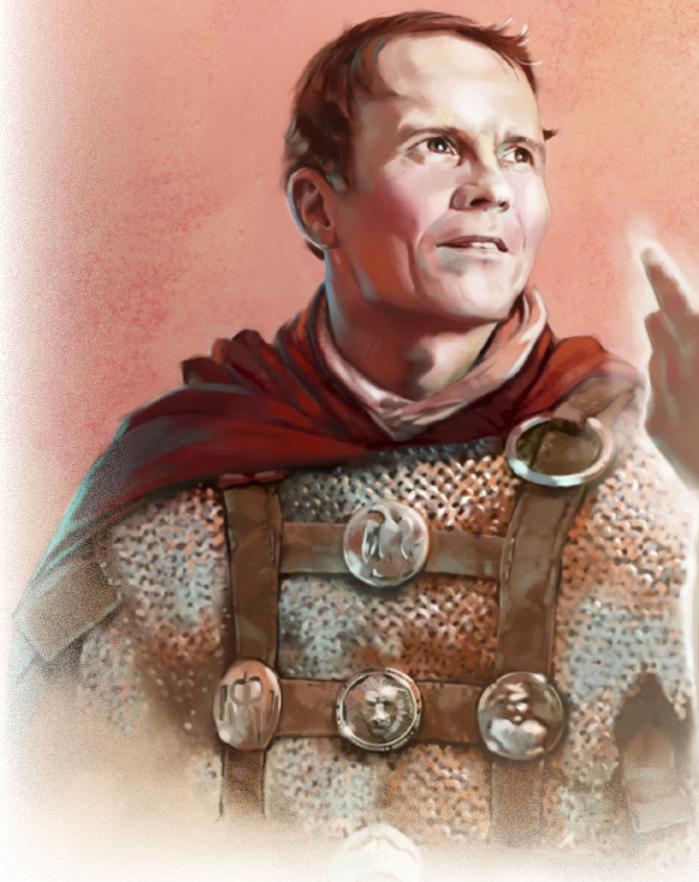
*O taciqu tagane kei na dua na itokani ni matavu-
vale e rau ciqoma na nodrau veikacivi kina kaulotu.
Keitou a draiva me walu na auwa kina valetabu
mai Freiberg, Jamani, me rawa ni rau laki ciqoma na
nodrau edaumeni ni valetabu.*

*Keitou a tiko kina me lima na siga me rawa
kina neitou matavuvalle me qarava e levu tale na
cakacaka ena valetabu. Tiko e dua na bure ni vulagi
ena lomanibai ni valetabu. E so tale na gonelalai
kei au keitou a vukea na dausasamaki ni lomanibai
ni valetabu, ka qai solia vei keitou o koya e so na
asikirimu. Keitou a marautaka sara.*

*Au sa vakanimata tu oqo kina yabaki mai oqo
niu sa na yabaki 12 kina ka sa rawa kina vei au meu
laki cakava e so na papitaiso ena valetabu.*

Alicka S., yabaki 11, Slovakia

Pita, Koniliasi, kei na Agilosi

Mai vei Erin Sanderson

Ni sa tucaketale mai na mate o Jisu ka lesu tale ki lomalagi, eratou sa qai vunau o Pita kei iratou na iApositolo ena levu sara na vanua, ia, vei ira walega na Jiu.

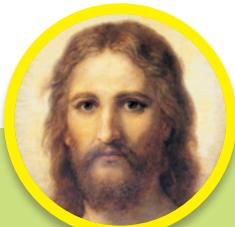
O Koniliasi e dua na turaganivalu ena mataivalu ni Roma. E a vakabauta na Kalou, ia o koya e sega ni Jiu E a rairai vua e dua na agilosi ka

tukuna vua me talai Pita. E a talai ira na nona tamata o Koniliasi mera laki vaqarai Pita, ka sa qai tukuna na Yalo Tabu vei Pita me lako vata kei iratou.

Ena vale nei Koniliasi a vakavulica kina o Pita e lewe levu sara na tamata ka ra sa soqoni vata e kea. E a tukuna vei ira na kosipeli i Jisu Karisito ka ra vakila na Yalotabu ka

ra sa vakila ni dina. Ni ra sa kila na itokani nei Pita ni sa laki vunau vei ira era sega ni Jiu era sa kidroa sara ga. Ia, sa qai tukuna vei ira o Pita ni kosipeli i Jisu Karisito e baleti ira kece sara. (Raica na Cakacaka 10:1–48; 11:1–18.) ■

Na dauvolaivola e vakaitikotiko mai Utah, Amerika.

MEDA SA VAKARAU MEDA WASEA!

Dua na sala meda na daukaulotu vinaka sa ikoya meda tovolea meda vakataki Jisu. Kotiva laivi mai na beji ka vakalewena e dua na itovo ko na sasagataka mo vakatovotovotaka. Ko na rairai sasagataka mo "Elder Daulloma" sSa tiko yadua kei keda na isolisolli tawavolirawa ni galala ni digidigi, ka sa vakatarai keda meda tautauri ena kaukauwa kei na qaqi ni Veisorovakie "Sisita Vakavinavinaka." Biuta na nomu beji me rawa ni vakananumi iko tiko mo nanuma na nomu lalawa.

iTalatala Qase

Sisita

Sisita

iTalatala Qase

VEIVOSAKI NI MATAVUVALE

Wilika na Maciu 28:19–20. Veivosakitaki ira na tamata eda rawa ni wasea kei ira na kospeli. Vakasamataka mada na taro era na taroga na nomu itokani kei ira na kainomu me baleta na kospeli. Sa rawa ni ko vakatovotovotaka na taroga na taro ka sauma ena kena dramataki mai vei iratou na nomu matavuvale.

Sere: Digitaka e dua na sere baleta na kaulotu, me vaka na "We'll Bring the World His Truth" (*Children's Songbook*, 172).

iVolanikalou: Maciu 28:19–20

Video: Lako kina Biblevideos.org mo sarava kina na "iVakatakila e soli vei Pita me kauta na Kospeli vei ira na kai Matanitu Tani."

VULI IVOLANIKALOU

Rawa ni da kila vinaka cake na ivolanikalou ni da wasea na veika eda sa vulica tiko. Wilika vata kei iratou na nomu matavuvale e dua na tiki ni ivolanikalou ka veivosakitaka na ibalebale ni vosa se itomo ni vosa e dredre, na cava na ibalebale ni ivolanikalou vei iko, kei na nomu na bulataka.

VULICA VAKALEVU

Ni bera ni kacivi o Pita me tisaipeli e a dau kilai tu me o Saimoni na gonedau. E a solia vua o Jisu na yaca Pita, ka kena ibalebale na "vatu lalai" se "vatu lelevu." Ni sa biuti vuravura o Jisu, e sa iApositolo veiliutaki sara o Pita ka liutaka na Lotu. Sa tiko vua na idola se na Lewa ni Matabete.

Sa oti na 12 ena bogilevu, ia e kila tu o Tate ni sa kena gauna donu ni veivosaki.

Vakasaqarai ni Veivuke

Mai vei Kimberly Reid
Yavutaki ena italanoa dina

"Tamaqu mai Lomalagi, au masu oqo mo ni tuberi au ka taqomaki au ena veisiga" (iVolanisere ni Lalai, 19).

Yadra tu ga o Tate ena nona idavodavo ni buto, ka qai sausaririva tu ena drodro ni wainimatana. O koya e a masulaka na veivuke, ia e kena irairai ni vaka me dua na o loaloa levu e vakalatilati tiko ka sega ni rawa vua me veitaratarata kei na Yalo.

"Vakacava kevaka meu na sega vakadua ni guilecava na iyalovalo ca oya ena retio yaloyalo?" e a leqataka o koya.

Ena vica na siga yani ki liu e a vakaotia totolo na nona vuli lesioni ka dolava sara na retio yaloyalo. Ia, e a

sega ni namaka me na raica na veika vakarerevaki me vaka e a raica *ena* sikirini. E a rika ca o Tate ka guilecava mada ga me bokoca laivi na TV me vaka e a dodonu me cakava.

O ya e ka vakacala-ka. E a sega ni namaka me na raica e dua na ka vakarerevaki vaka o ya, ia oqo sa sega ni na guilecava rawa. Ena so na gauna e vakasauri na kena sa basika ena nona vakasama mai koronivuli, e vale ena teveli ni kana—vakakina mai valenilotu. Ena vaugauna vakaoqori, e marau ni rau sega ni rawa ni wilika o nona itubutubu se na cava e vakananuma tiko. Erau vakavulica na itubutubu nei Tate vua me kakua ni dau saravi ira na tamata era luvaiwale tu. E kila talega ni rau sega ni vinakati koya me sarava na iyalovalo vakarevaki, iyalovalo ca kei na qito vidio.

"Oqo, au sa qai kila na vuna," e a vosavosa iyalonona voli o Tate.

E a siro mai ra ena imocemoce ka tekiduru tale me masu. Na cava ena rawa ni cakava?

"Tamaqu Vakalomalagi," e a vaka-solokakanataka yani o Tate. "Ni yalovinaka sara ka vupei au meu kakua ni nanuma tiko na veika au a raica o ya." E a quata laivi na wainimata sa sobi tu e matana ka mai vakarorogo tu yani. Sa tekivu me totolo na vadugu ni nona uto. E nanuma ni vakila ni sa uqeti koya na Yalo Tabu me vakuuqeti koya, ia e sega ni o koya ya na ka e gadreva.

Ena ganita me laki tukuna vei rau na nona itubutubu.

Cava na vuna. E a vakanananu voli ga o Tate. O koya ena vaka e dua na gonelailai me laki raici rau na nona itubutubu ena lomaloma ni

bogi. Me sa na laki *tukuna* vei rau? Tuburi koya mai e dua na madua ka vakamalumalumutaki talega.

Sa qai galala mai na nona vaka-sama: E vinakata na Tamada Vakalomalagi me bula marau. Ena vinakata na Tamada Vakalomalagi me vakila tale na Yalotabu, me vakananuma na veika vinaka, ka me dina vei ratou na nona matavuvale. E vinakata ga vei Tate me buladodonu me rawa ni na ciqoma na Matabete i Eroni ena gauna sa yabaki 12 kina ena vica na vula mai oqo. Sa qai vakila o Tate ni kevaka me na maroroya voli ga na ka sa raica ena sega ni bula marau rawa.

Kila tu o Tate ni gadreva na veivuke—ka se qai tukuna ga vua na Yalotabu na vanua me na rawata mai kina.

Raica yani o Tate na kaloko ena nona drowa e yasa ni nona imocemoce. Sa voleka na 1:00 kaloko ena mataka. Tucake mai ka vakadodonu yani ena sala buto kina nodrau rumu na nona itubutubu. Tilotiloma nona weli ena nona sa tukituki ena katuba.

"Na? Ta?"

"Tate, o iko beka qori?" taroga mai ena domo ni moce o tinana.

"Vakaevei, dua beka na leqa?" Taroga o Tamana.

"Io," sauma yani o Tate. "E rawa beka ni datou veivosaki? E rawa talega niu bau masulaki?"

Waqara na cina ena yasa ni nona imocemoce o tamana ka sureti koya me curu yani. Ena imatai ni gauna ni sa otu e vica vata na siga, vakila o Tate na vakacegu, na nuidie, kei na veivakararamataki. ■

O koya e vola e vakaitikotiko mai Utah, Amerika.

Oilei! Qai cava qo?

Rawa ni yaco ena dua ga na vanua—mai vale, mai koronivuli, se Rmai na nodratou vale na nomu itokani. Vakasauri o sa raica e so na ka ko *kila* ni sega ni vinaka vei iko—ena dua na talevoni, retio yaloyalo, komupiuta, se dua na iyaya ni qito, se ena dua na ivola se mekasini. *Oqo* na cava o rawa ni cakava mo vakavinakataka cake?

Kakua ni weletaka. Sarava se wilika e so na veika vinaka Cakava e so na ka me yaga Laki qarava e dua na itavi vinaka Lako ka laki tu wavoliti ira na matavuvale se itokani.

Nanuma se o cei o iko. O iko o sega ni ca baleta na ka o sa raica. O iko e dua na luve ni Kalou, ka lomani iko o Koya, ka na via vukei iko mo maroroi ka bula marau.

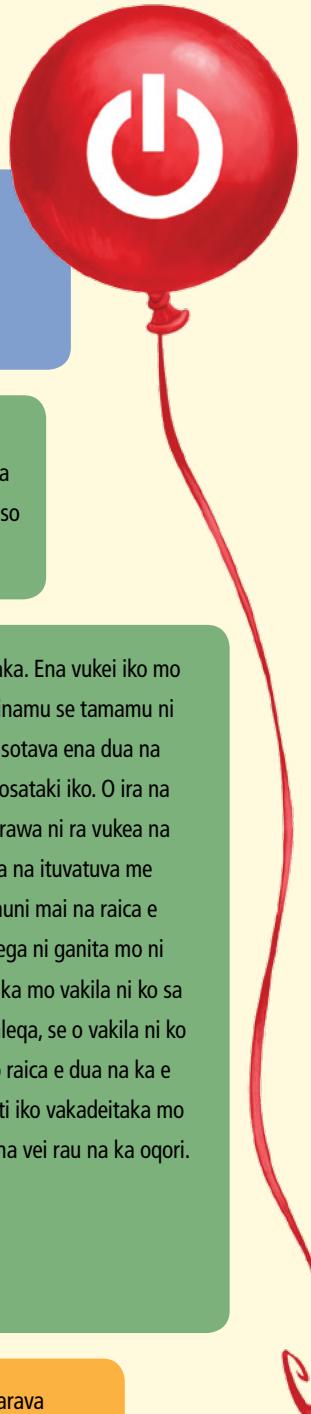
Dro tani mai kina. Sogota laivi. Biuta sobu. Okata me vaka e dua na paisoni ka sa curuma yani nomu vakasama—baleta ni o ya sara ga na ka sa yaco.

Tukuna vei tinamu se o tamamu. Ira na itubutubu era kilai kemuni vakavinaka, ka ra na via vukei kemuni mo ni bula mamarau. Kakua ni madua. Na ka e yaco vei iko ena yaco ki na tamata kecega ena so na gauna.

Veitalanoataka. Ena vukei iko mo tukuna vei tinamu se tamamu ni dua na ka o sotava ena dua na siga e vakasosataki iko. O ira na itubutubu e rawa ni ra vukea na cakava e dua na ituvatuva me maroroi kemuni mai na raica e so na ka e sega ni ganita mo ni sarava. Kevaka mo vakila ni ko sa vesuki, lomaleqa, se o vakila ni ko vinakata mo raica e dua na ka e sega ni ganiti iko vakadeitaka mo na laki tukuna vei rau na ka oqori.

Laiva me biuti iko. Raitayaloyalotaka ni sa biuti iko e dua na baluni ka sarava ni sa vukataki laivi yani. Tovolea mo yalovakacegu ka laiva na ka o a raica me seyavu laivi mai na nomu vakasama. *Oqo* mo raitayaloyalotaka na valetabu, nomu matavuvale, se dua tale na ka o na taleitaka mo raica.

Na Papukeni nei Paul

Mai vei Ray Goldrup

Yavutaki ena dua na italanoa dina

A vuksi Ta voli o Paul ni teivaka e dua na iteitei. A nuitaka o koya me tiko eke o Eric na tacina me veivuke. Ia o Eric a tu vakayawa sara ena kaulotu.

“Au na sega ni levu me vakataki Eric,” a kaya o Paul. “Au na rawa vakacava ni lako ena kaulotu vakataki koya?”

“Kakua ni yalolailai,” a kaya o Ta. “Ko na tubu.”

A solia vei Paul o Ta eso na itei ni papukeni. A vukei Paul o koya ena kena teivaki.

“Na itei lalai oqo ena tubu li ki na veipapukeni lelevu?” A taroga o Paul.

“Kevaka o qarauni ira vinaka.”
a sauma o Ta.

A lako mai tuba o Paul ena veisiga me vakaraica na iteitei. A vakasuasuataka o koya, ka ra sa tekivu buroro cake mai. Sa ra ka levu mai na drauna. A cavuta ena qaqlauni o Paul na veico.

Ena vulaikelikeli sa ra tubu saraga na nona itei ni papukeni. Ka ra sa papukeni bota lelevu! A dreti Ta o Paul me vakaraitaka vua. “O iko a qarauna vinaka saraga na itei ni nomu papukeni!” A kaya o Ta.

“Io! Ka’u na qarauni au vinaka, me rawa ni’u ka levu talega.” A dredrevaka o Paul.
“Ni gauna au sa levu kina, au sa rawa ni lako i kaulotu me vakataki Eric!” ■

O koya e vola e vakaitikotiko mai Utah, Amerika.

Na Loga ni Papukeni

E vica soti na papukeni e vakatubura o Paul?

Rawa li ni o raica na iyaya vuni tale eso? ■

Dua ena Milioni!

Mamada ka taleitaki ♩ = 96–104

Qaqana mai vei Jan Pinborough
iVakatagi mai vei Michael F. Moody

mf

1. E - da sa mi - li - o - ni ka
da dau - lo - lo - ma ka

go - ne vi - na - ka Lu - ve - na ta - lei na Ka - lou, dui -
ya - lo - di - na tu Dau - lo - ma - na na Tu - ra - ga so -
malua *a tempo*

dui ke - ce sa - ra Le dua na mi - li - oni ka ma-ni va - ka - ca - ca
lia no - mu igu Le dua na mi - li - o - ni ka ma-ni va - ka - ca - ca

La - ko vo - li e No - na ra - ra - ma, eda dui - du-i ke - ce sa - ra
La - ko vo - li ena No - na ra - ra - ma, eda dui - du-i ke - ce sa - ra

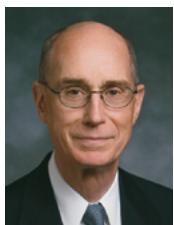
1.
(sau) Du - a - ta - ni, Ta - ma - da sa ti - ko ma - i la - gi. 2. Me -
Du - a - ta - ni, Ta -

2.
da ve - i - u - cu - i ke - i Ko - ya me - da ve - i - u - cu - i ke - i Ko - ya.
malua *rit.*

© 2010 mai vei Jan Pinborough kei Michael F. Moody. Dodonu kece e taqomaki.

Na sere me kakau ni volitaki, ia me vakayagataki ga mai vale se valenilotu.

Me na kabi na notisi oqo ena ilavelave kece e tabaki.

Mai vei
Peresitedi
Henry B. Eyring

Matai ni
Daunivakasala
ena Mataveiliutaki
Taumada

NA SALA E VEIMAROROI

E dua vei ira na sala eda na kila kina ni ivakasala e soli mai vua na Turaga sa ikoya na lawa ni ivakadinadina, o ira ka dodonu mera ivakadinadina era sa vakadonui oti mai.

Evaka me sega ni oti rawa na nona vinakata na iVakabula me liutaki keda yani na veimaroroi. Ka sa tiko na kena ivakadinadina ni Nona vaka-raitaka tiko na sala oqori. E veikacivi o Koya ena levu sara na sala me rawa ni yacovi ira yani kina e dodonu mera na ciqoma. Na veigaunisala oqori e na muria ga na itukutuku ena gusudra na Nona parofita ena gauna sa ra bula dodonu kina na tamata mera tiko maliwai ira e dua na parofita ni Kalou O ira na Italai sa vakadonui oqori era na veivakasalataki vei ira na tamata ka tukuna vei ira na sala kei na veimaroroi.

Ni sa tubucake na tiko veisei mai na Vualiku kei Misossouri, e Amerika ena vula itubutubu ni yabaki 1838, sa qai kaci na Parofita o Josefa Simici vei ira kece na Yalododonu mera vakas-qoni vata yani kina Yasayasa Vaka-Ra mera laki maroroi kina. E lewe levu era tu duadua ena veiloga ni teitei ka so ena itikotiko lalai, ka ra tu wavoki tu e kea. Vakatabakidua nona vakasalataki Jacob Haun ka a tekivutaka na itikotiko e Haun's Mill. E dua na kena italiano e vakakoto oqo: "Sa vakauta

na itukutuku o Baraca Josefa vei Haun ka a taukena tu na Mill me tukuna vei ira na veitacini era vakaitikotiko kina mera sa biubiu ka lako kina Yasayasa Vaka-Ra, ia o Ratu Haun e sega ni laki vakadewataka na itukutuku o ya" (Philo Dibble ena Early Scenes in Church History," in *Four Faith Promoting Classics* [1968], 90) E muri sa qai vola tu o Parofita Josefa Simici ena nona itukutuku: "Me yacova mai na siga nikua na Kalou sa solia vei au na vuku meu vakabulai ira na tamata ka ra na talairawarawa ki na ivakasala. E sega sara ga ni dua e a mate ni ra vakamuria na noqu ivakasala" (*iTukutuku ni Lotu*, 5:137) Sa qai vola na Parofita na ka dina ka rarawataki ni ra mate o ira ka dodonu mera bula mai na Hauns Mill kevaka me a laki soli ka vakamuri na noqu ivakasala.

Ena gauna oqo eda sa vakasalataki ena ivakasala ena vanua eda maroroi

kina mai na ivalavala ca kei na rawa. E dua na ki ni kena na kilai na ivakaro vakaoqo na kena kilai ni na tokaruataki. Kena ivakaraitaki, e sivia na dua na gauna ena koniferedi raraba oqo, ko ni sa rogoca kina na parofita ni kaya ni na cavuqaqataka na ka e a sa kaya e dua na parofita mai liu ka na wili kina vaka ikarua ni ivakadinadina ka so na gauna sa kena ikatolu. . . . A vola o Paula vei ira na kai Koronica ka kaya: "Ena vakadinadina nataki na vosa kecega ena gusu ni vakadinadina e lewe rua se lewe tolu." (2 Korinica 13:1). E dua na sala e rawa ni da kila kina ni ivakasala sa mai vua na Turaga sa ikoya na lawa ni ivakadinadina, na ivakadinadina sa vakadonui e sa yalataki mai. Ni sa vaka e tokaruataki na nona vosa na parofita sa dodonu me yadrava na noda rai ka vakasinaita na yaloda ena vakavinavinaka ni da bula donuya na gauna oqo. . . .

E lomani keda na Tamada Vakalomalagi. A tala mai na Luvena e Duabauga me noda iVakabula. E kila o Koya ni ena noda bula vakayago eda na sotava na veika rerevaki na kena ka ca duadua mai na veitemaki mai na daunivere ca sara. Oqo e dua na vuna sa vakarautaka tu kina na iVakabula na idola ni matabete baleta ni o ira e tiko na daligadra mera na rogoca, vakabauta mera na talairawarawa ka lako yani kina vanua ni veimaroroi ■

*Mai na "Kunea na Veimaroroi ena iVakasala,"
Liaona, Jūlai 1997, 23–25.*

VEIVAKARARAMATAKI

Ena veigauna cava soti eda dau veivosaki kina ena yalovinaka?

"Meda tovolei keda mada ka taroga e vica na taro. . . . 1. Na cava na iotioti ni gauna au vosa vakayalololoma kina vei watiqu e matadra na luvei keirau? 2. Na cava na iotioti ni gauna au vakavinavinaka, tusanaka noqu yalololoma vua, se kerekere vua ena vakabauta ena gauna ni masu? 3. Na cava na iotioti ni gauna au tarovi au kina meu kakua ni cavuta na vosa kau kila ni na veivakararawataki? 4. Na cava na iotioti ni gauna au vakanutusa kina ka kere veivosoti ka sega ni cavuta na vosa 'kevaka walega mo a cakava va oqo se 'kevaka walega mo a sega ni cakava va qo? 5. Na cava na iotioti ni gauna au a digitaka kina meu bulamarau ka sega ni vakasaurarataka niu 'dina tiko'?"

Linda K. Burton, peresitedi raraba ni Isoqosoqo ni Veivukei, "Eda na Toso Cake Vata," *Liaona*, Me 2015, 31.

E Tiko Talega ena iLavelave Ogo

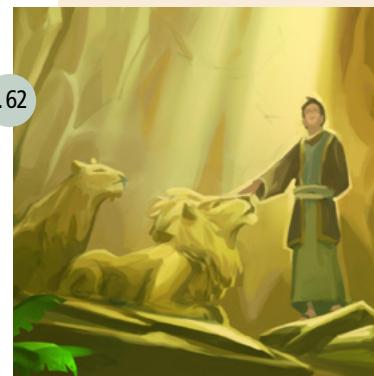
ME BALETI IRA NA ITABAGONE QASECAKE

BULATAKA TIKO NA **Yalodina**

Kena kilai na vuna o digidigi kina vaka o ya ena vupei iko mo cakava na ka e dodonu ena inaki e dodonui. Vulica mo bula voli kina!

ME BALETI IRA NA ITABAGONE

ITABAGONE **VEIVAKURABUITAKI** ENA IVOLANIKALOU

Na evalu era sotava tu na itabagone ena ivolanikalou e duidui mai na nomuni, ia ena rawa ni ko ni muria mada ga na nodra ivakaraitaki, ni yalodina, ni vakabauta, kei na talairawarawa ena nomu valuta rawa nomu bolebole.

ME BALETI IRA NA GONE

Vakasaqarai ni **Veivuke**

Sega ni guilecava rawa o Tate na ka e a raica ena TV sa qai masu vua na Tamada Vakalomalagi me kila na ka me cakava.

